

Anna-Sofia Toivakka

GRI-OHJEISTON MUKAISEN VASTUULLISUUSRAPORTOINNIN OLENNAISUUS MAITOALALLA

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2021

TIIVISTELMÄ

Anna-Sofia Toivakka: GRI-ohjeiston mukaisen vastuullisuusraportoinnin olennaisuus maitoalalla
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppätieteiden tutkinto-ohjelma; yrityksen laskentatoimi
Ohjaaja: Hannele Mäkelä
Kesäkuu 2021

Vastuullisuusraportointi on yleistynyt viime vuosina merkittävästi, mihin ovat vaikuttaneet osaltaan sidosryhmien aiheuttama paine, yritysten toimintaympäristöstä nousseet huolenaiheet ja yhteiskuntatietoisuuden lisääntyminen. Vastuullisuusraportoinnin luotettavuutta on kuitenkin kritisoitu, koska sille ei ole määritetty tarkkoja sisältö- ja muotovaatimuksia. Raportointi perustuu olennaisuuteen, jonka avulla voidaan määritellä, mitä raportointiin sisällytetään ja mitä jätetään ulkopuolelle. Yrityksen toimintaympäristö ja sidosryhmien tarpeet vaikuttavat siihen, mitä raportoinnin kannalta voidaan pitää olennaisena.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan suurimpien eurooppalaisten maitoalan yritysten toteuttamaa GRI-ohjeiston mukaista vastuullisuusraportointia. Tutkielman tarkoituksena on tutkia, mitä ja miten yritykset raportoivat yritysvastuun olennaisista teemoista vastuullisuusraportoinnissaan vuosina 2015–2019. Tutkielma pyrkii luomaan käsityksen siitä, kuinka GRI-ohjeistoa käytetään vastuullisuusraportoinnin tukena maitoalalla. Tutkielman tavoitteena on lisätä ymmärrystä maitoalan vastuullisuusraportoinnista ja erityisesti GRI-ohjeiston mukaisesta olennaisuuden määrittelystä. Tutkielma on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jossa analysoidaan viiden eurooppalaisen maitoalan yrityksen vastuullisuusraportointia.

Tutkimustulosten mukaan maitoalan yritysten näkemys olennaisuudesta on ollut suhteellisen yhtenäinen ja muuttumaton vuosina 2015–2019. Olennaisuuden määrittämisessä on kuitenkin tapahtunut muutoksia, jotka koskevat olennaiseksi määritettyjen teemojen yksityiskohtaisuutta, esittämistapaa, sidosryhmien osallistamista sekä raportoinnin laajuutta. Raportoinnissa on noudatettu GRI-ohjeistuksen asettamia vaatimuksia, mutta toteuttamistavat yritysten välillä poikkeavat toisistaan. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että yritysten tulisi kuvata olennaisuusmäärittelyn prosessi aiempaa huolellisemmin ja raportointiviitekehyksen sisältää täsmällisemmät ohjeistukset olennaisuuden määrittelyyn vastuullisuusraportoinnin vertailukelpoisuuden parantamiseksi.

Avainsanat: yritysvastuu, vastuullisuusraportointi, GRI-ohjeisto, olennaisuus, maitoala

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Aihealueen esittely ja merkitys.....	1
1.2 Tutkimusongelma, tavoitteet ja rajaukset	4
1.3 Tutkimusmenetelmä.....	6
1.4 Tutkielman rakenne	7
2 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI.....	9
2.1 Yritysvastuun määritelmä	9
2.2 Vastuullisuusraportoinnin motiivi	13
2.3 Raportointia ohjaava lainsäädäntö	14
2.4 Yritysvastuun kansainväliset linjaukset.....	16
2.5 Olennaisuus vastuullisuusraportoinnissa	18
2.6 Yritysvastuu ja sidosryhmät.....	20
2.7 Raportoinnin luotettavuus.....	22
3 GRI-OHJEISTO.....	25
3.1 Global Reporting Initiative	25
3.2 GRI-standardit	26
3.3 Olennaisuus GRI-standardeissa	28
3.4 Näkökulmia GRI-ohjeistosta	30
3.5 Teoreettisen osion yhteenveto	31
4 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT	33
4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston analysointi.....	33
4.2 Maitoalan yhteiskunnallinen merkitys.....	36
4.3 Kohdeorganisaatioiden esittely.....	39
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	46
5.1 Olennaisuuden määrittäminen	46

5.2	Sidosryhmien osallistaminen	51
5.3	Yritysvastuun olennaiset teemat	56
5.3.1	Taloudellinen vastuu	57
5.3.2	Sosiaalinen vastuu	60
5.3.3	Ympäristövastuu.....	66
5.4	Muutokset olennaisuudessa	70
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	74
6.1	Tutkimuksen yhteenveto.....	74
6.2	Tutkimuksen kontribuutio.....	77
6.3	Tutkimuksen rajoitukset ja luotettavuuden arviointi	79
6.4	Jatkotutkimusmahdollisuudet	80
	LÄHTEET	81
	LIITTEET	90

1 JOHDANTO

1.1 Aihealueen esittely ja merkitys

Tässä tutkielmassa tarkastellaan GRI-ohjeiston mukaista vastuullisuusraportointia maitoalalla. Vastuullisuusraportointi on tänä päivänä taloudellisen tilinpäätösraportoinnin rinnalla tärkeä raportoinnin muoto, koska se kokoaa yhteen organisaation taloudellisen toiminnan rinnalle myös sosiaalisen ja ympäristöön vaikuttavan toiminnan. Viimeisten vuosikymmenien aikana vastuullisuusraportointi on yleistynyt merkittävästi. Vuonna 2020 maailmanlaajuisesti jopa 80 prosenttia yrityksistä raportoi vastuullisuudesta (KPMG 2020). Eri yrityksillä voi olla erilaisia motiiveja ja lähtökohtia vastuullisuusraportoinnille. Vastuullisuusraportoinnin yleistymiseen ovat vaikuttaneet erityisesti yhteiskuntatietoisuuden lisääntyminen, sidosryhmien aiheuttama paine ja yritysten toimintaympäristöstä nousseet huolenaiheet. (Tschopp & Nastanski 2014, 150.) Vastuullisuus vaikuttaa yrityksen kilpailukykyyn erityisesti riskien hallinnan ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien kautta (Niskala, Pajunen, Tarna-Mani & Puroila 2019).

Samalla toimialalla olevia yrityksiä koskevat yleensä samat vastuullisuuden erityispiirteet ja raportointivelvoitteet. Vastuullisuusraportoinnin luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta on kritisoitu, koska raportoinnille ei ole määritetty tarkkoja sisältö- ja muotovaatimuksia. Boiralin ja Henrin (2017, 283) mukaan vastuullisuuden tarkka mittaaminen ja vertaaminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta vastuullisuuden monimerkityksellisyyden, puutteellisten tietojen ja raportoinnin vaikeaselkoisuuden vuoksi. Vastuullisuusraporteissa esitetyt tunnusluvut voi olla haastavaa muuttaa mitattavaan muotoon (Tshopp & Nastanski 2014, 160). Tämän lisäksi eri maiden väliset kulttuuri- ja institutionaaliset erot vaikuttavat vastuullisuusraporttien vertailukelpoisuuteen (Lee 2008, 69). Myös yrityksen maantieteellisellä sijainnilla on vaikutusta yrityksen vastuullisuuteen. Stranierin, Orsin, Banterlen ja Riccin (2019, 489) tutkimuksen mukaan Pohjois- ja Länsi-Eurooppalaiset toimivat koko toimitusketjussaan vastuullisemmin Itä- ja Etelä-Eurooppalaisiin yrityksiin verrattuna.

Vastuullisuusraportointia on pyritty harmonisoimaan kehittämällä erilaisia ohjeistuksia ja viitekehyksiä raportoinnin tueksi. Raportointiviitekehysten tarkoituksena on parantaa raportoinnin luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta. (Tschopp & Nastanski 2014, 147.) Tunnetuin ja kansainvälisesti käytetyin raportointiviitekehys on GRI-standardit (KMPG 2020). GRI-standardit tarjoavat yritykselle ohjeistuksen siitä, kuinka mitata yritys vastuuta ja raportoida sen eri osa-alueista. GRI-standardien tarkoituksena on parantaa yritysten vastuullisuusraportoinnin läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta. (GRI 2020, 3). GRI-ohjeistoa on kuitenkin kritisoitu kyvystä saattaa yritys vastuutiedot vertailukelpoiseen muotoon (ks. esim. Levy, Szejnwald Brown & de Jong 2010, 102; Boiral & Henri 2017, 300–301; Toppinen & Korhonen-Kurki 2013, 214).

Vastuullisuusraportoinnin lähtökohtana toimii olennaisuusperiaate, jota on perinteisesti käytetty tilinpäätösraportoinnin yhteydessä. Tilinpäätösraportoinnissa olennaisuus määritellään yleensä tilinpäätöstietoja tarvitsevien osapuolten, kuten omistajien ja sijoittajien näkökulmasta. Vastuullisuusraporteissa olennaisuutta tarkastellaan kuitenkin yhteiskunnallisten vaikutusten perusteella (Niskala ym. 2019) ja laajemman sidosryhmäjoukon näkökulmasta (Edgley 2014, 13). GRI-standardien mukaan olennaisuus viittaa asiaan, jolla on merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia tai ympäristövaikutuksia tai sillä on huomattavia vaikutuksia sidosryhmien arvioihin ja päätöksentekoon (GRI-101 2016, 10). Yrityksen toimintaympäristö ja sidosryhmien tarpeet vaikuttavat merkittävästi siihen, miten raportointia toteutetaan ja mitä raportoinnin kannalta voidaan pitää olennaisena.

Tässä tutkielmassa analysoidaan GRI-ohjeiston mukaisen vastuullisuusraportoinnin olennaisuutta maitoalalla, joka on yksi suurimmista elintarviketeollisuuden aloista. Yritysvastuun merkitys elintarvikealalla on suuri, koska ruoan tuotannolla on mittavia vaikutuksia kansantalouteen, ympäristöön ja yhteiskuntaan (Hartmann 2011, 297). Maailman ruokaturvaindeksin mukaan ruoan turvallisuus on heikentynyt ilmastonmuutoksen ja tehomaatalouden vaikutuksesta (The Global Food Security Index 2021.) Kansainvälisen tutkimusinstituutti IFPRI:n (2021) mukaan muuttuva ilmasto,

kasvava väestömäärä, ruoan hinnan nousu ja ympäristön rasittuminen aiheuttavat merkittäviä riskejä ruokaturvalle seuraavien vuosikymmenien aikana.

Vastuullisuus on yksi maitoalan ajankohtaisimmista puheenaiheista, ja sidosryhmät edellyttävät maitoalan yrityksiltä entistä vastuullisempien toimintatapojen omaksumista (Hartmann 2011, 310). Kuluttajat ovat entistä tietoisempia elintarvikkeiden turvallisuudesta sekä terveys- ja ympäristövaikutuksista (Lerro, Vecchio, Caracciolo, Pascucci & Cembalo 2018, 1058). Vastuullisuutta on pyritty edistämään vähentämällä maidontuotannon aiheuttamia päästöjä ja kehittämällä uusia innovaatioita. Euroopan komission (2021, 30) mukaan kestäviä toimenpiteitä pyritään tekemään koko toimitusketjussa ulottuen tuotantoeläinten ruokinnasta kuljetuksiin ja lopputuotteiden pakkauksiin. Yritykset ovat hyödyntäneet esimerkiksi tuotantoeläinten lantaa biokaasun valmistuksessa (Glavas & Fitzgerald 2020, 197–198) sekä lisänneet luomumaidon tuotantoa (Thongplew, van Koppen & Spaargaren 2016, 6, 17).

Tässä tutkielmassa maitoalan vastuullisuusraportointia lähestytään GRI-ohjeiston mukaisen olennaisuuden määrittelyn näkökulmasta. Aihetta on mielenkiintoista tarkastella kiistanalaisella toimialalla, jossa raportointi on sisällöllisesti ja muodollisesti vapaaehtoista. Yritysvastuun tutkimuksella on pitkä historia (ks. esim. Gray 2006; Carroll 1999; Eklington 1997; Lee 2008; Dahlsrud 2008; Hartmann 2011). Myös vastuullisuusraportointiin ja GRI-ohjeistoon liittyvää aihepiiriä on tutkittu viime vuosina runsaasti (ks. esim. Toppinen & Korhonen-Kurki 2013; English & Schooley 2014; Russo-Spena, Tregua & De Chiara 2018). Vastuullisuusraportoinnin olennaisuutta ovat puolestaan tutkineet muun muassa Edgley (2013) sekä Puroila ja Mäkelä (2019). Aikaisempia tutkimuksia maitoalan yritysvastuusta ovat tehneet esimerkiksi Glavas ja Fitzgerald (2020), Thongplew ym. (2015) sekä Laine ja Vinnari (2017), mutta tutkielmaan valittua olennaisuuden näkökulmaa on kuitenkin käsitelty maitoalan kirjallisuudessa vähemmän.

1.2 Tutkimusongelma, tavoitteet ja rajaukset

Tässä tutkielmassa tarkastellaan suurimpien eurooppalaisten maitoalan yritysten toteuttamaa GRI-ohjeiston mukaista vastuullisuusraportointia vuosina 2015–2019. Tutkielman tarkoituksena on tutkia, mitä ja miten yritykset raportoivat yritysvastuun olennaisista teemoista vastuullisuusraportoinnissaan vuosina 2015–2019. Tutkielma pyrkii luomaan käsityksen siitä, kuinka GRI-ohjeistoa käytetään vastuullisuusraportoinnin tukena maitoalalla. Tutkielman tavoitteena on lisätä ymmärrystä maitoalan vastuullisuusraportoinnista ja erityisesti GRI-ohjeiston mukaisesta olennaisuuden määrittelystä.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Mitkä yritysvastuun teemat ovat olennaisia maitoalan vastuullisuusraportoinnissa ja miten ne on määritetty olennaisiksi?
2. Millä tavoin GRI-ohjeiston mukaisen vastuullisuusraportoinnin olennaisuus on muuttunut maitoalalla vuosien 2015–2019 aikana?

Tutkimuskysymyksiin vastataan analysoimalla suurten eurooppalaisten maitoalan yritysten julkaisemia vastuullisuusraportteja vuosilta 2015–2019. Ensimmäinen tutkimuskysymys pyrkii kartoittamaan, millä tavoin olennaisuus on määritetty maitoalan vastuullisuusraportoinnissa ja millaisia yritysvastuuseen liittyviä asioita olennaisuuden määrittelyllä on tunnistettu. Tässä tutkielmassa olennaisuudella tarkoitetaan GRI-ohjeiston mukaista olennaisuuden määritelmää, jonka mukaan raportoinnin kannalta olennainen asia kuvastaa yrityksen taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia tai sillä on huomattavia vaikutuksia sidosryhmien arvioihin ja päätöksentekoon (GRI-101 2016, 10). Tutkimuskysymyksen avulla pyritään tarkastelemaan toimialan luonteeseen perustuvia vastuullisuusraportoinnin erityispiirteitä ja analysoimaan olennaisuusmäärittelyssä havaittavia eroja yritysten välillä. Tutkielman tavoitteena ei ole kuitenkaan vertailla eri yritysten vastuullisuusraporttien laatua, vaan tarkastella GRI-ohjeiston mukaisen vastuullisuusraportoinnin toteuttamista ja olennaisuuden määrittämisessä tapahtuneita muutoksia yhden toimialan sisällä. Tarkastelussa otetaan

huomioon yritysten väliset eroavaisuudet, kuten yritysmuoto ja maantieteellinen sijainti, jotka voivat vaikuttaa vastuullisuusraportoinnin toteuttamistapaan.

Toinen tutkimuskysymys etsii vastausta siihen, kuinka olennaisuuden raportointi on muuttunut viiden vuoden tarkasteluajanjaksolla. Valittua ajanjaksoa tarkastelemalla voidaan havaita organisaatioiden vastuullisuudessa ja vastuullisuusraportoinnissa tapahtuneita muutoksia sekä ymmärtää paremmin toimintaympäristön vaikutuksia. Tutkielmassa halutaan tarkastella vastuullisuusraportoinnin kehitystä viiden vuoden tarkasteluajanjaksolla laajemman ja kattavamman ymmärryksen muodostamiseksi.

Tutkielman kohdeyritysten vastuullisuusraportointia yhdistää saman raportointiviitekehyksen hyödyntäminen: aineistoon on valittu mukaan vuosikertomukset tai vastuullisuusraportit, jotka on laadittu GRI-ohjeiston mukaan. GRI-ohjeisto on yksi tunnetuimmista vastuullisuusraportoinnin viitekehyksistä, jonka käytön tarkoituksena on ollut parantaa organisaatioiden vastuullisuusraportoinnin läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta (GRI 2020, 3). Viitekehystä on käytetty useissa eurooppalaisissa maitoalan yritysten vastuullisuusraporteissa, minkä vuoksi sitä päätettiin hyödyntää myös tässä tutkielmassa.

Tutkielman tavoitteisiin nähden aineisto on rajattu käsittelemään ainoastaan eurooppalaisia maitoalan yrityksiä, koska niitä koskevat lähes samat lainsäädännölliset vaatimukset. Euroopan ulkopuolella toimii useita suuria maitoalan yrityksiä, mutta niitä koskeva vastuullisuusraportoinnin lainsäädäntö ja alueellisten erityispiirteiden tarkastelu eivät sovellu tämän opinnäytetyön laajuuteen. Lisäksi tarkastelun ulkopuolelle on jätetty pienet maitoalan yritykset, koska ne eivät tyypillisesti julkaise vastuullisuuteen liittyviä tietoja tai niiden julkaisemat tiedot ovat puutteellisia. Maitoalan yrityksiksi on määritelty sellaiset organisaatiot, joiden liiketoiminta perustuu täysin tai osittain maidonjalostukseen.

Tutkimuskysymysten asettaminen luo tutkielmaan automaattisesti tiettyjä rajoituksia. Tutkielma käsittelee ainoastaan maitoalan vastuullisuusraportointia, minkä vuoksi

tarkastelun ulkopuolelle jätetään ulkopuolisten tahojen laatimat julkaisut, kuten uutiset ja kansalaisjärjestöjen raportit ja kaikki muu yritysten vastuullisuuteen liittyvä viestintä. Yritykset viestivät vastuullisuudestaan luonnollisesti myös muissa kanavissa, kuten esimerkiksi omilla verkkosivuillaan, mediassa ja tuotepakkauksissa.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkielma on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksen, joka sisältää teoreettisen ja empiirisen osuuden. Teoreettisessa osuudessa tarkastellaan vastuullisuusraportointia, yritysvastuuta ja GRI-ohjeistoa aikaisemman kirjallisuuden ja tutkimuksen perusteella. Empiirinen osuus on toteutettu analysoimalla maitoalan yritysten vastuullisuusraportteja ja vuosikertomuksia. Tutkimukseen on valittu laadullinen lähestymistapa, sillä aihetta halutaan tutkia ja ymmärtää syvällisellä ja tulkinnallisella tasolla. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 160–161) mukaan kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti selittämällä ja tulkitsemalla tarkasteltavaa aineistoa. Tavoitteena on löytää merkityksiä ja paljastaa odottamattomiakin tosiasioita.

Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä on yleistä valita tutkimuksen kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi ym. 164). Tämän tutkielman kohdejoukoksi on valittu viisi eurooppalaista maitoalan yritystä. Tutkielman aineisto koostuu näiden yritysten julkisesti saatavilla olevista vuonna 2015–2019 julkaistuista vastuullisuusraporteista tai vuosikertomuksista. Mukaan on valittu yritykset, joiden liiketoiminta keskittyy pääasiallisesti tai osittain maidonjalostukseen.

Aineiston analyysimenetelmänä on käytetty laadullista sisällönanalyysia, joka soveltuu tekstimuotoisen aineiston tarkasteluun. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jonka avulla tutkittavasta ilmiöstä pyritään muodostamaan tiivistetty ja yleistettävä kuvaus kadottamatta sen sisältämää tietoa. Sisällönanalyysin tavoitteena on järjestää aineisto selkeään muotoon, minkä avulla

tekstistä voidaan etsiä merkityksiä ja tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Analyysissa aineisto pilkotaan osiin ja pelkistetään, ryhmitellään ja järjestetään uudelleen kokonaisuuksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Sisällönanalyysin yhteydessä voidaan puhua myös sisällön erittelystä, jolla viitataan Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan kvantitatiiviseen tekstin analyysiin, jota voidaan käyttää sisällönanalyysin apuna.

Aineiston analyysissa on hyödynnetty abduktiivista päättelyä, joka perustuu teorian ja aineiston vuorotteluun. Tuomen ja Sarajärven mukaan (2018) abduktiivisessa analyysissa yhdistyvät sekä induktiivinen että deduktiivinen päättely, minkä perusteella sitä voidaan kutsua myös teoriaohjaavaksi analyysiksi. Teoreettisen osuuden tarkoituksena on hahmotella valmiiksi kategoriat, joita vasten tutkimuksen aineistoa tarkastellaan. Teoriaohjaavassa analyysissa aineisto määrittää siis ehdot analyysin etenemiselle, mutta teoreettiset käsitteet perustuvat aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielman ensimmäinen luku on johdanto, jossa käsitellään aiheen valinnan taustaa sekä aiheen tutkimuksellista ja käytännön merkitystä. Johdannossa kuvaillaan myös tutkimusongelmat, tutkielman tavoitteet, rajaukset ja tutkimusmenetelmä. Toisesta luvusta alkaa tutkielman teoreettinen osuus, jossa tarkastellaan vastuullisuusraportointia ja sen haasteita aikaisemman kirjallisuuden ja tutkimuksen perusteella. Kolmannessa luvussa käsitellään GRI-ohjeistoa ja olennaisuuden käsitettä. Tarkasteluun on otettu mukaan eri viitekehyksistä nimenomaan GRI, sillä tutkielmaan valitut maitoalan yritykset raportoivat yritysvastuustaan kyseisen viitekehyksen mukaisesti. Kolmannen luvun lopussa esitetään yhteenveto teoreettisesta viitekehuksesta.

Neljännestä luvusta alkaa tutkielman empiirinen osuus, jossa kuvaillaan tutkimusmenetelmä sekä aineiston käsittely ja analysointi. Neljännessä luvussa tarkastellaan myös maitoalan yhteiskunnallista merkitystä ja esitellään tutkielman

kohdeorganisaatiot. Viides luku kokoaa yhteen tutkimuksen keskeiset tulokset, jotka on laadittu analysoimalla tutkimuksen kohdeorganisaatioiden vastuullisuusraportointia. Kuudennessa luvussa esitellään tutkimuksen johtopäätökset ja arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta, laajempaa merkitystä sekä jatkotutkimuksen kannalta kiinnostavia aihealueita.

2 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI

2.1 Yritysvastuun määritelmä

Yrityksillä on nykypäivänä paljon valtaa ja niiden toiminnalla on laaja-alaisia vaikutuksia. Tämän seurauksena yrityksiltä vaaditaan myös entistä laajempaa vastuuta. Vastuullisesti toimivan yrityksen edellytetään toimivan samaan aikaan kannattavasti ja eettisesti kestäväällä tavalla. Yrityksen vastuullisuutta voidaan kuvata useilla eri termeillä, kuten esimerkiksi yritysvastuu, yrityksen yhteiskuntavastuu ja vastuullinen tai kestävä liiketoiminta. Tässä tutkielmassa yrityksen vastuullisuudesta käytetään käsitettä yritysvastuu. Euroopan komission (2011) määritelmän mukaan yritys vastuulla (corporate social responsibility, CSR) tarkoitetaan sitä, että yritys sitoutuu vapaaehtoisesti ottamaan liiketoiminnassaan huomioon yhteiskuntaan ja ympäristöön vaikuttavat tekijät. Käsitteellä ei ole kuitenkaan yhtä selkeää määritelmää, mikä kuvaa ilmiön moniulotteisuutta (Dahlsrud 2008). Vaikka yritysten vastuuta voidaan tarkastella monista lähtökohdista, se on kehittynyt ajan saatossa vakiintuneeksi käsitykseksi, jonka eri valtiot, kansainväliset organisaatiot ja yksittäiset kuluttajat tunnustavat. Lisäksi sen ympärille on rakennettu lakeja ja suosituksia, mikä kuvaa aatteen yleismaailmallisuutta.

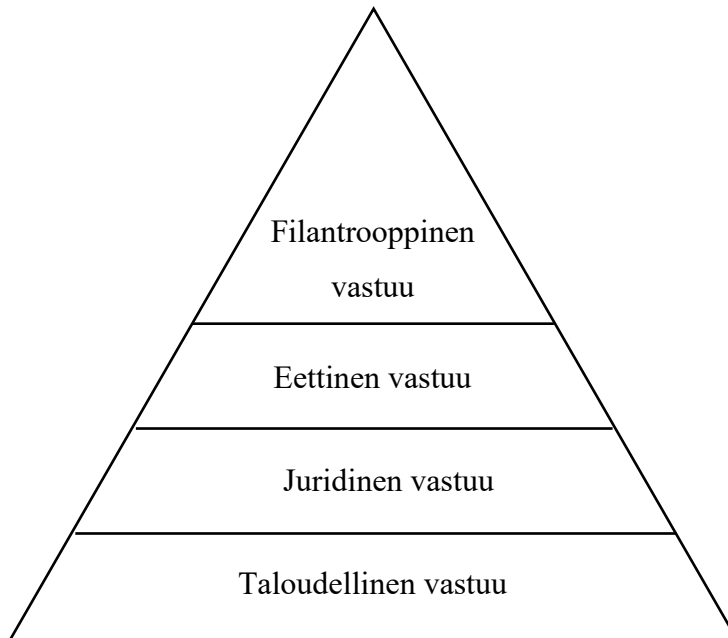
Yritysvastuun tutkimuksella on pitkä historia, mutta käsitteen merkitys on muuttunut ajan saatossa (Lee 2008, 54; Hartmann 2011, 297; Carroll 1999, 291). Ekonomisti Howard Bowenia on kutsuttu yrityksen yritys vastuun isäksi. Bowen pyrki selittämään vuonna 1953, mitä yritys vastuun tarkoittaa, mitä asioita yrityksen velvollisuuksiin kuuluu, sekä miten ja miksi yritys vastuuseen liittyvät muutokset vaikuttavat organisaation toimintaan (Lee 2008, 65). Yritys vastuun käsite on kehittynyt kulloinkin yhteiskunnallisesti tärkeinä nähtyjen aiheiden mukaan, kuten globalisaation ja hyvinvointivaltioiden syntyminen myötä, jolloin yhteiskunnan arvomaailma on muuttunut (Hartmann 2011, 297). Yritys vastuun käsite alussa lähinnä ympäristö vastuuseen liittyviä kysymyksiä (English & Schooley 2014, 27), mutta nykyaikainen laajempi yritys vastuun käsite alkoi kuitenkin kehittyä noin 1950-luvulla (Carroll 1999, 291).

Archie Carroll on yksi merkittävimmistä yritys vastuun tutkijoista. Carrollin mukaan yritys vastuun voidaan kuvata pyramidina, joka rakentuu taloudellisesta, lainmukaisesta, eettisestä ja ihmisten hyväksi tarkoitettusta toiminnasta (kuviokuva 1). Vastuullisen yrityksen tulisi olla kannattava, noudattaa lakia, toimia eettisesti ja tehdä hyväntekeväisyyttä. Taloudellinen näkökulma toimii pyramidimallin pohjana, jonka perustalle kaikki muut osa-alueet rakentuvat. Carrollin mallin mukaan taloudellisen vastuunsa kantavan yrityksen tulisi pyrkiä tuottamaan mahdollisimman suuria voittoja osakkeenomistajilleen sekä säilyttää vahva asema kilpailijoihin nähden. Lisäksi toiminnan tulisi olla tehokasta ja tuottavaa myös pitkällä tähtäimellä. Juridinen vastuu viittaa puolestaan siihen, että yritys vastaa yhteiskunnan asettamiin odotuksiin noudattamalla lakeja ja ohjeistuksia. Yrityksen tuottamien tavaroiden ja palveluiden tulisi täyttää vähintään lainsäädännön minimivaatimukset. (Carroll 1991, 40–41.) Tämä tarkoittaa sitä, että menestyäkseen yrityksen tulee kyetä täyttämään lainsäädännölliset velvoitteensa. Lait ja ohjeistukset toimivat näin koko liiketoiminnan perustana.

Vaikka kaikkea toimintaa ei ole mahdollista säädellä laissa, yrityksellä on vastuu ottaa toiminnassaan huomioon myös yhteiskunnalliset tavat ja eettiset normit. Carrollin mallin mukaan eettinen vastuu tarkoittaa sitä, että yrityksen on kunnioitettava ja suojeltava myös sidosryhmien oikeuksia. Yrityksellä on siis velvollisuus toimia oikeudenmukaisesti ja rehellisesti. Eettiset velvoitteet voivat olla tiukempia lainsäädännön vähimmäisvaatimuksiin nähden, minkä vuoksi yritysmoraalilla on suuri merkitys eettisten velvoitteiden toteuttamisessa. (Carroll 1991, 41–42.) On huomionarvoista, että Carrollin määritelmän mukainen eettisyyden vastuu eli käsitys oikeasta ja väärästä kattaa kaikki eettisyyden ulottuvuudet. Eettinen vastuu sisältää siis myös esimerkiksi ympäristöön liittyvän toiminnan.

Filantrooppinen vastuu tarkoittaa Carrollin mallissa sitä, että yritys pyrkii omalla toiminnallaan edistämään yhteiskunnallista hyvinvointia, kuten tekemällä hyväntekeväisyyttä. Filantrooppista velvoitetta voidaan toteuttaa luomalla uusia voimavaroja ja mahdollisuuksia ympäröivälle yhteiskunnalle, minkä avulla parannetaan ihmisten elämänlaatua. Filantrooppiset velvoitteet ovat kuitenkin Carrollin mallissa

pyramidin ylimmällä tasolla eli ne nähdään yritysvastuun vähiten merkittävänä osa-alueena. Filantrooppinen toiminta on Carrollin mukaan harkinnanvaraista ja vapaaehtoista, eikä sen puuttuminen tee yrityksestä vastuutonta. (Carroll 1991, 42.)

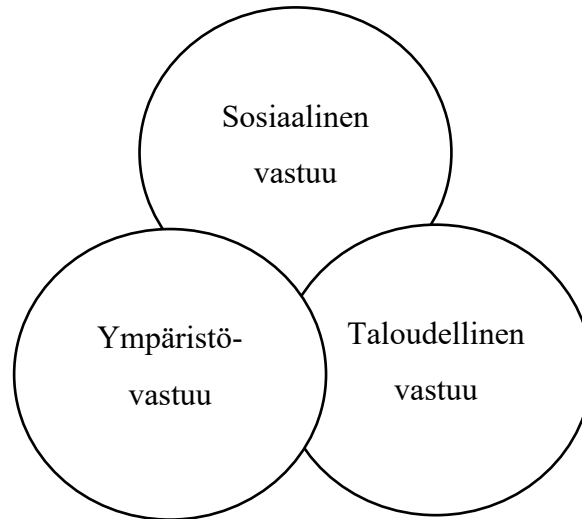

Kuvio 1 Yritysvastuupyramidi (mukaillen Carroll 1991, 42)

Nykyisin yritysvastuun nähdään jakautuvan kolmeen ulottuvuuteen John Elkingtonin (1997) mallin mukaisesti. Elkingtonin mukaan yritysvastuuta voidaan tarkastella taloudellisesta (profit), sosiaalisesta (people) ja ympäristön (planet) näkökulmasta. Mallia hän kuvasi käsitteellä ”Triple bottom line”, joka voidaan suomentaa esimerkiksi kolmoistilinpäätökseksi. Kuvio 2 havainnollistaa mallin eri ulottuvuuksien suhdetta toisiinsa. Ulottuvuudet ovat osin päällekkäisiä, mutta muodostavat samanaikaisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Yritysvastuu muodostuu vain silloin, kun kaikki osa-alueet on otettu huomioon.

Elkingtonin kolmoistilinpäätöksen taloudellinen ulottuvuus sisältää liiketoiminnan kannattavuuden lisäksi yrityksen taloudellisen ja inhimillisen pääoman, johon kuuluvat esimerkiksi työntekijöiden taidot ja kokemus. Sosiaalisella vastuulla tarkoitetaan sitä, että yritys on tilivelvollinen myös muille sidosryhmilleen kuin omistajilleen organisaation

sisällä ja ulkopuolella. Sosiaalinen vastuu käsittää muun muassa ihmisten terveyden, osaamisen ja koulutuksen. Ympäristövastuulla viitataan puolestaan vaikutuksiin, joita yrityksen liiketoiminnalla on elinympäristöön. Nämä liittyvät esimerkiksi energiankulutukseen, raaka-aineiden ja veden käyttöön sekä saasteiden ja jätteen määrään. (Elkington 1998, 19–22.)

Kuvio 2 Kolmoistilin päätöksen malli (mukaillen Elkington 2018).

Käytännössä yrityksen taloudellinen vastuu viittaa sidosryhmille tuotettuun lisäarvoon, kuten esimerkiksi työntekijöiden palkkojen maksuun ja yhteiskunnalle maksettuihin veroihin (Niskala ym. 2019), mikä edistää yhteiskunnan taloudellista kiertokulkua ja hyvinvointia. Sosiaaliseen vastuuseen liittyvät puolestaan henkilöstön hyvinvointi ja osaamisen kehittäminen, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, tuotevastuu- ja kuluttajansuoja sekä asianmukaiset tavat toimia yhteisössä ja yhteiskunnassa. Ympäristövastuu puolestaan tarkoittaa luonnonvarojen kestäväää käyttöä, kuten veden, maaperän ja ilmakehän suojelua, luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä sekä ilmastonmuutoksen torjuntaa. Yritysvastuu ulottuu liiketoiminnan koko arvoketjuun, minkä lisäksi toiminnan vaikutukset voivat olla myös välillisiä. (Niskala ym. 2019.)

2.2 Vastuullisuusraportoinnin motiivi

Vastuullisuusraportoinnin käsite esiteltiin Marlin ja Marlin (2003) mukaan jo 1970-luvulla, jolloin ensimmäiset yritykset alkoivat laatia vastuullisuuteen liittyviä tavoitteita ja raporttoimaan yritysvastuusta (Tschopp & Nastanski 2014, 150). Alussa yritykset raporttoivat lähinnä ympäristövastuusta, mutta raportointi on laajentunut myöhemmin myös muille yritysvastuun osa-alueille (English & Schooley 2014, 27). Vastuullisuusraportointi on alun perin lähtöisin Yhdysvalloista, mutta nykyisin julkaistujen raporttien määrä kasvaa erityisesti Euroopassa (Berinde & Andreescu 2015). Vastuullisuusraportoinnin perimmäinen tavoite on tuottaa tietoa sidosryhmille päätöksenteon tueksi (Tschopp & Nastanski 2014, 151).

Viimeisten vuosikymmenien aikana vastuullisuusraportointi on yleistynyt merkittävästi, minkä rinnalla myös raportointiin käytetyt resurssit ovat kasvaneet (Russo-Spena ym. 2018, 574). Yrityksillä voi olla erilaisia motiiveja ja lähtökohtia vastuullisuusraportoinnille. Suurimpana syynä vastuullisuusraportoinnin määrän kasvulle nähdään yritysten ulkopuolelta tullut paine. Ulkopuoliseen paineeseen vaikuttavat esimerkiksi yhteiskuntatietoisuuden lisääntyminen, sidosryhmien painostus ja yritysten toimintaympäristöstä nousseet huolenaiheet, kuten ympäristökatastrofit sekä työväkeä riistävät yritykset eli niin kutsutut hikipajat. (Tschopp & Nastanski 2014, 150.)

Vastuullisuusraportointia voidaan tarkastella myös johtamisen työkaluna muuttuvassa toimintaympäristössä. Yritysvastuu on nykyisin osa monen yrityksen strategiaa, ja vastuullisuusraportin julkaisu on yritykselle strateginen päätös. Raportoinnin avulla yritys voi seurata asetettujen vastuullisuustavoitteidensa saavuttamista ja kommunikoida vastuullisuusstrategiastaan sekä sisäisille että ulkoisille sidosryhmille (Leszczynska 2012, 913). Raportointiprosessissa selvitetään yrityksen tärkeimmät sidosryhmät ja sidosryhmien odotukset, mikä tukee strategisten tavoitteiden asettamista. Näiden tavoitteiden saavuttaminen puolestaan edistää yrityksen liiketoimintaa. (Niskala ym. 2019.) Samalla yritys voi luoda vastuullisuusraportin avulla uudenlaista lisäarvoa sidosryhmilleen (Cooper 2017, 6).

Legitimaatioteorian mukaan toiminnan hyväksyttävyyttä yhteiskunnan silmissä pyritään parantamaan yrityksen vapaaehtoisella vastuullisuusraportoinnilla (Deegan 2002). Laajan tutkimuskirjallisuuden perusteella legitimaatio voidaan selittää näkemyksenä tai oletuksena, jonka mukaan organisaation toiminta on toivottavaa, asianmukaista tai sopivaa sosiaalisesti rakennetussa normien, määritelmien, arvojen ja uskomusten järjestelmässä (Suchman 1995, 574). Yhteiskunnan näkemys voi vaikuttaa merkittävästi yrityksen linjauksiin ja strategiaan, koska tällä on usein suora vaikutus yrityksen imagoon ja tuotteiden kysyntään (Anttiroiko 2004, 51). Erityisesti vapaaehtoisessa vastuullisuusraportoinnissa on kyse enemmänkin yhteiskunnan aiheuttamiin ulkoisiin paineisiin reagoinnista kuin huomattavassa muutoksessa yrityksen tilivelvollisuudessa tai läpinäkyvyydessä (Laine 2009, 7). Vastuullisuusraportoinnilla voidaan viestiä läpinäkyvästi asiakkaille yrityksen tavasta toteuttaa liiketoimintaa, mutta myös edistää yhteistyötä toimitusketjun eri kumppaneiden kanssa. Yhteistyö puolestaan voi parantaa yrityksen suorituskykyä ja mahdollistaa erottautumisen kilpailijoista, millä voi olla puolestaan suotuisa vaikutus yrityksen maineeseen. (Stranieri ym. 2019, 489.)

Vastuullisuusraportointia on kritisoitu viherpesusta eli vastuullisuustekojen liioittelusta, minkä tarkoitus on johtaa sidosryhmiä harhaan (Tschopp & Nastanski 2014, 151). Erityisesti julkisesti listautuneiden yhtiöiden nähdään toimivan opportunistisemmin kuin yksityisten ja pienten yritysten (Stranieri ym. 2019, 489–490), ja esimerkiksi vastuullisen sijoittamisen indeksit kannustavat pörssiyrhtiöitä tavoittelemaan vastuullisempaa ja kestävämpää yrityskulttuuria (Russo-Spena ym. 2018, 563).

2.3 Raportointia ohjaava lainsäädäntö

Useimmiten vastuullisuusraportointi perustuu vapaaehtoisuuteen, mutta lainsäädäntö velvoittaa tiettyjä yrityksiä raportoimaan yritys vastuusta. Euroopan Unionin muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi eli niin kutsuttu NFI-direktiivi (*non-financial information reporting*) 2014/95/EU velvoittaa Euroopan Unioniin kuuluvia suuria yhteisöjä

raportoimaan ei-taloudellisista tiedoistaan. Direktiivi tuli voimaan vuonna 2014 ja jäsenvaltioiden oli saatettava se osaksi lainsäädäntöään joulukuuhun 2016 mennessä. (2014/95/EU.) Esimerkiksi Suomessa direktiiviin pohjautuva kirjanpitolaki velvoittaa yleisen edun kannalta merkittäviä suuria yhteisöjä, joiden keskimääräinen työntekijämäärä tilikauden aikana on yli 500 henkilöä, sisällyttämään toimintakertomukseen selvityksen myös muista kuin taloudellisista tiedoista (KPL 3a:1 §). Ensimmäistä kertaa selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista oli annettava vuoden 2018 vuosiraportoinnin yhteydessä. Kirjanpitolain 1:9 § mukaan yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä Suomessa ovat:

- 1) suomalainen yhteisö, jonka liikkeeseen laskema osake, velkakirja tai muu arvopaperi on kaupankäynnin kohteena arvopaperimarkkinalain (746/2012) 2 luvun 5 §:ssä tarkoitetulla säännellyllä markkinalla;
- 2) luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos; ja
- 3) vakuutusyhtiölain (521/2008) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu vakuutusyhtiö.

Kirjanpitolain (3a:2 §) mukaan ei-taloudellisia tietoja koskevassa selvityksessä tulee olla vähintään tiedot siitä, kuinka yritys huolehtii:

- 1) ympäristöasioista;
- 2) sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista;
- 3) ihmisoikeuksien kunnioittamisesta;
- 4) korruption ja lahjonnan torjunnasta.

Lisäksi selvityksessä on oltava seuraavat asiat:

- 1) lyhyt kuvaus kirjanpitovelvollisen liiketoimintamallista;

- 2) kuvaus toimintaperiaatteista, joita kirjanpitovelvollinen noudattaa huolehtiessaan 1 momentissa mainituista asioista sekä sen soveltamat riittävän huolellisuuden turvaavat menetelmät;
- 3) tämän momentin 2 kohdassa tarkoitettujen toimintaperiaatteiden noudattamisen tulokset;
- 4) kuvaus kirjanpitovelvollisen liikesuhteet, tuotteet ja palvelut sekä muu toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen keskeisistä 1 momentissa mainittuihin asioihin liittyvistä riskeistä, joiden toteutuminen todennäköisesti haittaa sen toimintaa sekä selostus siitä, miten kirjanpitovelvollinen hallitsee näitä riskejä;
- 5) tärkeimmät muut kuin taloudelliset tunnusluvut, jotka ovat merkityksellisiä kirjanpitovelvollisen liiketoiminnalle. (KPL 3a:2 §.)

Selvitys ei-taloudellisista tiedoista voidaan esittää osana toimintakertomusta tai antaa toimintakertomuksesta erillisenä selvityksenä, jos se julkaistaan samanaikaisesti toimintakertomuksen kanssa. Vaihtoehtoisesti selvitys voidaan julkaista kirjanpitovelvollisen verkkosivuilla kuuden kuukauden kuluessa tilinpäätöspäivästä, jos toimintakertomuksessa viitataan kyseiseen selvitykseen. (KPL 3a:5 §.) KPMG:n selvityksen mukaan suurin osa yrityksistä sisällyttää vastuullisuusraportin osaksi toimintakertomusta, mutta integroidun raportoinnin osuus on kasvussa (KMPG 2020).

2.4 Yritysvastuun kansainväliset linjaukset

Yritysvastuuta pyritään ohjailemaan lainsäädännön lisäksi kansainvälisillä ei-sitovilla linjauksilla globaalin vastuullisuuden ja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Erityisesti monikansalliset yritykset ovat saaneet yritysvastuuta koskevaa kritiikkiä, koska niillä on paljon vaikutusvaltaa (Niskala 2019). Keskeisimpiä linjauksia ovat OECD:n monikansallisille yrityksille osoitetut toimintaohjeet, Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien julistus ja yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet. Lisäksi vapaaehtoiset ohjeistot, kuten YK:n kestäväen kehityksen periaatteet ja Global Compact

(GC) tukevat yritys vastuuta edistävää toimintaa. Kansainvälisiä linjauksia hyödynnetään laajasti vastuullisuusraportoinnissa. Esimerkiksi vuonna 2020 noin 70 prosenttia yrityksistä yhdisti YK:n kestävän kehityksen periaatteet vastuullisuusraportointiinsa (KPMG 2020).

UN Global Compact on Yhdistyneiden Kansakuntien käynnistämä yritys vastuualoite, joka sai alkunsa vuonna 2000. Sen tavoitteena on kehittää ja tukea yritysten ja yhteisöjen ekologista, sosiaalista ja taloudellista vastuuta hyödyntämällä Global Compactin kymmentä periaatetta ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Yli 12 600 yritystä ja yli 3 000 muuta toimijaa 160 eri maasta on sitoutunut yritys vastuualoitteeseen. Aloite sisältää kymmenen periaatetta, jotka käsittelevät ihmisoikeuksia, työvoimaa ja ympäristöä. Aloitteeseen sitoutuminen edellyttää periaatteiden edistymisestä kertominen. (UN Global Compact 2021.)

YK:n jäsenmaat sitoutuivat vuonna 2015 Kestävän kehityksen 2030 tavoiteohjelmaan, joka tavoitteena on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys, jossa huomioidaan samanaikaisesti sekä ympäristö, talous ja ihminen (YK-Liitto 2021). Suunnitelman ytimessä ovat YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (SDGs, Sustainable Development Goals), jotka tähtäävät köyhyyden poistamiseen ja hyvinvoinnin parantamiseen ympäristöä kuormittamatta (kuvio 3). Kestävän kehityksen tavoitteita on yhteensä 17, ja ne koskevat muun muassa vettä, energiaa, ilmastoa, meriä, kaupungistumista, liikennettä sekä tiedettä ja teknologiaa. Kestävän kehityksen tavoitteiden alle on määritelty 169 alatavoitetta. Tavoitteet astuivat voimaan vuoden 2016 alussa. (United Nations 2021; YK-Liitto 2021.)

Kestävän kehityksen tavoiteohjelma pyrkii edistämään maailmanlaajuisia yhteistyötä eri maiden välillä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi siten, että yksikään maa ei jää kehityksessä jälkeen. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että kaikki maailman valtion sitoutuvat niihin. Tarkoituksena on edistää globaalia kehitystä ympäristön kannalta kestävällä tavalla, jossa turvataan myös ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet, taloudellinen vauraus ja yhteiskuntien vakaus. (United Nations 2021; YK-Liitto 2021.) Valtioiden ohella myös monet yritykset ovat ottaneet tavoitteet osaksi

vastuullisuusstrategiaansa. Vuonna 2020 noin 70 prosenttia kaikista maailman yrityksistä oli liittynyt tavoitteensa YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin. Käytetyimmät tavoitteet keskittyivät talouskasvuun (tavoite 8), ilmastotekoihin (tavoite 13) ja vastuulliseen kuluttamiseen (tavoite 12). (KPMG 2020).

Kuvio 3 YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Suomen YK-Liitto 2021).

2.5 Olennaisuus vastuullisuusraportoinnissa

Vastuullisuustietojen raportoinnin lähtökohtana toimii olennaisuusperiaate, jota on perinteisesti käytetty tilinpäätösraportoinnin yhteydessä. Euroopan Unionin tilinpäätösdirektiivin mukaan olennaisella tarkoitetaan tiedon asemaa silloin, kun sen poisjättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät yrityksen tilinpäätösten perusteella. Yksittäisten seikkojen olennaisuus on arvioitava muiden vastaavien seikkojen yhteydessä. (2013/34/EU: 2 artikla.) International Accounting Standards Board (IASB) antoi kansainvälisten IFRS-tilinpäätösstandardien olennaisuudelle päivitetyn määritelmän, joka tuli voimaan vuoden 2020 alussa. IASB:n mukaan tieto on olennaista, jos sen poisjättämisen, virheellisen esittäminen tai vaikeaselkoiseksi tekemisen voitaisiin jollain tavalla odottaa vaikuttavan

päätöksiin, joita raportoivan yhteisön yleiseen käyttöön tarkoitetun tilinpäätöksen pääasialliset käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella. (IASB 2018.)

Tilinpäätösraportoinnissa olennaisuus määritellään yleensä tilinpäätöstietoja tarvitsevien osapuolten, kuten omistajien ja sijoittajien näkökulmasta. Vastuullisuusraporteissa olennaisuutta tarkastellaan kuitenkin yhteiskunnallisten vaikutusten perusteella (Niskala ym. 2019) ja laajemman sidosryhmäjoukon näkökulmasta (Edgley 2014, 13). Olennaisuuden käsitteen tavoitteena on lisätä vastuullisuusraportoinnin läpinäkyvyyttä ja ymmärrettävyyttä kiinnittämällä huomio keskeisiin yritysvastuun teemoihin ja vähentämällä tarpeettoman yritysvastuutiedon määrää (GRI 2016), minkä avulla moniulotteista tietoa pyritään hallitsemaan. Olennaisuuden avulla voidaan määritellä, mitä raportointiin sisällytetään ja mitä jätetään ulkopuolelle. Päätökset olennaisuudesta tehdään yhteistyössä yrityksen johdon ja tärkeimpien sidosryhmien kanssa. (Edgley 2014, 14.)

Euroopan komission tiedonannon mukaan muun kuin taloudellisten tietojen direktiivissä olennaisuutta tarkastellaan kahdesta osittain päällekkäisestä näkökulmasta. Ensinnäkin yrityksen kehitykseen, tulokseen ja asemaan viittaava olennaisuus tarkoittaa taloudellista olennaisuutta sen yrityksen arvoa luovassa merkityksessä. Ilmaston liittyvistä tiedoista tulee raportoida, jos yrityksen kehityksen, tuloksen ja aseman ymmärtäminen sitä vaatii. Sidosryhmistä sijoittajat ovat tyypillisesti kiinnostuneita tästä näkökulmasta. Toiseksi, yrityksen toiminnan aiheuttamat vaikutukset tarkoittavat olennaisuutta ympäristön ja yhteiskunnan kannalta. Ilmaston liittyvistä tiedoista tulee raportoida, jos se on tarpeellista yrityksen ulkoisten vaikutusten ymmärtämiseksi. Tämä näkökulma kiinnostaa yleensä eniten kansalaisia, kuluttajia, henkilöstöä, liikekumppaneita, yhteisöjä ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, mutta nykyisin yhä enemmän myös sijoittajia. (Euroopan komissio 2019.)

Vastuullisuusraportoinnissa olennaisuuden käsite ottaa huomioon taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöön liittyvän päätöksenteon, kun taas tilinpäätösraportoinnissa olennaisuus määritellään ainoastaan taloudelliseen päätöksentekoon liittyvien vaikutusten perusteella. Vastuullisuusraportoinnissa myös tiedon käyttäjäryhmä on

tilinpäätösraportointiin verrattuna laajempi. Huolimatta kuitenkin siitä, että vastuullisuusraportoinnissa käytetty olennaisuuden käsite eroaa merkittävästi olennaisuudesta tilinpäätösraportoinnissa (Edgley 2014, 14), yritys vastuutietojen raportointi on lähentynyt kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntöjä. Vaatimusten tarkentumisen myötä tunnuslukujen laskenta muuttuu entistä vertailukelpoisemmaksi. Tällöin tunnuslukujen on oltava varmennettavissa ja jäljitettävissä samalla tavoin kuin tilinpäätöstietojen. (Niskala ym. 2019.)

Olennaisuuden määrittelyyn liittyy oletus, että tarkasti toteutetun prosessin kautta yritys vastuutiedot voidaan saattaa mitattavaan ja vertailukelpoiseen muotoon (Boiral & Henri 2017). Olennaisuusmäärittelyn avulla yritys vastuutiedoista pyritään antamaan tilinpäätösraportoinnin kaltainen oikea ja riittävä kuva, vaikka käytännössä tämä on mahdotonta yritys vastuuseen liittyvien ilmiöiden monitulkinnallisuuden ja ristiriitaisten näkemysten vuoksi (Puroila & Mäkelä 2019, 1060). Olennaisuus voidaan ymmärtää ja sitä voidaan hyödyntää monin eri tavoin (Puroila & Mäkelä 2019, 1052) riippuen liiketoiminnan lähtökohdista, toimialasta ja yrityksen toimintakulttuurista (Niskala ym. 2019). Olennaisuuden subjektiivisen luonteen vuoksi siihen vaikuttavat sekä erot yritysten uskomuksissa ja käytännöissä että asiantuntijoiden ohjeistukset ja sidosryhmien tarpeet (Edgley 2014, 14). Vaikka raportoivilla yrityksillä on itsellään keskeinen rooli raportin sisällön määrittelyssä, sidosryhmien tunnistaminen ja osallistaminen on tärkeä osa olennaisuusmäärittelyn prosessia. Jos yritykselle keskeinen sidosryhmäjoukko ei osallistu olennaisuuden määrittelyyn, heidän kannaltaan tärkeät asiat voivat jäädä vähemmälle huomiolle. (Puroila & Mäkelä 2019, 1050.)

2.6 Yritysvastuu ja sidosryhmät

Yritysvastuututkimuksessa sidosryhmien merkitys on vahvasti esillä. Laajasti määriteltynä sidosryhmät ovat ryhmiä tai henkilöitä, jotka vaikuttavat yrityksen toimintaan tai joihin yrityksen toiminnalla on vaikutuksia. Yrityksen yhteiskunnalliset vaikutukset ovat sidosryhmäajattelun mukaan käytännössä vaikutuksia eri sidosryhmiin.

Sidosryhmät jaotellaan tyypillisesti ensisijaisiin ja toissijaisiin sidosryhmiin riippuen yrityksen ja sidosryhmän välisestä suhteesta. Ensisijaisiin sidosryhmiin, kuten omistajiin, työntekijöihin, asiakkaisiin ja tavarantoimittajiin, yrityksellä on sopimukseen perustuva formaali suhde. Vastuullisessa liiketoiminnassa ensisijaisiin sidosryhmiin luetaan tavallisesti myös sidosryhmät, joihin yrityksen toiminnalla on suoria vaikutuksia, kuten paikallisyhteisöt. Kaikki muut sidosryhmät luetaan toissijaisiin sidosryhmiin. (Niskala ym. 2019.)

Taloudellinen tilinpäätösraportointi on suunnattu pääasiassa osakkeenomistajille, joita pidetään tavallisesti yrityksen tärkeimpänä sidosryhmänä. Yritysvastuun näkökulmasta sidosryhmiä on kuitenkin tarkasteltava laajemmin, sillä yhteiskunnallisista vaikutuksista on kiinnostunut suurempi sidosryhmien joukko. Yleensä yritykset kuitenkin huomioivat suunnitelmallisesti toiminnassaan vain rajatun määrän sidosryhmiä. (Niskala ym. 2019.) Osaan sidosryhmistä yrityksellä ei ole välttämättä ollut aiemmin minkäänlaisia yhteyksiä (Niskala ym. 2019), mikä voi tehdä sidosryhmien ja heidän tarpeidensa tunnistamisen haastavaksi (Carroll 1991, 43).

Vastuullisuusraportoinnin perimmäinen tavoite on tuottaa sidosryhmille heidän haluamaansa tietoa päätöksenteon tueksi (Tschopp & Nastanski 2014, 151.) Sidosryhmillä on merkittävä rooli lisäarvon luomisen kannalta, minkä vuoksi osapuolten on tärkeää ymmärtää toistensa tahtotila ja kyetä tekemään yhteistyötä (Niskala ym. 2019). Liiketoiminnan aiheuttamat yhteiskunnalliset vaikutukset ja sidosryhmien odotusten täyttäminen vaikuttavat oleellisesti yrityksen menestykseen ja taloudelliseen kannattavuuteen (Cooper 2017, 2). On molempien osapuolten edun mukaista, että yritys suojelee sidosryhmiensä oikeuksia sekä kohtelee heitä kunnioittaen ja oikeudenmukaisesti (Carroll 1991, 46). Toisaalta sidosryhmien näkemysten ymmärtäminen ja huomioiminen päätöksenteossa voidaan nähdä myös yrityksen velvollisuutena (Niskala ym. 2019).

Sidosryhmien asettamiin odotuksiin sitoutuminen ja niiden täyttäminen voi olla yritykselle kuitenkin hyvin raskasta, aikaa vievää ja kallista (Carroll 1991, 43–44). Käytännössä kaikkien sidosryhmien odotusten täyttäminen onkin yleensä mahdotonta,

minkä vuoksi yrityksen on ratkaistava, minkä sidosryhmän tarpeet painavat eniten (Niskala ym. 2019). Kompromisseja tehdessään yrityksen on arvioitava sidosryhmien liiketoiminnallinen merkitys ja heidän asettamiensa odotusten aiheellisuus eli legitimitetti (Carroll 1991, 43–44).

Useissa yritysvastuun tutkimuksissa sovelletaan Freemanin vuonna 1984 kehittämää sidosryhmäteoriaa (*stakeholder analysis*). Sidosryhmäteoria painottaa eri osapuolten välisiä suhteita: teorian ydinajatus on toteuttaa liiketoimintaa kannattavasti, johon vaikuttavat osaltaan sekä osakkeenomistajat että muut sidosryhmät (Lee 2008, 61). Koska sidosryhmäteoria tarkastelee sidosryhmiä laajemmassa merkityksessä, teoria liittyy luontaisesti yritysvastuun tutkimukseen. Sidosryhmäteorian myötä yritysvastuun käsite on laajentunut, kun yhä useampia sidosryhmäsuhteita on tunnistettu. Yritysvastuun nähdäänkin ulottuvan kaikkeen yrityksen toimintaan.

2.7 Raportoinnin luotettavuus

Vastuullisuusraportoinnin lähtökohtana on sidosryhmien luottamus raportoitujen tietojen käyttökelpoisuuteen (Niskala ym. 2019), mutta siitä huolimatta luotettavuuden arviointi on osoittautunut vastuullisuusraportoinnin haasteeksi. Koska raportointi perustuu tiettyjä yrityksiä koskevaa lainsäädäntöä lukuun ottamatta pääasiassa vapaaehtoisuuteen, tietojen esittämiselle ei ole määritetty tarkkoja muoto- ja sisältövaatimuksia. Sisältö- ja muotovaatimusten puute sekä raportoinnin vapaaehtoisuus asettavat haasteita tiedon läpinäkyvyydelle ja vertailukelpoisuudelle.

Yrityksen toimintaympäristö ja sidosryhmien tarpeet vaikuttavat merkittävästi siihen, miten raportointia toteutetaan ja mitä raportoinnin kannalta voidaan pitää olennaisena. Myös maakohtaiset erot vaikuttavat vastuullisuusraportoinnin vertailukelpoisuuteen. Maiden kulttuurista ja historiasta peräisin olevat yhteiskunnalliset ja institutionaaliset rakenteet määrittävät, kuinka yritykset ovat vuorovaikutuksessa ja tekevät yhteistyötä eri toimijoiden kanssa (Lee 2008, 69). Vastuullisuusraportoinnin pirstaleisuutta onkin

kritisoitu voimakkaasti. Raportoinnin yhdenmukaistaminen olisi kuitenkin pitkäkestoinen ja monimutkainen prosessi (Tschopp & Nastanski 2014, 160).

Raportoinnin tueksi ja raporttien vertailukelpoisuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi on kehitetty erilaisia ohjeistuksia ja viitekehyksiä. Esimerkiksi GRI-ohjeisto sisältää yksityiskohtaisen ohjeistuksen ja laskentaohjeet yritys vastuutiedon raportoinnille, mikä tukee raportoinnin vertailukelpoisuutta. Siitä huolimatta eri viitekehysten käyttö ja moninaiset tulkintatavat aiheuttavat edelleen haasteita, koska vastuullisuusraportointia voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Tästä johtuen yritykset voivat kokea vastuullisuusraportoinnin haastavana. Tschopp ja Nastanski (2014, 160) ovat todenneet, että yhteisten pelisääntöjen puute tekee raportoinnin toteuttamisesta vaikeaa, eikä yrityksen liiketoiminnan kannalta keskeisten elementtien määrittäminen ei ole aina yksinkertaista. Lisäksi yrityksen on otettava huomioon näiden elementtien merkitys sidosryhmille. (Tschopp ja Nastanski 2014, 160.) Vastuullisuusraportoinnin toteuttamiseksi yrityksen on sitouduttava raportoinnin edellyttämiin vaatimuksiin ja läpinäkyvyyteen. Luonnollisesti raportointiprosessi aiheuttaa yritykselle myös kustannuksia.

Vastuullisuusraporteissa esitetyt tunnusluvut voi olla haastavaa muuttaa mitattavaan muotoon (Tshopp & Nastanski 2014, 160) ja ne voidaan tyypillisesti laskea monella eri tavalla. Näin ollen mittareita ei voi välttämättä pitää vertailukelpoisina. Vastuullisuusraportit sisältävät tarkasti mitattavissa olevan tiedon sijaan runsaasti laadullista tietoa, mikä lisää yritys vastuutiedon tulkinnanvaraisuutta. Tämän vuoksi yritys vastuuseen liittyviä tietoja voidaan esittää hyvin ympäröityinä. Organisaatiot voivat halutessaan korostaa tai peitellä hyviä ja huonoja puoliaan, jolloin sidosryhmien voi olla vaikea havaita kaikkia liiketoiminnan eri vaikutuksia. (Boiral & Henri 2017, 306.) On huomionarvoista, että hyvin usein vastuullisuusraportoinnilla saattaa olla loppujen lopuksi vain vähän tekemistä vastuullisuuden kanssa (Gray 2006, 809).

Ulkoisen varmennuksen lisääntyminen on kuitenkin parantanut raporttien luotettavuutta (Tschopp & Nastanski 2014, 151–152). Ulkoisessa varmennuksessa organisaation ulkopuolinen taho todentaa vastuullisuusraportin tiedot sisältäen olennaisuuden

arvioinnin, tietojen keruu- ja raportointijärjestelmien toimivuuden ja luotettavuuden tarkastamisen sekä raportoitujen tietojen kattavuuden, oikeellisuuden ja vertailukelpoisuuden. Toistaiseksi vastuullisuusraporttien varmentaminen on kuitenkin vapaaehtoista, vaikka monet raportointiohjeistukset sitä suosittelevatkin. Organisaatio tekee siten itse arviot raportoinnin luotettavuudesta ja laadunvarmistukseen liittyvistä toimenpiteistä. (Niskala ym. 2019.) Toisaalta Boiral ja Henri (2017, 309) ovat kritisoineet ulkopuolisten tarkastajien varmentamien vastuullisuusraporttien laatua ja luotettavuutta suhteessa varmentamattomiin raporteihin. Kritiikin myötä onkin syytä kyseenalaistaa, voidaanko taloudellisesta kasvusta aiheutuvat taloudelliset-, sosiaaliset- ja ympäristöongelmat ratkaista pelkän raportoinnin avulla.

3 GRI-OHJEISTO

3.1 Global Reporting Initiative

Organisaatiot voivat käyttää vastuullisuusraportoinnin tukena erilaisia raportointistandardeja tai viitekehyksiä. Yleisesti käytössä olevia raportointiviitekehyksiä ovat esimerkiksi Global Reporting Initiativen GRI-standardit, AccountAbilityn AA1000-standardi, YK:n Global Compactin CoP-raportti, kansainvälisen standardisoimisjärjestö ISO:n laatima 26000-standardi sekä CDP eli Carbon Disclosure Project. Näistä tunnetuin ja kansainvälisesti käytetyin raportointiviitekehys on GRI-standardit (KMPG 2020).

Global Reporting Initiative on kansainvälinen voittoa tavoittelematon organisaatio, jonka kehittämien GRI-standardien tarkoituksena on parantaa yritysten vastuullisuusraportoinnin läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta (GRI 2020, 3). Organisaatio perustettiin vuonna 1997 Bostonissa, Yhdysvalloissa. GRI:n ovat perustaneet kaksi voittoa tavoittelematonta järjestöä, CERES ja The Tellus Institute. Järjestöjen tavoite oli luoda yrityksille viitekehys ympäristövastuuseen liittyvien periaatteiden noudattamiseksi, joka laajennettiin myöhemmin kattamaan myös taloudelliset, sosiaaliset ja hallinnolliset osa-alueet. (GRI 2021a.) Rahoitusta Global Reporting Initiative saa useammasta eri lähteestä. Suurin osa rahoituksesta tulee kaupallisista lähteistä, kuten palveluista, tapahtumista ja yritysten jäsenyyksistä. Noin 40 prosenttia rahoituksesta tulee organisaation sidosryhmiltä, kuten hallitusten ja säätiöiden avustuksista. (GRI 2021b.)

Ensimmäinen GRI-ohjeisto G1 julkaistiin vuonna 2000. G1-ohjeisto oli ensimmäinen kansainvälinen viitekehys yritysvastuun raportoinnille. Vuonna 2002 organisaatio siirtyi Yhdysvalloista Hollantiin ja julkaisi aiemmasta versiosta päivitetyn G2-ohjeiston. Myöhemmin ohjeistosta tehtiin myös kolmas versio G3 vuonna 2006, ja neljäs versio G4 vuonna 2013. Vuonna 2016 GRI muutti yritysvastuun ohjeistukset kansainvälisiksi vastuullisuusraportoinnin standardeiksi, jotka ovat edelleen voimassa vuonna 2021. Standardeihin on tehty päivityksiä vuosina 2019 ja 2020, jolloin viitekehykseen lisättiin

verotusta ja jätteitä käsittelevät standardit. (GRI 2021a.) Seuraavassa luvussa tarkastellaan lähemmin GRI-standardeja.

3.2 GRI-standardit

Global Reporting Initiative -viitekehys tarjoaa yritykselle ohjeistuksen siitä, kuinka mitata yritys vastuuta ja raportoida sen eri osa-alueista. GRI-ohjeisto koostuu kolmesta yleisestä standardista (GRI-100-sarja) ja kolmesta aihekohtaisesta standardista (GRI-200-, GRI-300- ja GRI-400-sarjat). GRI-100-sarja on tarkoitettu kaikille vastuullisuusraportteja laativille organisaatioille. GRI 101 -standardi (Foundation) sisältää raportointiperusteet GRI-standardien käyttöön, GRI 102-standardi (General Disclosures) kokoaa yhteen yleiset raportoinnin yleiset tunnusluvut ja GRI 103-standardi (Management Approach) muodostaa yleiset vaatimukset organisaation johtamiskäytäntöjen kuvaukselle. Edellä mainittujen standardien raportoinnin tueksi on laadittu erillinen GRI Standards Glossary -sanasto.

GRI 101-standardi esittelee periaatteet, kuinka standardeja käytetään ja kuinka niihin tulee viitata, sekä raportointiperiaatteet vastuullisuusraportoinnin sisällön ja laadun määrittämiseksi (Niskala ym. 2019). Vastuullisuusraportin sisältöön vaikuttavat esimerkiksi organisaation liiketoiminta, toiminnan vaikutukset sekä sidosryhmien odotukset ja tarpeet. Periaatteet edellyttävät, että organisaation sidosryhmien on osallistuttava raportoinnin toteuttamiseen. Organisaation on siis tunnistettava omat sidosryhmänsä ja osoitettava, millaisin toimenpitein organisaatio aikoo vastata heidän odotuksiinsa. Lisäksi standardissa esitelty periaatteet edellyttävät organisaatiota kuvailemaan, kuinka vastuulliset toimintatavat otetaan huomioon myös jatkossa. (GRI-101 2016, 7–11.) GRI-102-standardin mukaan organisaation on sisällytettävä vastuullisuusraporttiin yleiset tunnusluvut, jotka kuvaavat organisaation taustatietoja, strategiaa, liiketoiminnan eettisyyttä, hallintoa, sidosryhmävuorovaikutusta ja raportointikäytäntöjä vastuullisuuden kontekstissa. (Niskala ym. 2019.)

GRI-103-standardin mukaan yrityksen on puolestaan kuvailtava johtamiskäytäntöjään kaikilla olennaisiksi määritellyillä yritysvastuun osa-alueilla. Tämä standardisarja sisältää myös periaatteet olennaisuuden määrittelylle ja niiden hallinnalle. (Niskala ym. 2019.) Johtamiskäytäntöjen raportointiin tulee sisältyä kuvaus johtamiskäytäntöjen tehokkuudesta, mitä voidaan arvioida esimerkiksi ulkoisella varmennuksella, muulla ulkoisella suorituskyvyn luokittelulla, mittareilla, sidosryhmiltä saadulla palautteella, vertailuanalyysilla tai palautejärjestelmän avulla. Yrityksen on raportoitava arviointien tuloksista, kuten suoriutumisesta tavoitteisiin nähden, johtamiskäytäntöjen haasteista ja saaduista opeista sekä johtamiskäytäntöjen toteuttamisen edistymisestä. Yrityksen on myös raportoitava, mikäli se muuttaa johtamiskäytäntöjään tai tekee toimenpiteitä suorituskyvyn parantamiseksi. (GRI-103 2016, 11.)

GRI-ohjeistossa on lisäksi kolme aihekohtaista standardisarjaa, jotka keskittyvät yritysvastuun eri teemoihin. GRI hyödyntää jaottelussa Elkingtonin (1997) kolmoistilinpäätöksen mallia eli yritysvastuun taloudellista-, sosiaalista- ja ympäristönäkökulmaa. Aihekohtaiset standardit on rakennettu kullekin yritysvastuun osa-alueelle: GRI-200-sarja taloudelliselle vastuulle, GRI-300-sarja ympäristövastuulle ja GRI-400-sarja sosiaaliselle vastuulle. Organisaatio voi käyttää yritysvastuuraportissaan kaikkia aihekohtaisia standardeja tai hyödyntää halutessaan vain osaa niistä (GRI-101 2016, 3), mutta niistä tulee esittää kuitenkin vain olennaisiksi määritellyt standardit (Niskala ym. 2019). Vastuullisuusraportissa tulee ilmaista tiettyjen lausekkeiden avulla, mikäli se on laadittu GRI-standardien mukaisesti. Organisaatio voi valita, raportoiko se yritysvastuusta suppeammalla Core- vai laajemmalla Comprehensive-tasolla.

Raportin sisällön määrittelyn periaatteet ohjaavat vastuullisuusraportin laadintaa. Sisällön määrittely edellyttää organisaation toiminnan vaikutusten ja sidosryhmien tiedon tarpeiden arviointia. Sisällölliset raportointiperiaatteet edellyttävät sidosryhmien osallistamista, kestävä kehityksen kontekstia, olennaisuutta ja kattavuutta. Sisällöllisen ohjeistuksen lisäksi myös raportin laadun määrittely perustuu ennalta asetettuihin periaatteisiin. Raportin on oltava täsmällinen ja tarkka, tasapainoinen, ymmärrettävä, vertailukelpoinen, luotettava ja oikea-aikainen. (GRI-101 2016, 7.) Tasapainon

saavuttamiseksi raportissa tulisi esittää yhtä lailla sekä myönteisiä että kielteisiä asioita ja painottaa vastuullisuustietoja suhteessa niiden olennaisuuteen. Tiedot tulee myös valita, kerätä ja raportoida johdonmukaisesti. Lisäksi ne tulee julkaista annetun aikataulun mukaisesti. (Niskala ym. 2019.)

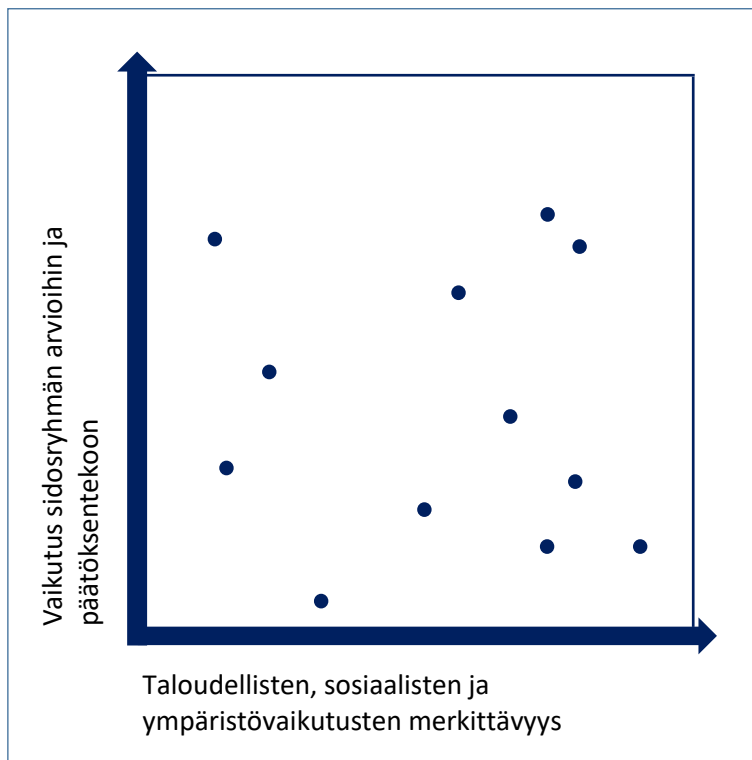
3.3 Olennaisuus GRI-standardeissa

GRI-standardien mukaan olennaisuus viittaa asiaan, jolla on merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia tai ympäristövaikutuksia tai sillä on huomattavia vaikutuksia sidosryhmien arvioihin ja päätöksentekoon (GRI-101 2016, 10). Olennaisuus ei ole kuitenkaan pysyvä mittari, eivätkä kaikki olennaiset asiat ole samanarvoisia. Eri asioiden tärkeyttä suhteessa toisiinsa tulee arvioida niiden merkittävyyden perusteella, ja raportoinnissa tulee painottaa kaikista tärkeimpiä olennaisia aiheita. (Niskala ym. 2019.) Myös muita keskeisiä aiheita saa sisällyttää raporttiin, mutta niiden tulee saada vähemmän painoarvoa. Organisaation on tärkeää selittää, millä perustein eri aiheiden tärkeysjärjestys on määritetty. (GRI-101 2016, 10.) Jos vastuullisuusraportissa esitetään paljon epäolennaista tietoa, olennainen tieto saattaa helposti jäädä vähemmälle huomiolle tai kokonaan huomiotta (Edgley 2014, 14).

GRI-standardien mukaiseen olennaisuuden määrittelyyn vaikuttavat organisaation sisäiset ja ulkoiset tekijät, kuten arvot, strategia, sidosryhmien tiedontarve, yhteiskunnalliset odotukset ja organisaation koko arvoketjun vaikutukset sekä kansainväliset lait, ohjeistukset ja sopimukset. Myös tutkimuksissa todettujen riskien ja mahdollisuuksien vaikutukset kestävään kehitykseen vaikuttavat olennaisten tekijöiden määrittelyssä. Olennaisuuden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon saman toimialan yritysten ja kilpailijoiden tunnistamat teemat ja haasteet. (Niskala ym. 2019.) Vaikutuksia, jotka vaativat yritykseltä aktiivista johtamista, voidaan todennäköisesti pitää merkittävänä (GRI-101 2016, 10).

GRI-viitekehys sisältää olennaisten asioiden määrittämisen tueksi laaditun olennaisuusmatriisin (kuvio 4), joka huomioi yksittäisten olennaisten aiheiden vaikutukset sidosryhmien päätöksentekoon sekä niiden taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristövaikutusten merkittävyyden (GRI-101 2016, 7–11). Matriisin käyttö ei ole kuitenkaan pakollista GRI-ohjeiston mukaisessa vastuullisuusraportoinnissa (GRI-101 2016, 11), vaikka sen hyödyntäminen on käytännössä hyvin yleistä (Puroila & Mäkelä 2019, 1052).

Kuvio 4 GRI-standardien olennaisuusmatriisi (mukaillen GRI 2016, 11).

Olennaisuus liittyy läheisesti myös kattavuuden käsitteeseen, jonka mukaan kaikkia olennaisia aiheita on tarkasteltava vastuullisuusraportissa riittävällä tarkkuudella. Tätä voidaan arvioida esimerkiksi sisällön laajuuden, aihekohtaisten laskentarajojen ja ajallisen tarkastelujakson perusteella. (Niskala ym. 2019.) Vastuullisuusraportoinnissa olennaisuus suuntautuu menneen tiedon lisäksi tulevaan (Edgley 2014, 14). Tiedot tulee esittää riittävän yksiselitteisesti, jotta sidosryhmät kykenevät tulkitsemaan raportilla esitetyt asiat ja niiden vaikutukset ymmärrettävällä tavalla ja arvioimaan organisaation yritysvastuuta. (Niskala ym. 2019.) GRI-standardien mukaan yrityksen on raportoitava

olennaisuudesta myös organisaation hallinnollisesta näkökulmasta eli kuinka se hallitsee olennaisiksi määritettyjä asioita taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristövaikutusten kannalta (GRI-103 2016, 4).

3.4 Näkökulmia GRI-ohjeistosta

Kuten aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta on käynyt ilmi, GRI-ohjeisto on tänä päivänä käytetyin ja tunnetuin vastuullisuusraportoinnin viitekehys. GRI on onnistunut myötävaikuttamaan vastuullisuusraportoinnin legitimiteettiin tuomalla alalle yhteisen kielen ja oletukset (Levy ym. 2010, 89). GRI:n keskeisiä periaatteita ovat täsmällisyys, tarkkuus, tasapainoisuus, ymmärrettävyys, vertailukelpoisuus, luotettavuus ja oikea-aikaisuus, ja proaktiivisesti toimivalta yritykseltä odotetaan näiden periaatteiden noudattamista. Todellisuudessa periaatteiden noudattaminen ei ole kuitenkaan yrityksen näkökulmasta helppoa, riskitöntä eikä edullista (Toppinen & Korhonen-Kurki 2013, 215).

Levy ym. (2010, 102) ja Boiral ja Henri (2017, 300–301) ovat kritisoineet GRI-ohjeiston kykyä saattaa yritysvastuutietoja vertailukelpoiseksi, koska suurin osa tiedosta on laadullista ja siten haastavaa mitata ja standardoida eri yritysten välillä. Kritiikkiä tukee myös Toppisen ja Korhonen-Kurjen (2013, 214) tutkimus, jonka mukaan GRI-ohjeisto ei kykene ilmaisemaan riittävän hyvin liiketoiminnan moniulotteisia käytännön vaikutuksia yritysten toimintaympäristöön. Toisaalta GRI on reagoinut saamaansa kritiikkiin tekemällä viitekehukseen uudistuksia ja päivityksiä, mikä on edellyttänyt organisaatiolta joustavuutta ja sopeutumiskykyä.

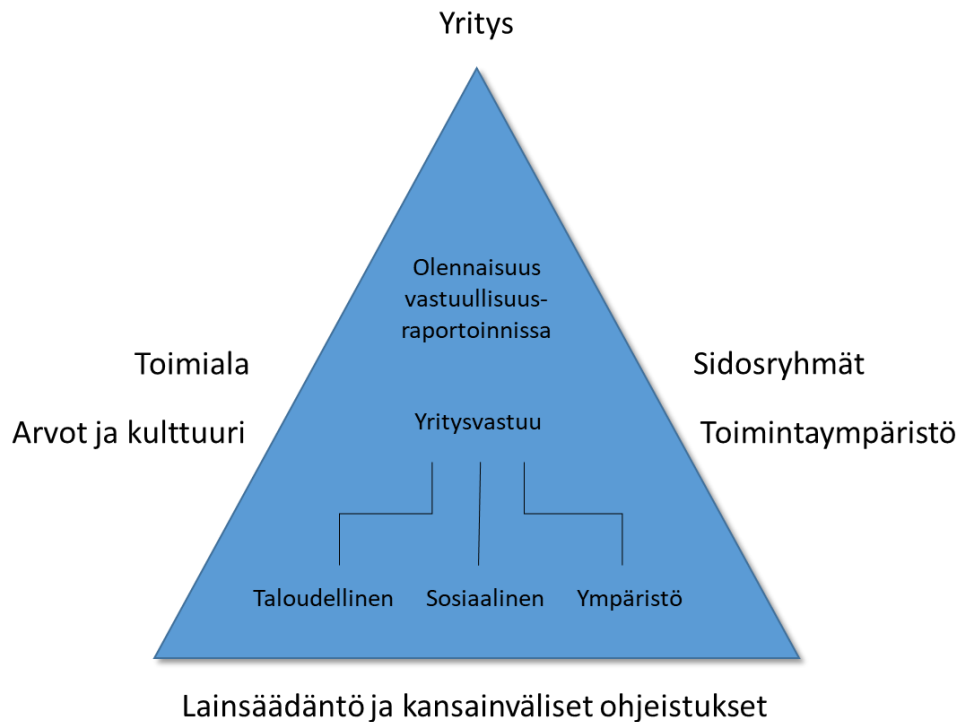
3.5 Teoreettisen osion yhteenveto

Vastuullisuusraportoinnin lähtökohdat perustuvat laajaan ymmärrykseen yritys vastuun moniulotteisuudesta. Yritys vastuun määritelmä perustuu eri aikakausina kirjoitetun tutkimuskirjallisuuden pohjalta muodostuneisiin näkemyksiin, joita täydentävät nykyhetken yritys vastuun keskeiset teemat. Yritys vastuun on moniulotteinen ilmiö, jota voidaan tarkastella lukuisista eri lähtökohdista. Erilaiset tarkastelukulmat korostavat yritys vastuun eri ulottuvuuksia, jotka ovat kuitenkin tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Yritys vastuun perustuu vastuulliseen ja kestäväan toimintatapaan liiketoiminnan koko toimitusketjussa, johon sisältyvät vaikutukset sekä yrityksen ulkoisiin että sisäisiin sidosryhmiin.

Yritys vastuun merkityksen kasvaessa yhteiskunnassa yritykseen kohdistetut paineet ja vaatimukset ovat kasvaneet, minkä seurauksena vastuullisuusraportointi on yleistynyt. Lainsäädäntö ja kansainväliset linjaukset, kuten YK:n Kestävän kehityksen tavoitteet, pyrkivät edistämään erityisesti monikansallisten yritysten vastuullisuutta. Vastuullisuusraportointiin vaikuttavat olennaisena osana erilaiset raportointiviitekehukset, jotka muodostavat reunaehdot raportoinnin toteuttamiselle. Lainsäädännöstä ja erilaisista ohjeistuksista huolimatta vastuullisuusraportoinnin vertailukelpoisuudessa ja luotettavuudessa nähdään puutteita, koska raportoinnilta ei edellytetä tarkkoja sisältö- ja muoto vaatimuksia.

GRI-ohjeisto on tänä päivänä kansainvälisesti käytetyin ja tunnetuin vastuullisuusraportoinnin viitekehys (KPMG 2020). GRI-standardien periaatteet edellyttävät, että vastuullisuusraportti sisältää tiedot sidosryhmistä, kuvauksen yrityksen suoriutumista vastuullisuuden eri osa-alueilla laajemmassa kontekstissa, kuten paikallisessa, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla, sekä olennaisuudesta. Olennaisuus viittaa GRI-standardien mukaan asiaan, jolla on merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia tai ympäristövaikutuksia tai sillä on huomattavia vaikutuksia sidosryhmien arvioihin ja päätöksentekoon. Olennaiseksi määritellyt aihealueet ovat kuitenkin painoarvoltaan eriarvoisia. (GRI-101 2016, 8–10.) GRI-ohjeisto perustuu Elkingtonin

(1997) kolmoistilinpäättöksen malliin jakamalla yritys vastuun kolmeen aihekohtaiseen standardiin, jotka käsittelevät Elkingtonin (1997) mallin mukaan taloudellista, sosiaalista ja ympäristövastuuta. Yritys voi valita GRI:n aihekohtaisista standardeista itselleen olennaiset aihealueet ja raportoida niistä (GRI-103 2016, 3), mikä jättää raportoinnissa tilaa yrityksen omille valinnoille.

Kuvio 5 Tutkielman teoreettinen viitekehys

Huolimatta siitä, että olennaisuuden määrittelyn avulla yritys vastuutiedot pyritään saattamaan mitattavaan ja vertailukelpoiseen muotoon (Boiral & Henri 2017), olennaisuus on tulkinnallinen prosessi, johon vaikuttavat sidosryhmien tarpeet, toimiala ja toimintaympäristö, yrityksen sisäiset arvot sekä kulttuuri (Edgley 2014, 14; Niskala ym. 2019). Kuviossa 5 esitetään tutkielman teoreettinen viitekehys, joka havainnollistaa olennaisuuden määrittämisen moniulotteista luonnetta vastuullisuusraportoinnin kontekstissa.

4 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston analysointi

Tutkielma on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jonka avulla tutkittavaa ilmiötä on mahdollista tarkastella kokonaisvaltaisella tasolla (Hirsjärvi ym. 2009, 160–161). Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla ei ole tarkkoja ennakko-oletuksia tutkimuskohteesta tai tutkimuksen tuloksista (Eskola & Suoranta 1998), vaikka tutkimuksen lähtökohdat perustuvat aina lukuisiin piileviin oletuksiin (Hirsjärvi ym. 2009, 129; Knuuttila & Heinlahti 2014, 131). Laadullinen lähestymistapa oli luontainen ja perusteltu valinta tutkielman tavoitteen ollessa luoda ymmärrystä maitoalan vastuullisuusraportoinnista ja erityisesti GRI-ohjeiston mukaisesta olennaisuuden määrittelystä.

Laadulliselle aineistolle ominaista on sen moniulotteisuus ja ilmaisullinen rikkaus (Alasuutari 2011). Laadullisen tutkimuksen aineisto on ilmiösultaan tyypillisesti tekstiä, joka on muodostettu tutkijasta riippuen tai riippumatta. Aineisto voi perustua esimerkiksi haastatteluihin ja havainnoiteihin sekä muihin kirjallisiin ja kuvallisiin aineistoihin tai äänimateriaaleihin. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että aineisto perustuu harkinnanvaraiseen otantaan. Tutkimuksessa tarkastellaan tavallisesti suhteellisen pientä määrää tapauksia, joita pyritään analysoimaan mahdollisimman laaja-alaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston laatu eli ilmiön käsitteellistämisen kattavuus korvaa aineiston määrän. Harkinnanvaraisesti hankitun laadukkaan aineiston avulla tutkijan on mahdollista löytää uudenlaisia näkökulmia tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1998.)

Tämän tutkielman kohteeksi valittiin harkinnanvaraisesti viisi monikansallista maitoalan yritystä tutkimuksen tavoitteen mukaan asetettujen kriteerien perusteella (liite 1). Tutkimuksen empiirinen aineisto koostui yhteensä 25 julkisesti saatavilla olevasta

vastuullisuusraportista tai vuosikertomuksesta vuosilta 2015–2019. Aineistosta kolme raporttia oli julkaistu osana vuosikertomusta ja loput 23 erillisenä vastuullisuusraporttina. Tutkimuksessa tarkasteltiin ainoastaan niiden yritysten vuosikertomuksia, jotka eivät julkaisseet erillistä vastuullisuusraporttia. Harkinnanvaraisesti valittu suhteellisen pieni aineisto soveltui luontaisesti tähän tutkimusasetelmaan, koska ilmiötä haluttiin tarkastella syvällisellä tasolla.

Tutkimusta varten kerätyt vastuullisuusraportit ja vuosikertomukset analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysiä voidaan hyödyntää tekstimuotoisen aineiston analysointiin (Tuomi ja Sarajärvi 2018), kuten vastuullisuusraportteihin. Sisällönanalyysissä aineisto pelkistetään, ryhmitellään ja järjestetään uudelleen kokonaisuuksiksi. Sen avulla tutkittavasta ilmiöstä pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus kadottamatta aineiston sisältämää informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aineiston analyysia ohjasi abduktiivinen päättely. Abduktiivinen päättely toimii induktiivisen ja deduktiivisen päättelyn välimaastossa, minkä vuoksi siitä voidaan käyttää myös termiä teoriasidonnainen tai teoriaohjaava analyysi. Abduktiivisessa sisällönanalyysissä teoria ja aineisto vuorottelevat, mikä jättää tilaa uusien johtopäätösten tekemiselle ja olemassa olevan teorian tarkentamiselle. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Analyysissä lähdettiin liikkeelle aineistolähtöisesti, jossa aineistoa pyrittiin käsittelemään induktiivisesti. Analyysin kohteena olivat koko vastuullisuusraportit sisältäen niiden tekstin, kuviot ja taulukot. Vuosikertomuksista analysoitiin kuitenkin vain vastuullisuutta käsitteleviä lukuja. Aineistolle pyrittiin antamaan tilaa tuoda esiin uusia teemoja ja näkökulmia tutkittavaan ilmiöön. Aineistoon tutustuttiin perinpohjaisesti lukemalla raportit läpi useaan kertaan etsien vastauksia tutkimuksen tavoitteeseen, kunnes ilmiöstä saatiin muodostettua johdonmukainen kuva. Tarkastelu kohdistui lopulta tutkimuskysymysten perusteella erityisesti sidosryhmiä, olennaisuutta ja yritys vastuun eri osa-alueita koskeviin osioihin. Tutkimuksessa päädyttiin tarkastelemaan ensin sitä, mitä yritykset ovat määrittäneet vastuullisuusraporteissaan olennaiseksi ja mitä olennaisista teemoista on raportoitu. Sen jälkeen aineistosta etsittiin kohdat, jotka käsittelevät olennaisuuden määrittämisen prosessia. Keskeiseksi osaksi olennaisuuden

määrittämisen prosessia tunnistettiin sidosryhmät sekä olennaisuusmäärittelyn perustana käytetyt tiedonlähteet, minkä vuoksi aineistosta merkittiin myös niitä käsittelevät kohdat.

Aineistosta tehtiin muistiinpanoja, ja raportteihin merkittiin eri värejä hyödyntämällä tutkimuskysymyksiin vastaavia kohtia. Aineiston käsittelyssä hyödynnettiin myös hakutoimintoa, jotta kaikki tiettyä aihetta käsittelevät kohdat löydettiin ja otettiin mukaan tarkasteluun. Tämän avulla aineistosta löydettiin erilaisia ilmaisuja, joiden avulla ilmiöstä oli mahdollista saada rikkaampi käsitys. Merkityt asiat koottiin yhteen erilliseen tiedostoon, minkä jälkeen niitä jäsenneltiin erilaisiksi kokonaisuuksiksi aineiston selkeyttämiseksi. Aineistosta esiin nousseita aiheita verrattiin yritysten ja eri vuosien välillä sekä teoreettisia malleja ja luokitteluja vasten yhdenmukaisuuksien ja eroavaisuuksien löytämiseksi. Sisällönanalyysin tukena käytettiin sisällön erittelyä. Sisällön erittely tarkoittaa aineiston kvantitatiivista tekstianalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2018), jota hyödynnettiin luokittelemalla aineistosta kerättyjä olennaisia teemoja niitä kuvaavan yritysvastuun osa-alueen mukaan. Lisäksi aineistosta tarkasteltiin aihealueiden toistuvuutta.

Haasteita aineiston tulkintaan aiheuttivat erot raporttien laadullisen sisällön esittämistavoissa ja yksityiskohtaisuudessa. Tekstiaineistoa analysoitaessa on muistettava, että teksti on kielellinen konstruktio, joka kuvaa aina tietyllä tavalla valittua näkökulmaa aiheeseen (Eskola & Suoranta 1998). Tulkitsevalla tutkimustavalla pyritään ilmiöiden tilannekohtaiseen kuvaamiseen ja merkityksien ymmärtämiseen, joka selvittää kulttuuristen ilmiöiden taustalla olevia sääntöjä sekä tapahtumien syitä (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2014, 158). Laadullisen tutkimuksen hermeneuttinen päättelyprosessi eli hermeneuttinen kehä kuvastaa analyysin ja tulkinnan välistä yhteyttä. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta tehdään analyysivaiheessa tulkintoja, jotka edelleen ohjaavat analyysia. (Eskola & Suoranta 1998.) Ongelmallisoin vaihe laadullisen tutkimuksen teossa olikin tulkintojen tekeminen.

Aineiston analysoinnissa otettiin huomioon, että koodausta ohjaavat aineiston ohella aina myös tutkijan omat ennakkoluulot ja teorit (Eskola & Suoranta 1998), minkä vuoksi aineistoa pyrittiin analysoimaan kriittisen reflektion kautta. Lisäksi analysoinnin

abduktiivisuus eli aikaisemman tutkimuskirjallisuuden ja teorian läpikäyminen sekä aineiston perusteellinen tarkastelu tukivat tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisten kohtien tunnistamista. Varhaisessa vaiheessa aloitettu tutkimusaineiston tarkastelu auttoi lopulta löytämään tutkimuksen ytimen.

Tutkimuksen empiiriset tulokset on esitetty luvussa 5. Aineiston analyysin tulokset on jaettu kolmeen alalukuun. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään yritysten kuvaamaa olennaisuuden määrittämisen prosessia suhteessa GRI-ohjeistoon. Toisessa alaluvussa tarkastellaan lähemmin yritysten yhteistyötä sidosryhmien välillä olennaisuuden määrittämisen tukena. Kolmas alaluku on jaettu kolmeen osaan Elkingtonin (1997) mallin mukaisesti. Kolmannessa alaluvussa esitellään yritysten raportointia olennaiseksi määritetyistä taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövastuun teemoista. Lisäksi jokaisessa alaluvussa analysoidaan, millaisia muutoksia olennaisuuden raportoinnissa voidaan havaita vuosien 2015–2019 välillä. Lopuksi keskeisistä tuloksista tehdään yhteenveto.

4.2 Maitoalan yhteiskunnallinen merkitys

Maitotaloudella on merkittävä rooli köyhyiden ja nälänhädän vähentämisessä. Köyhissä oloissa elävälle väestölle kotieläinten merkitys on suuri sekä pääomana ja tulonlähteenä että niiden tuottaman ravinnon vuoksi. (FAO 2018, 9.) Maitovalmisteiden kysynnän odotetaan kasvavan maailman väestömäärän ja tulojen kasvun sekä kaupungistumisen myötä (European Commission 2020, 5). Maitotaloudella on laajat vaikutukset moniin eri sektoreihin, kuten maatalouteen, prosessointiin, kuljetukseen ja vähittäiskauppaan, minkä seurauksena se luo muun muassa työpaikkoja. Toisaalta maitoalan kannattavuus on suhteellisen alhainen, ja tuotteita saatetaan myydä alle markkinahinnan ja massatavarana, mikä aiheuttaa maidontuottajille ja -jalostajille taloudellisia haasteita. (Glavas & Fitzgerald 2020, 186.)

Vuonna 2019 maailman maidontuotanto kasvoi 852 miljoonaan tonniin, josta lehmänmaidon osuus oli yli 80 prosenttia. Maidontuotannon odotetaan kasvavan seuraavan vuosikymmenen ajan noin 1,6 prosenttia vuodessa ja saavuttavan 997 miljoonaa kiloa vuoteen 2029 mennessä. Yli puolet kasvusta muodostuu maailman suurimman maidontuottajan Intian ja Pakistanin maidontuotannosta. Intian maidontuotanto kattaa yli 12 % koko maailman tuotannosta. Sen sijaan suurimpien maidon viejien, Euroopan Unionin, Yhdysvaltojen ja Uuden-Seelannin, maidontuotanto on ollut viime vuosina tasaista. (OECD/FAO 2020, 174–175.) Sään ääri-ilmiöillä ja rehun hinnalla on merkittäviä vaikutuksia maidontuotannon kehitykseen (European Commission 2020, 30).

Euroopan Unioni on merkittävä maidontuottaja ja sen arvioidaan tuottavan vuodessa noin 155 miljoonaa tonnia maitoa. Suurimmat maidontuottajamaat Saksa, Ranska, Puola, Alankomaat, Italia ja Espanja tuottavat melkein 70 prosenttia koko Euroopan Unionin maidontuotannosta. (Euroopan komissio 2021.) Euroopan Unionin maidontuotannon odotetaan kasvavan vain noin 0,6 prosenttia vuosittain vuoteen 2030 mennessä. Vaikka EU:n maidontuotannon kasvun odotetaan hidastuvan erityisesti nurmilaidunnuksen, eigenimuunnellun rehun ja lisääntyvän luomutuotannon myötä, EU:n odotetaan pysyvän maailman suurimpana maitotuotteiden vientimaana myös jatkossa. Maitotilojen keskimääräinen koko on kasvanut kymmenessä vuodessa yli 50 prosenttia, mikä on johtanut maidontuotannon tehostumiseen. (European Commission 2020, 30.)

Suomen maidonkulutus on kansainvälisesti keskimääräistä korkeammalla tasolla ollen noin 360 kiloa vuodessa henkeä kohden (Luke 2020). Myös muualla maidon ja maitotuotteiden kysyntä on vahvassa kasvussa väestön kasvun ja vaurastumisen vuoksi. Erityisesti kehittyvissä maissa, kuten Intiassa, Pakistanissa ja Afrikassa maidon kulutus on lisääntynyt ostovoiman kasvun myötä. Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa maitotuotteiden kulutus on sen sijaan vakaalla tasolla tai jopa hidastunut. (OECD/FAO 2020, 180.) Tämän seurauksena maidon tuotanto ja kysyntä eivät ole maantieteellisesti tasapainossa.

Suurin osa Euroopan Unionin maidontuotannosta ohjautuu juuston valmistukseen, minkä sivutuotteena syntyy muussa elintarviketeollisuudessa hyödynnettävää herajauhetta. Voita tuotetaan sekä vähittäiskauppaan että ammattilaiskäyttöön Euroopassa, minkä lisäksi vienti Euroopan ulkopuolelle on kasvussa. Myös maidosta valmistettavien jauheita viedään erityisesti Aasiaan ja Afrikkaan. Tavallisten maitojauheiden lisäksi lisäarvojuuhojen kysyntä on kasvussa. Nestemäisen maidon kysyntä on hiipunut Euroopassa, minkä seurauksena maidosta valmistetaan entistä enemmän uudenlaisia tuoretuotteita, kuten erilaisia välipaloja. (European Commission 2020, 5.)

Vuonna 2020 Euroopassa 41 prosenttia yrityksistä tunnisti ilmastonmuutoksen aiheuttamat taloudelliset riskit. Elintarvike- ja juomateollisuuden alalla Euroopassa 68 prosenttia yrityksistä oli asettanut hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen tähtääviä tavoitteita, kun vuonna 2017 vastaava osuus oli 50 prosenttia. (KPMG 2020). Vastuullisuus on olennaisessa roolissa Euroopan Unionin maitoalalla, minkä vuoksi kestäviä toimenpiteitä pyritään tekemään koko toimitusketjussa ulottuen tuotantoeläinten ruokinnasta kuljetuksiin ja lopputuotteiden pakkauksiin (European Commission 2021, 30). Vuosien 1990–2018 aikana kasvihuonekaasujen määrä Euroopan Unionin maataloussektorilla laski 21 prosenttia, mutta suurin osa muutoksesta tapahtui ajanjakson ensimmäisellä puoliskolla (European Commission 2020, 6).

Tuotantoeläinten olosuhteet puhututtavat sekä eläinoikeusaktivisteja että kuluttajia (Laine & Vinnari 2017), mikä on ilmastokysymysten rinnalla johtanut erityisesti kasviperäisten vaihtoehtojen voimakkaaseen kasvuun. Terveys- ja ympäristönäkökulmat ovat kasvattaneet muun muassa soija-, manteli-, riisi- ja kaurapohjaisten valmisteiden kysyntää Euroopassa, Pohjois-Amerikassa ja Itä-Aasiassa. (OECD/FAO 2020, 183.) Tuotantoeläimillä on merkittävä vaikutus maitotilojen ilmastovaikutuksiin. Eläinten elinikää pidentämällä, peltojen hiilensidontakyvyn kasvattamisella ja lannan paremmalla hyödyntämisellä voidaan vähentää huomattavasti kasvihuonepäästöjä. Maitotilojen toimintaperiaatteita pyritään jatkuvasti kehittämään luomalla tuotantoeläimille entistä paremmat olosuhteet sekä ehkäisemällä eläinten sairauksia ja vammoja. (European Commission 2020, 5.)

Vuonna 2020 maailmanlaajuinen COVID-19 pandemia koetteli myös elintarviketeollisuutta. Kriisi on vaikuttanut elintarviketeollisuuteen kasvattamalla erityisesti paikallisesti tuotettujen sekä puhtaista ja terveellisistä raaka-aineista valmistettujen elintarvikkeiden kysyntää. Tieto ruoan alkuperästä koetaan entistä tärkeämpänä. Samanaikaisesti elintarvikkeiden ilmasto- ja ympäristövaikutukset kiinnostavat kuluttajia yhä enemmän. (European Commission 2020, 3.)

4.3 Kohdeorganisaatioiden esittely

Tämän tutkielman aineisto koostuu viiden monikansallisen maitoalan yrityksen vastuullisuusraporteista tai vuosikertomuksista vuosilta 2015–2019 (taulukko 1). Suomessa merkittävän maitoalan yrityksen Valion lisäksi tutkimukseen valitut yritykset ovat liikevaihdoltaan ja henkilöstömäärältään suurimpia maitoalan yrityksiä Euroopassa (RaboResearch 2020). Toimialan lisäksi aineiston valintakriteerinä oli joko suomen tai englannin kielellä julkaistu vastuullisuusraportti tai vuosikertomus. Mukaan valittujen yritysten vastuullisuusraportit ja vuosikertomukset ovat julkista aineistoa, jotka ovat olleet saatavilla kohdeorganisaatioiden verkkosivuilla talvella 2021.

Kaikille yrityksille on yhteistä, että niiden julkaisemien vastuullisuusraporttien tai toimintakertomusten raportointiviitekehyksenä oli hyödynnetty GRI-standardeja vuonna 2019. Yritykset siirtyivät GRI G4-ohjeiston mukaisesta vastuullisuusraportoinnista soveltamaan uusia GRI-standardeja vuosien 2017–2019 raportoinnista alkaen. Yrityksen koosta tai markkina-alueesta riippumatta GRI-ohjeiston mukainen olennaisuusmäärittely on kaikille yrityksille samanlainen, vaikka yrityksen ominaisuudet voivatkin vaikuttaa lopputulokseen. Seuraavaksi esitellään tutkimuksen kohdeorganisaatiot, jotka ovat Nestlé, FrieslandCampina, Arla Foods, Glanbia ja Valio.

Taulukko 1 Tutkielman aineisto

Yritys	Liikevaihto vuonna 2019 (mrd €)	Henkilöstö keskimäärin	Pääkonttorin sijainti
Nestlé	83,2	291 000	Vevey, Sveitsi
FrieslandCampina	11,3	23 816	Amersfoort, Hollanti
Arla Foods	10,5	19 174	Viby, Tanska
Glanbia	3,9	7 385	Kilkenny, Irlanti
Valio	1,8	4 256	Helsinki, Suomi

Aineistosta yhteensä 22 raporttia on laadittu erillisenä vastuullisuusraporttina ja kolme osana vuosikertomusta. Nestlé, Arla Foods ja Valio ovat laatineet vastuullisuusraportin erillisenä koko tarkastelujakson ajalta. FrieslandCampina on siirtynyt erillisestä vastuullisuusraportoinnista integroituun raportointiin vuonna 2018. Glanbia puolestaan on raportoinut vastuullisuustiedoista vuosikertomuksen yhteydessä vielä vuonna 2015, mutta siirtynyt erilliseen raportointiin vuonna 2016. Kahden yrityksen, Nestlén ja FrieslandCampinan, vastuullisuusraportointi on läpikäynyt ulkoisen varmennuksen koko tarkastelujakson ajalta. Kolmen muun yrityksen vastuullisuusraporteille ei ole toteutettu ulkoista varmennusta. Taulukossa 2 on kuvattu kohdeorganisaatioiden vastuullisuusraportoinnin toteuttamistavat vuosina 2015–2019.

Taulukko 2 Kohdeorganisaatioiden vastuullisuusraportointi vuosina 2015–2019

Yritys	2015	2016	2017	2018	2019
Erillinen / Osa vuosikertomusta					
Nestlé	erillinen	erillinen	erillinen	erillinen	erillinen
FrieslandCampina	erillinen	erillinen	erillinen	vuosikertomus	vuosikertomus
Arla Foods	erillinen	erillinen	erillinen	erillinen	erillinen
Glanbia	vuosikertomus	erillinen	erillinen	erillinen	erillinen
Valio	erillinen	erillinen	erillinen	erillinen	erillinen
Ulkoinen varmennus					
Nestlé	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
FrieslandCampina	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Arla Foods	ei	ei	ei	ei	ei
Glanbia	kyllä	ei	ei	ei	ei
Valio	ei	ei	ei	ei	ei

Nestlé

Nestlé on maailman suurin maidonjalostusyrittäjä ja sen liikevaihto oli noin 83 miljardia euroa vuonna 2019. Jo vuonna 1866 perustetun yrityksen pääkonttori sijaitsee Sveitsissä. Yrityksen henkilöstöön kuului 291 000 työntekijää vuonna 2019. Nestlén tavoitteena on parantaa elämänlaatua ja myötävaikuttaa terveellisempään tulevaisuuteen. Nestlén liiketoiminta koostuu useasta eri elintarviketeollisuuden osa-alueesta, joista maidonjalostuksen tuottama liikevaihto oli 20,6 miljardia euroa vuonna 2019. Tärkeimmät Nestlén tuotekategoriat ovat erilaiset nestemäiset ja jauhemaiset juomat, ravintoa ja terveyttä edistävät innovaatiot, maitotuotteet ja jäätelö, valmisruoat, eläintenruoka, leivonnaiset ja pullovesi. Nestlé on kasvanut viime vuosien aikana voimakkaasti erityisesti uusien innovaatioiden myötä. (Nestlé 2020.)

Nestléllä on yli 400 tuotantolaitosta lähes 90 eri maassa. Kokonaisuudessaan yrityksen tuotteita myydään 187 maassa. Liikevaihdon mukaan tarkasteltuna yrityksen tärkeimmät markkinat ovat Amerikassa, Euroopassa, Lähi-Idässä ja Pohjois-Afrikassa. Yrityksen

liikevaihdosta lähes 50 prosenttia tulee Amerikasta, kun taas Euroopan, Lähi-Idän ja Pohjois-Afrikan tuottaman liikevaihdon osuus on noin kolmannes. (Nestlé 2020.)

FrieslandCampina

FrieslandCampina on hollantilainen meijeri, joka on noin 11 000 maidontuottajan omistuksessa osuuskunnan kautta. Yrityksen tavoitteena on luoda ravinnolla lisäarvoa luonnolle ja ihmisille. FrieslandCampinan vuosittainen liikevaihto on yli 11 miljardia euroa ja sen henkilöstöön kuului lähes 24 000 työntekijää. FrieslandCampina valmistaa kuluttajatuotteita, joihin kuuluvat esimerkiksi maitopohjaiset juomat, jogurtit, lastenruoat, juustot sekä jälkiruoat. Kuluttajatuotteiden lisäksi yritys tarjoaa esimerkiksi voita ja kermaa myös ammattilaisille, kuten leipomoihin ja ateriapalveluyrityksille. Jauheita ja puolivalmistetuotteita yritys myy lastenruokien valmistajille sekä elintarvike- ja lääketieteellisuuteen. (FrieslandCampina 2020.)

FrieslandCampinan liiketoiminta keskittyy neljään eri markkinaperusteiseen segmenttiin: Consumer Dairy, Specialised Nutrition, Dairy Essentials ja Ingredients. Consumer dairy -toimintoon kuuluvat tuoretuotteet, juusto, kerma, voi sekä jälkiruoat. Specialized Nutrition valmistaa elintarvikkeita erityisryhmille, kun taas Ingredients-toiminnon ytimessä ovat lisäarvojauheet B2B-markkinoille. Dairy Essentials -segmentti tuottaa juustoa, voita ja maitojauheita sekä ammattilais- että teollisuusasiakkaille. (FrieslandCampina 2020.)

FrieslandCampinalla on sivukonttoreita 36 maassa. Yrityksen tärkeimmät markkinat ovat kuluttajamarkkinat Kiinassa, Indonesiassa, Nigeriassa, Pakistanissa sekä sen kotimarkkinat Hollannissa ja Saksassa. FrieslandCampina vie tytäryhtiöidensä kautta tuotteita Eurooppaan, Aasiaan ja Afrikkaan sekä suoravientinä myös muualle maailmaan. Yhteensä FrieslandCampina myy tuotteitaan yli 100 eri maahan. Yli puolet yrityksen liikevaihdosta tulee Euroopasta ja kolmannes Aasiasta ja Oseaniasta. (FrieslandCampina 2020.)

Arla Foods

Arla Foods on tanskalainen maitoalan osuuskunta, jonka omistaa lähes 10 000 maidontuottajaa yhteensä seitsemässä Euroopan maassa. Eniten maidontuottajia Arlalla on Tanskassa, Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa, mutta maidontuottajia on myös muun muassa Saksassa, Belgiassa, Luxemburgissa ja Hollannissa. Arlan vuosittainen liikevaihto on noin 10 miljardia euroa ja henkilöstömäärä lähes 20 000. Arlan toiminnan suuntaviivana on Good Growth 2020 -strategia, jonka tavoitteena on luoda kasvua kuluttajille, asiakkaille, omistajille eli maitotiloille sekä maapallolle. Yrityksen visio on luoda maidolle tulevaisuutta tuomalla terveyttä ja inspiraatiota maailmaan luonnollisella tavalla. Arlan missio on näin varmistaa korkein mahdollinen arvo maitotilojen tuottamalle maidolle pyrkien samalla luomaan uusia kasvumahdollisuuksia. (Arla Foods 2020.)

Arla Foods toimii kymmenissä eri maissa, joista 13 maassa sillä on myös tuotantolaitoksia. Yrityksen mukaan sen käyttämä maitomäärä on maailman viidenneksi suurin. Lisäksi Arla kertoo tuottavansa eniten luomumaitoa maailmassa. Arla valmistaa tuotteita kahdeksassa eri kategoriassa: maidot ja maitojauheet, maitopohjaiset juomat, levitettävä juusto, jogurtti, voi ja levitteet, erikoisjuustot, mozzarella ja maitoraaka-aineet. Arlan suurimmat globaalit brändit ovat Arla, Lurpak ja Castello. Tuotteita myydään yli 120 eri markkinalla. Arlan kuluttajatuotteilla on vahva markkina-asema erityisesti Pohjois-Euroopassa, kun taas Keski-Euroopassa kysyntä kohdistuu yrityksen teollisuustuotteisiin. Euroopan lisäksi Arla pyrkii kasvamaan Kiinassa, Nigeriassa, Yhdysvalloissa ja Venäjällä. Noin puolet yrityksen liikevaihdon kasvusta tulee Euroopasta. (Arla Foods 2020.)

Glanbia

Glanbia Plc on julkinen osakeyhtiö, jonka pääkonttori sijaitsee Irlannissa. Glanbian vuosittainen liikevaihto on lähes 4 miljardia euroa ja sen henkilöstöön kuuluu yli 7 000

työntekijää. Glanbian liiketoiminta keskittyy pääasiallisesti urheiluravinteiden, juuston ja erilaisten maitojauheiden ja jauheseosten valmistukseen. Glanbian visio on olla yksi maailman huippuyrityksistä hyvinvointia ja urheilun suorituskykyä tukevan ravitsemuksen alalla. Glanbian tavoitteena on olla kuluttajien luottamuksen arvoinen rikastaen heidän jokaista päiväänsä. (Glanbia 2020.)

Yritys rakentuu kolmesta segmentistä: Glanbia Performance Nutrition, Glanbia Nutritionals ja yhteisyritykset, joihin kuuluu muun muassa Glanbia Ireland. Glanbia toimii yhteensä 34 eri maassa ja vie tuotteitaan yli 130 maahan. Suurin osa yrityksen toimipaikoista sijaitsee Irlannissa, Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Saksassa ja Kiinassa. Yrityksen strategisena tavoitteena on kasvaa voimakkaasti yritysostojen avulla. Suurin kasvu yrityksellä on Yhdysvalloissa, jonka osuus Glanbian liikevaihdosta on yli 80 prosenttia. Yhdysvalloissa yritys keskittyy laajentamaan erityisesti juuston ja herajauheen liiketoimintaa, minkä lisäksi Glanbia pyrkii kehittämään lisäarvojauheiden ja terveyttä edistävien tuotteiden kasvua. (Glanbia 2020.)

Valio

Valio Oy on suomalainen meijeri ja ruokatalo, jonka liikevaihto oli 1,8 miljardia euroa ja sen henkilöstöön kuului yli 4 200 työntekijää vuonna 2019. Valion omistaa 4 300 suomalaista maidontuottajaa, joille yritys maksaa kaikki toimintansa tuotot alueellisten osuuskuntien kautta. Valio maksimoi siten voiton sijaan tilityshintaa, jota se maksaa maitotiloille. Valion tehtävänä on tuottaa maitotiloilta saadulle maidolle mahdollisimman korkea maitotuotto. Valion visio on olla edelläkävijä maito- ja elintarvikealan innovatiivisissa ratkaisuissa. Yrityksen missio on ”Paremmen elämän palveluksessa” ja sen arvoja ovat asiakaskeskeisyys, vastuullisuus, uudistuminen ja yhteistyö. (Valio 2021.)

Valion pääkonttori sijaitsee Helsingissä, ja yrityksellä on Suomessa 12 tuotantolaitosta. Valio valmistaa maito- ja kasvipohjaisia tuotteita päivittäistavara-kauppoihin ja HoReCa-sektorille sekä raaka-aineita elintarviketeollisuuteen. Valion valmistamia tuoretuotteita

ovat esimerkiksi maidot, piimät ja jogurtit, minkä lisäksi se valmistaa juustoja, voita sekä maito- ja herajauheita. Tuotevalikoimaan kuuluu yhteensä noin tuhat erilaista tuotetta. (Valio 2021.) Vuonna 2018 Valio toi markkinoille kasvipohjaisia tuotteita, joita viedään myös ulkomaille (Valio 2017b).

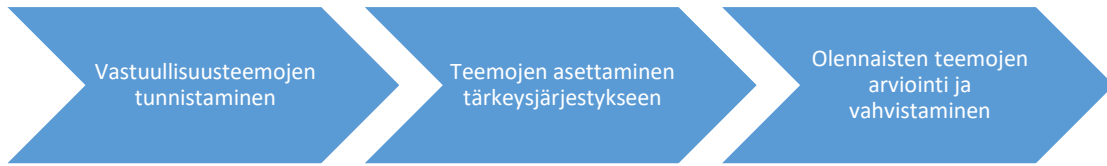
Valio on kansainvälinen toimija ja sillä on tytäryhtiöt Ruotsissa, Virossa, Venäjällä, Yhdysvalloissa ja Kiinassa. Suomen lisäksi Valiolla on tuotantolaitoksia Virossa ja Venäjällä. Kokonaisuudessaan yrityksellä on vientiä noin 60 maahan, mikä kattaa noin neljänneksen koko Suomen elintarvikeviennistä. Markkinasta riippuen tuotteet valmistetaan joko Suomessa tai kohdemaassa. Virossa ja Venäjällä maito hankitaan Valion sopimustuottajilta. Ruotsi on Valion yksi merkittävimmistä vientimarkkinoista, jonne yritys myy laktoosittomia Eila-tuotteita, jogurtteja ja voita. Virossa Valio on Almbändillä maitopohjaisten tuoretuotteiden markkinajohtaja. Venäjälle Valio vie laktoosittomia maitoja, lastenruokia, jäätelöitä sekä juustoja. Yhdysvalloissa Valion tärkeimmät vientituotteet ovat kuluttajavoi ja juusto Finlandia-tuotemerkillä. Kiinaan Valio vie pääasiassa demineralisoituja herajauheita, joita käytetään erityisesti lastenruokien raaka-aineena, sekä laktoosittomia kuluttajamaitojauheita. (Valio 2019b.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Olennaisuuden määrittäminen

Kaikki kohdeorganisaatiot ovat raportoineet määrittäneensä tutkimuksen tarkasteluajanjaksolla yritysvastuun kannalta olennaiset asiat. Olennaisuuden määrittäminen vaihtelee kuitenkin yritysten ja eri vuosien välillä merkittävästi. Osa yrityksistä on kuvaillut tarkasti, kuinka olennaisuus on määritetty, kun taas joidenkin yritysten raportointi on ollut hyvin niukkaa. Esimerkiksi FrieslandCampina ei ole kuvaillut lainkaan vuosina 2015–2018, millä kriteereillä olennaiset teemat on määritetty. Vuonna 2019 yritys on kuitenkin raportoinut prosessista aiempaa laajemmin siirtyessään erillisestä vastuullisuusraportoinnista integroituun raportointiin.

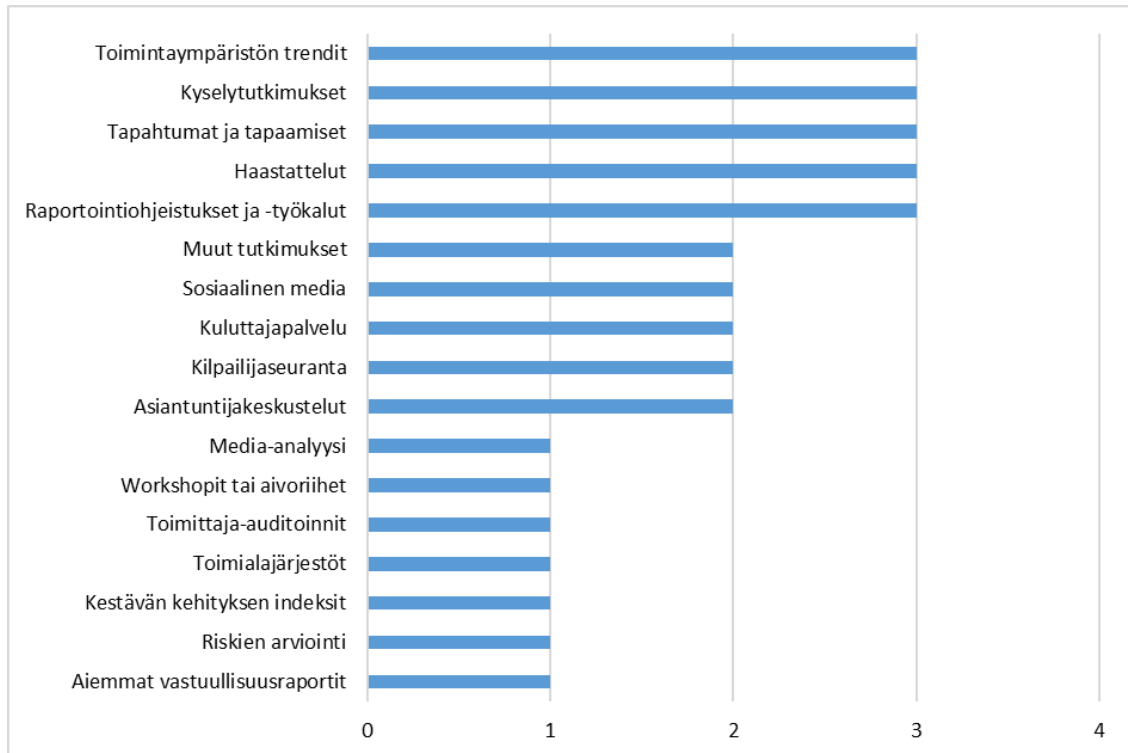
Tutkimuksessa havaittiin eroavaisuuksia yritysten välillä myös olennaisuuden määrittämisen prosessissa. Aineistosta tunnistettiin kolme vaihetta, jotka ovat toistuneet samankaltaisena useassa yrityksessä. Nämä olennaisuuden määrittämisen vaiheet on esitetty kuviossa 6. Ensimmäinen olennaisuuden määrittämisen vaihe on vastuullisuusteemojen tunnistaminen laajan selvityksen pohjalta. Tämä on linjassa GRI-standardien kanssa, jonka mukaan organisaation tulee tehdä asiantuntijoiden toteuttama perusteellinen selvitys liiketoiminnan mahdollisista taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista (GRI-101 2016, 10). Useat yritykset ovatkin hyödyntäneet organisaation ulkopuolisia asiantuntijoita olennaisuuden määrittämisessä. Esimerkiksi Nestlén ja Valion olennaisuuden määrittely on laadittu organisaation ulkopuolisena toimeksiantona, kun taas Arla Foods, Glanbia ja FrieslandCampina ovat toteuttaneet olennaisuusmäärittelyn itse. FrieslandCampina on kuitenkin siirtänyt olennaisuusmäärittelyn toteuttamisen ulkopuoliselle taholle vuonna 2019.

Kuvio 6 Olennaisuuden määrittämisen vaiheet

Organisaation tulee ottaa GRI-standardien mukaisessa olennaisuuden määrittämisessä huomioon henkilöstön ja osakkeenomistajien mielenkiinnon kohteet ja odotukset sekä muiden sidosryhmien nostamat taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät huolenaiheet. (GRI-101 2016, 10.) Tietoa tärkeimmistä vastuullisuusteemoista on saatu erityisesti sidosryhmille osoitetuista kyselytutkimuksista ja haastatteluista sekä tapahtumista ja tapaamisista. Osa yrityksistä on kuvaillut suppeammin ja osa laajemmin yhteydenpidostaan sidosryhmiin. Esimerkiksi Nestlé on raportoinut tarkasti yhteydenpidostaan sidosryhmien välillä vuosina 2016–2017, minkä jälkeen sidosryhmäyhteistyön raportointia on kuitenkin vähennetty. Sidosryhmien osallistamista käsitellään tarkemmin luvussa 5.2.

GRI-standardien mukaan organisaation on selvitettävä toimialan ja kilpailijoiden tunnistamat keskeiset aihealueet ja tulevaisuuden haasteet sekä organisaatiolle merkittävät lait, määräykset ja kansainväliset sopimukset. (GRI-101 2016, 10.) Useimmat yritykset ovat tehneet tutkimuksia toimintaympäristön trendeistä ja hyödyntäneet erilaisia vastuullisuusraportoinnin työkaluja ja ohjeistuksia, kuten GRI-ohjeistoa, Carbon Disclosure Project -standardia ja YK:n Global Compact -yritysvastuualoitetta. Myös sosiaalinen media, kuluttajapalvelun kautta saatu palaute, kilpailijaseuranta ja asiantuntijakeskustelut ovat toimineet tiedonlähteinä useille yrityksille. Yhteenvedo yritysten käyttämistä tietolähteistä on esitetty kuviossa 7. Huomionarvoinen asia on, että kaikki yritykset eivät ole kertoneet käyttäneensä kaikkia GRI-standardeissa esitettyjä tietolähteitä. Osa yrityksistä ei ole myöskään lainkaan kuvaillut, kuinka vastuullisuusteemat on tunnistettu.

Kuvio 7 Olennaisuusmäärittelyn perusteena käytetyt tiedonlähteet

Toinen aineistosta tunnistettu olennaisuuden määrittämisen vaihe on vastuullisuusteemojen asettaminen tärkeysjärjestykseen. GRI-standardien mukaan organisaation on huomioitava arvot, linjaukset, strategia, tavoitteet ja päämäärät, joiden avulla organisaatio voi edistää kestävästä kehitystä. Organisaation on myös tärkeää arvioida liiketoiminnan vaikutusten aiheuttamia seurauksia, jotka voivat vaikuttaa esimerkiksi yrityksen maineeseen. (GRI-101 2016, 10–11.) Tutkimustulosten mukaan kaikki yritykset ovat sijoittaneet vastuullisuusteemat tärkeysjärjestykseen niiden liiketoiminta- ja sidosryhmävaikutusten perusteella. Esimerkiksi Nestlé arvioi liiketoimintavaikutuksia erityisesti liikevaihdon, kustannusten ja maineen kannalta. Tärkeysjärjestyksen määrittämisen kriteereistä on kuitenkin raportoitu vaihtelevasti. Esimerkiksi Arla Foodsin ja FrieslandCampinan sidosryhmät ovat osallistuneet olennaisten teemojen tärkeysjärjestyksen määrittämiseen seuraavasti:

Kaikki sidosryhmäjoukot ovat vastaanottaneet kyselyn, jossa on pyydetty asettamaan 22 kiinnostuksenkohdetta tärkeysjärjestykseen. Sen lisäksi on haastateltu voittoa tavoittelemattomia organisaatioita, jotta heidän

näkemyksistään ja mielipiteistään saisi syvällisemmän ymmärryksen (Arla Foods 2017, 40.)

Asioiden tärkeysjärjestys on määritetty laajalle sisäisiä ja ulkoisia sidosryhmiä edustavalle joukolle osoitetun verkkokyselyn avulla. Sidosryhmiä pyydettiin asettamaan tärkeysjärjestykseen viisi kaikkein tärkeimpänä pitämäänsä aihetta. Sen lisäksi sidosryhmiä pyydettiin osoittamaan viisi FrieslandCampinalle vähiten tärkeintä aihetta. (FrieslandCampina 2019, 190.)

GRI-viitekehys sisältää olennaisten asioiden määrittämisen tueksi laaditun olennaisuusmatriisin, joka huomioi yksittäisten olennaisten aiheiden vaikutukset sidosryhmien päätöksentekoon sekä niiden taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristövaikutusten merkittävyyden. Matriisin käyttö ei ole kuitenkaan pakollista GRI-ohjeiston mukaisessa vastuullisuusraportoinnissa. (GRI-101 2016, 7–11.) Organisaatio voi kuitenkin halutessaan hyödyntää olennaisuusmatriisia olennaisten teemojen tärkeysjärjestyksen havainnollistamisessa. Kaikki yritykset Valiota lukuun ottamatta ovat käyttäneet vastuullisuusraportissaan olennaisuusmatriisia olennaisten teemojen vaikutusten havainnollistamisessa suhteessa sidosryhmiin, liiketoimintaan ja toisiinsa. Valio on sen sijaan esittänyt vuosina 2015–2016 olennaisten teemojen tärkeyden eri sidosryhmille pylväskaavioiden avulla. Kaikki muut olennaisuusmatriisia hyödyntävät yritykset ovat muodostaneet olennaisuusmatriisin GRI-ohjeiston mallin mukaan, mutta Arla Foodsin olennaisuusmatriisissa on tarkasteltu ainoastaan vastuullisuusteemojen tärkeyttä ulkoisille ja sisäisille sidosryhmille, eikä GRI-ohjeistossa mainittuja liiketoimintavaikutuksia ole huomioitu.

Yritykset ovat esittäneet olennaisten teemojen tärkeysjärjestyksen eri tavoin. Esimerkiksi Nestlé on arvioinut olennaisten asioiden tärkeyttä arvoketjun eri osissa asteikolla keskinkertainen, merkittävä ja suuri. FrieslandCampina on puolestaan jakanut vuonna 2015 kaikki vastuullisuusteemat olennaisiin ja epäolennaisiin teemoihin, joista epäolennaisia teemoja ei kuitenkaan ole sisällytetty vastuullisuusraporttiin. Vuonna 2017 yritys on kuitenkin muuttanut jaottelua siten, että se on määrittänyt olennaiset tekijät erikseen sisäisten tai ulkoisten vaikutusten mukaan. Tällöin yritys on kertonut ottaneensa

kaikkien sidosryhmien näkemykset samantarvoisesti huomioon olennaisten teemojen tärkeyttä määrittäessä.

Olenaisuuden määrittämisen viimeisessä vaiheessa kaikkein tärkeimmiksi määritetyt teemat on arvioitu ja vahvistettu yritykselle olennaisiksi teemoiksi. GRI-standardeissa ei linjata tarkasti, kuinka olenaisuuden määrittämisen tulokset on esitettävä vastuullisuusraportissa, minkä seurauksena yritykset ovat esittäneet tulokset hyvin eri tavoin. Olenaisuuden määrittelyn yhteydessä Nestlé ja Arla Foods ovat raportoineet lisäksi erikseen, missä vastuullisuusraportin osassa ne ovat kuvanneet kutakin olennaista yritys vastuun teemaa.

GRI-standardeissa ei ole määritetty, kuinka usein olenaisuuden määrittely on toteutettava. Kaikki kohdeyritykset ovat määrittäneet olennaiset asiat vuosien 2015–2019 aikana vähintään kerran (taulukko 3), mutta yritysten välillä on vaihtelua. Useimmat yritykset ovat toteuttaneet määrittelyn kahden tai kolmen vuoden välein. Ainoastaan FrieslandCampina on laatinut olenaisuusanalyysin joka vuosi tarkasteluajanjakson aikana. Arla Foods on laatinut olenaisuusanalyysin vuonna 2014, minkä jälkeen yritys on toteuttanut tarkasteluajanjaksolla ainoastaan vuonna 2017. Glanbia raportoi määrittäneensä olenaisuuden vuonna 2015 yrityksen johdon ja sijoittajien toimesta, eikä olenaisuuden määrittämisen tuloksia raportoitu ennen vuotta 2019, jolloin Glanbia uudisti määrittelyprosessiaan. Vaikka Glanbia raportoi ensimmäisen kerran laajasti olenaisuudesta vasta vuonna 2019, yritys kertoi useiden samojen teemojen olleen mukana jo aiemmin yrityksen vastuullisuusohjelmassa.

Taulukko 3 Kohdeorganisaatioiden olenaisuusmäärittäykset vuosina 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Nestlé		x		x	
FrieslandCampina	x	x	x	x	x
Arla Foods			x		
Glanbia	x				x
Valio	x		x		

GRI-103-standardin mukaan organisaation on kuvattava vastuullisuusraportissaan jokaista olennaista teemaa koskevat johtamiskäytännöt. (GRI-103 2016, 11.) Kohdeorganisaatiot ovat hyödyntäneet olennaisuusmäärittelyn tuloksena tunnistettuja teemoja sekä vastuullisuusraporttien sisällön määrittämisessä, että erilaisten vastuullisuussitoumusten ja -tavoitteiden asetannassa. Kaikki kohdeorganisaatiot ovat ottaneet esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteet mukaan vastuullisuusstrategiaansa tai asettaneet vastuullisuustavoitteensa linjaan kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa. Olennaisten teemojen pohjalta on asetettu myös erilaisia vastuullisuuden mittareita. Olennaisuuden määrittelyn avulla on pyritty parantamaan raportoinnin laatua ja yhteydenpidon prosesseja sidosryhmiin. FrieslandCampinan mukaan yrityksen vastuullisuusstrategian etenemistä ja olennaisia teemoja seurataan kvartaaleittain, jolloin niitä voidaan tarvittaessa myös päivittää. Arla Foods hyödyntää olennaisuuden määrittelyä toimintansa priorisoimiseksi ja prosessien kehittämiseksi:

Jäsennellyn olennaisuustutkimuksemme avulla pyrimme tunnistamaan olennaiset asiat tärkeimpien sidosryhmiemme näkemysten mukaan ja käyttämään saamaamme tietoa toimintamme priorisointiin (Arla Foods 2015, 62).

Toimintojen priorisoinnin lisäksi käytämme tuloksia raportointi- ja viestintäprosessiemme laajuuden ja painopisteiden parantamiseksi (Arla Foods 2017, 40).

5.2 Sidosryhmien osallistaminen

Kaikki kohdeorganisaatiot ovat tunnistaneet sidosryhmänsä ja pyrkineet selvittämään heidän tarpeitaan ja odotuksiaan olennaisuuden määrittelyn yhteydessä. GRI-standardit edellyttävät, että raportoiva organisaatio tunnistaa tärkeimmät sidosryhmänsä ja raportoi, kuinka se on vastannut sidosryhmien asettamiin kohtuullisiin odotuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin (GRI-101 2016, 8). Yrityksille tärkeimmät sidosryhmät on esitetty taulukossa 4. Tutkimuksen tulosten mukaan kaikille yrityksille tärkeitä sidosryhmiä ovat omistajat

ja asiakkaat. Muita tärkeiksi määritettyjä sidosryhmiä ovat henkilöstö, kuluttajat, tavaroiden ja palveluiden toimittajat sekä kansalaisjärjestöt.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sidosryhmien tunnistamisessa on vaihtelua sekä yritysten välillä että tarkasteluajanjakson aikana. Kaikista kohdeorganisaatioista vain FrieslandCampina on ilmaissut selvästi, kuinka yrityksen tärkeimmät sidosryhmät on tunnistettu. Yritys on linjannut, että liiketoiminnan tulee vaikuttaa tärkeimpiin sidosryhmiin päivittäisellä tasolla:

Sidosryhmien tunnistamisessa otetaan huomioon, missä määrin FrieslandCampinan päivittäinen toiminta vaikuttaa niihin tai missä määrin ne osallistuvat FrieslandCampinan päivittäiseen toimintaan (FrieslandCampina 2018, 140).

Lähes kaikki yritykset ovat päivittäneet tärkeiksi tunnistamiaan sidosryhmiä tarkasteluajanjakson aikana. GRI-standardien mukaan sidosryhmiksi määritellään yhteisöt tai yksilöt, joihin raportoivan organisaation toiminta, tuotteet tai palvelut voivat merkittävästi vaikuttaa tai joiden toiminnan voidaan odottaa vaikuttavan organisaation kykyyn toteuttaa strategiaa tai saavuttaa tavoitteensa (GRI-101 2016, 8). Nestlé on tunnistanut kaikista tutkimuksen kohdeorganisaatioista määrällisesti eniten liiketoimintansa kannalta merkittäviä sidosryhmiä, mikä viittaa yrityksen kokoon ja vaikutusvalttaan. Nestlén sidosryhmien määrä on kuitenkin vähentynyt noin 12 sidosryhmästä vain viiteen sidosryhmään vuosien 2015–2019 aikana. Arla Foods on sen sijaan tunnistanut koko tarkasteluajanjaksolla kohdeorganisaatioista selvästi vähiten sidosryhmiä tai ei ole eritellyt niitä vastuullisuusraportissaan. Arla Foods ei ole määritellyt olennaisuuden yhteydessä esimerkiksi henkilöstöä tärkeäksi sidosryhmäksi, mutta on kuitenkin muualla vastuullisuusraportissa käsitellyt myös henkilöstöä. Vuodesta 2017 lähtien henkilöstö ei ole kuulunut myöskään Nestlén tärkeisiin sidosryhmiin. Sen sijaan Glanbia ja Valio eivät koe rahoittajia tärkeiksi sidosryhmiksi, kun taas FrieslandCampina on jättänyt kuluttajat tärkeimpien sidosryhmien ulkopuolelle. Näiden sidosryhmien voidaan kuitenkin olettaa GRI:n määritelmän mukaan vaikuttavan organisaation toimintaan tai organisaation toiminnan niihin. Mielenkiintoinen seikka on

myös se, että Glanbian vastuullisuusraportin mukaan olennaisuuden määrittämiseen ovat osallistuneet vuosina 2015–2018 sidosryhmistä vain yrityksen hallitus ja sijoittajat. Glanbia ja Arla Foods eivät ole myöskään kuvailleet vuoden 2016 vastuullisuusraporteissaan selkeästi, mitkä ovat yritysten tärkeimpiä sidosryhmiä.

Kohdeorganisaatiot ovat pitäneet yhteyttä sidosryhmiin kommunikoidakseen omasta toiminnastaan, mutta saadakseen tietoa myös sidosryhmien tarpeista. Kaikki yritykset ovat kertoneet olevansa jatkuvassa yhteydenpidossa sidosryhmiensä kanssa, mutta yhteydenpitotavat ovat vaihdelleet eri sidosryhmien välillä. Tiedonkulku on sekä kahden- että yhdensuuntaista. Yhteydenpitotapoihin kuuluu esimerkiksi yrityksestä lähtöisin olevaa viestintää ja yhteydenpitoa, kuten uutiskirjeitä, koulutuksia sekä asiakas- ja omistajalehtiä. Lisäksi osa yrityksistä on toteuttanut kyselyitä, haastatteluja ja tapaamisia sidosryhmilleen. Esimerkiksi FrieslandCampina on kuvaillut, että yhteydenpito sidosryhmien kanssa on päivittäistä:

FrieslandCampina käy jatkuvasti vuoropuhelua useiden sidosryhmien kanssa, joilla on erilaisia mielenkiinnon kohteita. Työntekijät käyvät näitä keskusteluja kaikilla organisaation tasoilla, mikä muodostaa usein osan heidän päivittäistä työtään. (FrieslandCampina 2018, 140.)

Tutkimustulosten mukaan yritykset ovat tunnistaneet sidosryhmien tärkeyden liiketoiminnalle. Molemminpuolinen yhteistyö sekä sidosryhmien luottamus ja kunnioitus koetaan yrityksissä tärkeiksi asioiksi. Monet yritykset tunnistavat sidosryhmäyhteistyön hyödyt kummallekin osapuolelle, ja sidosryhmien osallistamista hyödynnetään esimerkiksi yrityskäytäntöjen ja vastuullisuussitoumusten kehittämisessä. Nestlén mukaan yritysvastuu on yrityksen strateginen työkalu, jonka avulla sidosryhmien ja yhteiskunnan lisäarvon kasvattamiseksi tehtyä toimintaa voidaan mitata ja johtaa. Glanbia puolestaan korostaa sidosryhmien osallistamisen vaikutusta yrityksen maineeseen ja liiketoiminnan menestykseen. Valio on tunnistanut brändin vastuullisuuden merkityksen erityisesti kuluttajille:

Vastuullisuus on olennainen osa Valion brändiä ja tärkeä ostokriteeri etenkin niille kuluttajille, jotka valitsevat säännöllisesti tuotteitamme. (Valio 2017, 43).

Nestlé uskoo yhteistyön sidosryhmien kanssa edistävän tavoitteiden saavuttamista:

Hyödynnämme yhteydenpitoa erilaisten sidosryhmien kanssa, ja työskentelemällä yhdessä voimme maksimoima saavutukset (Nestlé 2015, 31).

Glanbian mukaan yrityksen maine ja liiketoiminnan menestys perustuvat sidosryhmien kanssa ylläpidettyyn suhteeseen:

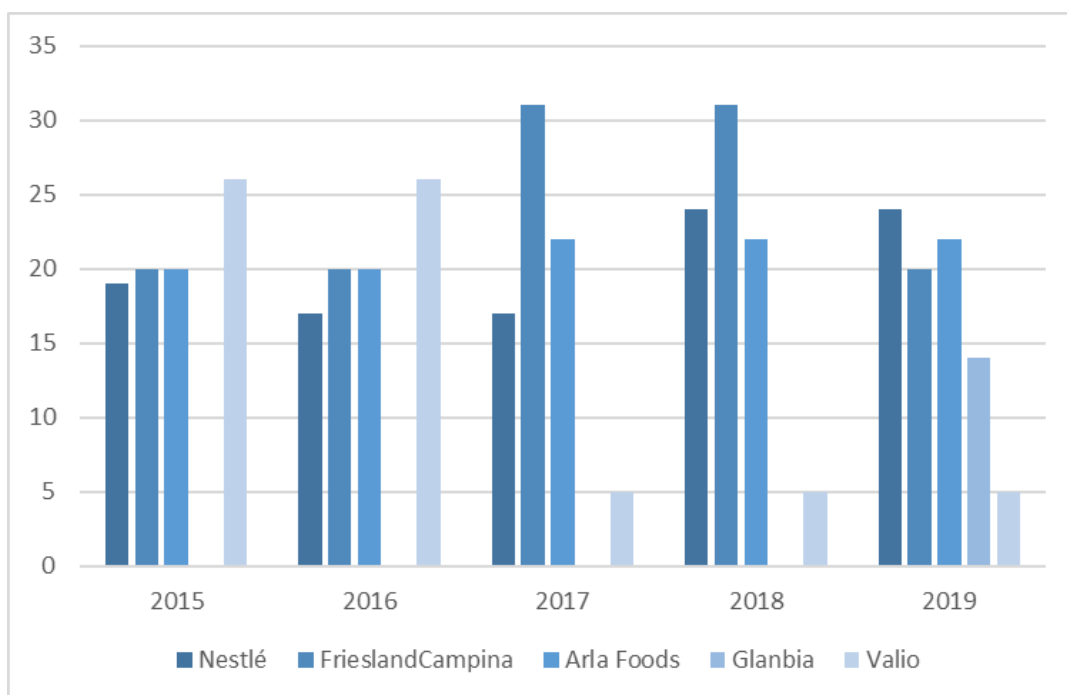
Uskomme, että luottamus liiketoimintaamme ja maineemme perustuu siihen, kuinka sidosryhmät voivat osallistua heihin vaikuttaviin asioihin ja kuinka edistämme jokaiselle sidosryhmälle konkreettista vastuullisuutta ja edistystä. Vahva suhde kaikkiin sidosryhmiin takaa liiketoimintamme kestävän menestyksen. (Glanbia 2019, 11.)

Taulukko 4 Kohdeorganisaatioiden tärkeimmät sidosryhmät

	2015	2016	2017	2018	2019
Nestlé	yliopistot, yhteisöt, kuluttajat, asiakkaat, työntekijät ja heidän edustajansa, hallitukset, toimialajärjestöt ja kauppaliitot, hallitusten väliset organisaatiot, kansalaisjärjestöt, raportointivirastot, omistajat, toimittajat	henkilöstö, kuluttajat, toimittajat, yhteisöt, hallitukset, kansalaisjärjestöt, omistajat, sijoittajat, toimialajärjestöt, kauppaliitot ja yliopistot	sijoittajat, kansalaisjärjestöt, asiantuntijaryhmät, säätiöt, organisaatiot, vastuullisuusraportoinnin palvelut, kuluttajat, toimittajat	sijoittajat, kansalaisjärjestöt, asiantuntijaryhmät, säätiöt, organisaatiot, vastuullisuusraportoinnin palvelut, kuluttajat, toimittajat	sijoittajat, kansalaisjärjestöt, vastuullisuusraportoinnin palvelut, kuluttajat, toimittajat
FrieslandCampina	omistajat, työntekijät, asiakkaat, toimittajat, hallitus, rahoittajat, kansalaisjärjestöt, yhteiskunta	omistajat, työntekijät, asiakkaat, toimittajat, hallitus, rahoittajat, kansalaisjärjestöt, yhteiskunta	omistajat, työntekijät, asiakkaat, toimittajat, hallitus, rahoittajat, kansalaisjärjestöt, yhteiskunta	omistajat, työntekijät, asiakkaat, toimittajat, hallitus ja paikalliset viranomaiset, rahoittajat, kansalaisjärjestöt, yhteiskunta	omistajat, kansalaisjärjestöt, toimiala ja kauppaliitot, tiedeyhteisöt, työntekijät, hallitus ja viranomaiset, toimittajat, ravitsemuksen ja terveyden asiantuntijat
Arla Foods	omistajat, kuluttajat, kansalaisjärjestöt, asiakkaat	ei raportoitu	kuluttajat, asiakkaat, omistajat, kansalaisjärjestöt, rahoittajat	kuluttajat, asiakkaat, omistajat, kansalaisjärjestöt, rahoittajat	kuluttajat, asiakkaat, omistajat, kansalaisjärjestöt, rahoittajat
Glanbia	omistajat, toimittajat, henkilöstö, asiakkaat ja yhteisöt	ei raportoitu	omistajat, henkilöstö, kuluttajat, asiakkaat ja yhteisöt	henkilöstö, kuluttajat, asiakkaat, toimittajat, omistajat, kansalaisjärjestöt, toimialajärjestöt, paikallisyhteisöt, hallitus, yliopistot	henkilöstö, kuluttajat, asiakkaat, toimittajat, omistajat, yhteiskunta
Valio	kuluttajat, henkilöstö ja potentiaaliset työntekijät, omistajat, asiakkaat, toimittajat, kansantaloudet	omistajat, henkilöstö, asiakkaat, kuluttajat, toimittajat, yhteiskunnalliset päättäjät ja vaikuttajat	omistajat, henkilöstö, asiakkaat, kuluttajat, toimittajat, yhteiskunnalliset päättäjät ja vaikuttajat	omistajat, henkilöstö, asiakkaat, kuluttajat, toimittajat, yhteiskunnalliset päättäjät ja vaikuttajat	omistajat, henkilöstö, asiakkaat, kuluttajat, toimittajat, yhteiskunnalliset päättäjät ja vaikuttajat

5.3 Yritysvastuun olennaiset teemat

Kohdeorganisaatioiden määrittämien olennaisten vastuullisuusteemojen määrä on vaihdellut vuosien 2015–2019 aikana arviolta 14 teemasta noin kolmeenkymmeneen teemaan (kuvio 8). Olennaiseksi määritettyjen vastuullisuusteemojen yhteenlaskettu määrä on pysynyt lähes samana noin koko tarkasteluajanjakson aikana, mutta olennaisten teemojen määrä eri yritysten ja vuosien välillä on vaihdellut huomattavasti. Kaikista eniten olennaisia teemoja määrittänyt FrieslandCampina on tunnistanut vuosina 2017–2018 yli kolmekymmentä olennaista teemaa. Glanbia on raportoinut laajemmin olennaisuudesta vasta vuonna 2019, jolloin yritys on määrittänyt yhteensä 14 olennaista teemaa. Valio on puolestaan määrittänyt vuosina 2015–2016 yli 20 olennaista teemaa, mutta teemojen määrää on myöhemmin vähennetty, koska yritys on alkanut raportoidaan olennaisuudesta aiempaa yleisemmällä tasolla. Koska olennaisten teemojen esittämistarkkuudet vaihtelevat, teemojen lukumäärät eivät ole kuitenkaan tarkasti mitattavissa.

Kuvio 8 Olennaisten teemojen määrät vuosina 2015–2019

Tutkielman kohdeorganisaatiot ovat käyttäneet olennaisuuden määrittelyssä GRI-ohjeistoa, mutta olennaiset teemat ja niiden esittämistarkkuus poikkeavat toisistaan eri yritysten ja raportointivuosien välillä. Olennaisten teemojen määrää ja niiden sisällyttämistä tai pois jättämistä raportin ulkopuolelle ei ole raportoitu selkeästi, minkä seurauksena yritykset ovat voineet raportoida yritys vastuutiedoista tarpeettoman laajasti tai jättää raportoimatta sidosryhmille olennaista tietoa. Toisaalta kaikkia olennaiseksi määritettyjä teemoja ei ole käsitelty vastuullisuusraportissa lainkaan tai niitä on sivuttu toisen teeman yhteydessä.

Seuraavissa luvuissa olennaisia teemoja tarkastellaan lähemmin kullakin yritys vastuun osa-alueella. Tarkastelussa on pyritty kartoittamaan, mitä yritykset ovat raportoineet määrittelemistään yritys vastuun olennaisista teemoista vastuullisuusraporteissaan. Koska yritykset ovat siirtyneet G4-ohjeistosta GRI-standardeihin eri vuosina, aineiston tuloksia ei voida peilata vertailukelpoisesti G4-toimintaindikaattoreihin tai GRI:n aihekohtaisiin GRI-200-, GRI-300- tai GRI-400-standardeihin. Glanbia on raportoinut laajemmin olennaisuudesta vasta vuonna 2019, minkä vuoksi Glanbian osalta tarkastellaan ainoastaan kyseistä vuotta. Vaikka yritys vastuun teemat on jaoteltu karkeasti omiin osa-alueisiinsa, ne ovat yhteydessä myös muihin osa-alueisiin moniulotteisen luonteensa vuoksi.

5.3.1 Taloudellinen vastuu

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että yritykset ovat tunnistanee määrällisesti vähiten taloudelliseen vastuuseen liittyviä olennaisia teemoja. Taulukkoon 5 on listattu olennaisten taloudellisten vastuun teemojen määrät yrityksittäin vuosina 2015–2019. FrieslandCampinan määrittämässä taloudellisen vastuun teemojen lukumäärässä on eniten vaihtelua vuosina 2015–2019.

Olennaiseksi määritetyt taloudellisen vastuun teemat on esitetty taulukossa 6. Taloudelliset teemat liittyvät erityisesti maitotilojen tukemiseen ja elinvoimaisuuden säilyttämiseen, työllistämiskykyyn, hyvään liiketapaan sekä innovaatioihin ja investointeihin. Maitotilojen elinvoimaisuuteen liittyy keskeisenä osana maaseudun

kehittäminen ja maitotilojen kannattavuuden säilyttäminen. Erityisesti Nestlé, FrieslandCampina ja Arla Foods ovat korostaneet myös ulkomaiden ja kehittyvien markkinoiden maitotilojen tukemista ja kehittämistä. Osuustoiminnalliset yritykset, kuten FrieslandCampina ja Valio ovat nähneet tärkeänä asiana myös maidontuottajille maksettavan tuottajahinnan.

Taulukko 5 Olennaisten taloudellisten teemojen määrä vuosina 2015–2019

Taloudellinen vastuu	2015	2016	2017	2018	2019
Yhteensä	12	12	16	18	15
Nestlé	3	2	2	4	4
FrieslandCampina	3	4	7	7	3
Arla Foods	4	4	5	5	5
Glanbia	0	0	0	0	1
Valio	2	2	2	2	2

Taloudelliseen vastuuseen liittyy keskeisenä osana myös hyvä liiketapa, lainsäädäntö ja verotus. Hyvä liiketapa viittaa yleisesti hyväksyttävään ja eettiseen liiketoimintaan sekä korruption ja lahjonnan ehkäisemiseen. Osana hyvää liiketapaa voidaan pitää myös liiketoiminnan läpinäkyvyyttä sekä avointa viestintää. Vastuullista liiketoimintaa ja läpinäkyvyyttä on pidetty kaikkien yritysten kesken tärkeänä koko tarkastelujakson ajan.

Taloudellisen vastuun kannalta olennaisena pidetään myös innovaatioita, investointeja ja työllistämistä. Erityisesti innovaatioiden ja investointien tärkeys on korostunut viime vuosien aikana. Osana työllistämisen edistämistä yritykset näkevät tärkeänä paikallisyhteisöjen kehittämisen. Kotimaisuudella on merkittävä vaikutus työllistämiseen, jota pidetään tärkeänä erityisesti Valiolla. Vain FrieslandCampina on määrittänyt yrityksen taloudellisen suorituskyvyn olennaiseksi teemaksi, minkä vuoksi sen rooli voidaan nähdä yritysvastuun kannalta edellä mainittuja teemoja vähäisempänä. FrieslandCampina on nostanut olennaiseksi myös tuotantoeläinten maidontuottokyvyn, mikä nähdään tärkeänä erityisesti taloudellisen tehokkuuden kannalta. Eläimen maidontuottokyvyn kasvaessa yrityksen toiminta tehostuu, koska tuotantoeläinten määrän tarve vähenee. Tämän seurauksena maitotilojen koot ovat suurentuneet viime vuosien aikana, samalla kun monet pienet tilat ovat lopettaneet toimintansa.

Taulukko 6 Taloudellisen vastuun olennaiset teemat vuosina 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Nestlé	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maaseudun kehittäminen ✓ yhteisöjen kehittäminen ja työllistäminen ✓ liiketoiminnan eettisyys 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maaseudun kehittäminen ja köyhyys ✓ liiketoiminnan eettisyys 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maaseudun kehittäminen ja köyhyys ✓ liiketoiminnan eettisyys 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maaseudun kehittäminen ja köyhyys ✓ liiketoiminnan eettisyys ✓ lainsäädäntö ja verotus ✓ toimintaympäristön epävarmuus 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maaseudun kehittäminen ja köyhyys ✓ liiketoiminnan eettisyys ✓ lainsäädäntö ja verotus ✓ toimintaympäristön epävarmuus
FrieslandCampina	<ul style="list-style-type: none"> ✓ taloudellinen suorituskyky ✓ maitotilojen tukeminen ✓ Aasian ja Afrikan maitotilojen taloudellinen tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vuosikertomuksen julkaiseminen ✓ taloudellinen suorituskyky ✓ maitotilojen tukeminen ✓ Aasian ja Afrikan maitotilojen taloudellinen tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maitotilojen tukeminen ✓ Aasian ja Afrikan maitotilojen taloudellinen tukeminen ✓ innovaatiot ✓ taloudellinen suorituskyky ✓ maidon tuottajahinta ✓ lainsäädännön noudattaminen ✓ eläimen tuottokyky 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maitotilojen tukeminen ✓ Aasian ja Afrikan maitotilojen taloudellinen tukeminen ✓ innovaatiot ✓ taloudellinen suorituskyky ✓ maidon tuottajahinta ✓ lainsäädännön noudattaminen ✓ eläimen tuottokyky 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ innovaatiot ✓ maidon tuottajahinta ✓ Aasian, Afrikan ja Itä-Euroopan maitotilojen tukeminen
Arla Foods	<ul style="list-style-type: none"> ✓ läpinäkyvä liiketoiminta ✓ innovaatiot ✓ eettiset toimintatavat ulkomaisilla markkinoilla ✓ kehittyvien markkinoiden maitotilojen kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ läpinäkyvä liiketoiminta ✓ innovaatiot ✓ eettiset toimintatavat ulkomaisilla markkinoilla ✓ kehittyvien markkinoiden maitotilojen kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ innovaatiot ✓ läpinäkyvä liiketoiminta ✓ oikeudenmukainen toiminta ulkomaisilla markkinoilla ✓ maaseudun taloudellinen kehittäminen ✓ kehittyvien markkinoiden maitotilojen kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ innovaatiot ✓ läpinäkyvä liiketoiminta ✓ oikeudenmukainen toiminta ulkomaisilla markkinoilla ✓ maaseudun taloudellinen kehittäminen ✓ kehittyvien markkinoiden maitotilojen kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ innovaatiot ✓ läpinäkyvä liiketoiminta ✓ oikeudenmukainen toiminta ulkomaisilla markkinoilla ✓ maaseudun taloudellinen kehittäminen ✓ kehittyvien markkinoiden maitotilojen kehittäminen
Glanbia	ei raportoitu	ei raportoitu	ei raportoitu	ei raportoitu	✓ vastuullinen liiketoiminta
Valio	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maidontuotannon turvaaminen Suomessa ✓ läpinäkyvä liiketoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ maidontuotannon turvaaminen Suomessa ✓ läpinäkyvä liiketoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ osuustoiminnallinen perusta ✓ terveyttä ja hyvinvointia edistävät innovaatiot 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ osuustoiminnallinen perusta ✓ terveyttä ja hyvinvointia edistävät innovaatiot 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ osuustoiminnallinen perusta ✓ terveyttä ja hyvinvointia edistävät innovaatiot

5.3.2 Sosiaalinen vastuu

Tutkimustulosten mukaan maitoalan yritysvastuuseen liittyy määrällisesti eniten sosiaalisen vastuun teemoja. Sosiaalisen vastuun olennaiset teemat on listattu taulukkoon 7. Sosiaalisten teemojen yhteenlaskettu määrä on kasvanut vuosien 2015–2019 välillä. FrieslandCampinan määrittämien sosiaalisen vastuun teemojen määrä on kasvanut tarkasteluajanjaksolla, kun taas Valion tunnistamien teemojen määrä on vähentynyt.

Taulukko 7 Olennaisten sosiaalisten teemojen määrä vuosina 2015–2019

Sosiaalinen vastuu	2015	2016	2017	2018	2019
Yhteensä	41	41	42	45	48
Nestlé	11	11	11	14	14
FrieslandCampina	6	6	16	16	11
Arla Foods	10	10	13	13	13
Glanbia	0	0	0	0	8
Valio	14	14	2	2	2

Taulukkoon 8 on koottu yritysten määrittämät olennaiset teemat, jotka liittyvät sosiaaliseen vastuuseen. Sosiaalisen vastuun osa-alueella tärkeimpänä teemana pidetään tuotteiden laatua ja turvallisuutta. Vuonna 2019 lähes kaikki tutkimuksen kohdeorganisaatiot määrittivät tuotteiden laadun ja turvallisuuden olennaiseksi teemaksi. Tuotteiden laatuun ja turvallisuuteen sisältyy keskeisenä osana raaka-aineiden puhtaus ja elintarvikkeiden säilyvyys, kuten katkeamaton kylmäketju. Maitotuotteissa maitoraaka-aineen laadun varmistus on erityisen tärkeää. Esimerkiksi Arla Foods on raportoinut tarkasti toimintatavoistaan tuotteen turvallisuuden takaamiseksi:

Jos meidän on vedettävä tuote takaisin kuluttajilta tai pysäytettävä tuotteen kuljetus vähittäiskauppiaille, meillä on menettelyohjeet, joilla voimme toimia nopeasti. -- Ylimääräisenä varotoimena kaikki maito testataan ennen käyttöönottoa meijerissä. Jos maito sisältää antibioottijäämiä, se hävitetään. (Arla Foods 2017, 36.)

Myös Nestlé kuvaa, kuinka tuotteen turvallisuudesta huolehditaan:

Tuotteen korkea laatu varmistetaan estämällä tuotteen käytön, kulutuksen, käsittelyn, valmistamisen ja varastoinnin aiheuttamat terveysriskit koko arvoketjussa. (Nestlé 2016, 18).

Sosiaalisen vastuun teemoista henkilöstöä koskevia olennaisia teemoja on tutkimustulosten mukaan määritetty eniten. Tärkeimpänä henkilöstöä koskevana olennaisena teemana nähdään henkilöstön terveys ja turvallisuus, jota tarkastellaan tyypillisesti työtapaturmien kautta. Työntekijöihin liittyviä olennaisia teemoja ovat myös tasa-arvon ja monimuotoisuuden edistäminen, henkilöstön kunnioittaminen, ihmisoikeudet sekä hyvä työnantajakuva. Kaikki yritykset ovat määrittäneet olennaiseksi henkilöstöä koskevat teemat koko tarkasteluajanjaksolla.

Maitoalan yritykset tunnistavat yhteiskunnallisen roolinsa, mutta sen olennaisuus on vaihdellut eri vuosina. Kaikki yritykset ovat kertoneet tekemästään käytännön vastuullisuustyöstä yhteiskunnan hyväksi. Myös Arla Foodsin ja FrieslandCampinan mukaan yrityksellä on vastuu kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Erityisesti Nestlé on myös korostanut aktiivisuuttaan esimerkiksi yritys vastuun kansainvälisessä kehittämisessä. Lisäksi Valio kokee tärkeäksi yhteiskunnallisen huoltovarmuuden eli kyvyn selviytyä yhteiskunnan kriisi- ja häiriötilanteissa turvaamalla elintärkeitä toimintoja, kuten elintarvikkeiden saatavuuden. FrieslandCampina korostaa yrityksen avunannon tärkeyttä yhteiskunnan kriisitilanteissa. Kaikki yritykset ovat raportoineet tehneensä hyväntekeväisyyttä hyvinvointia edistäviin kohteisiin tai osallistuneet vastuullisuutta edistävään kampanjoihin. Valio on myös määrittänyt hyväntekeväisyystyön olennaiseksi vuosina 2015–2016.

Nestlé, FrieslandCampina ja Arla Foods korostavat yrityksen roolia yhteiskunnallisessa päätöksenteossa seuraavasti:

Yrityksillä on yhä aktiivisempi rooli yhteiskunnassa, ja meitä on usein kuultu politiikan ja sääntelyn kehittämisessä. Yritysten (mukaan lukien Nestlé) odotetaan ja kutsutaan tänään osallistumaan tällaiseen toimintaan. Asiantuntemuksemme tarjoaminen tietoon perustuvan päätöksenteon tukemiseksi hallitusten, viranomaisten ja muiden asiaankuuluvien elinten kanssa työskentelevässä yhteistyöympäristössä on siksi tärkeä tehtävä. Meillä on käytössämme menettelyt, jotka tukevat johdonmukaista avointa vuorovaikutusta ja varmistavat, että yhteistyö toteutetaan ammattimaisesti ja korkeilla kriteereillä. (Nestlé 2015, 30.)

Kuluttajat, asiakkaat, poliittiset järjestöt, hallitus ja muut sidosryhmät pitävät yhä luonnollisempana sitä, että toimialamme yritykset panostavat paitsi eläinten hyvinvointiin ja luonnon monimuotoisuuteen myös ottavat roolin paremman maailman edistämiseksi ja kansainvälisten ilmastotavoitteiden saavuttamisessa (FrieslandCampina 2019, 25).

Merkittävänä toimijana elintarviketeollisuudessa Arla osallistuu julkiseen keskusteluun sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti. Edustamme maidontuottajia ja pyrimme varmistamaan, että tieteellinen tutkimus ja lainsäädäntö hyödyttävät koko teollisuudenalaa. (Arla Foods 2015, 60.)

Rooli terveyden edistäjänä nähdään kaikissa maitoalan yrityksissä suurena koko tarkasteluajanjaksolla. Yritykset haluavat viestiä maitotuotteiden käytön hyödyistä ja tarjota kuluttajille aiempaa terveellisempiä tuotteita. Yritykset korostavat vastuullisuusraporteissaan pyrkimystä vähentää esimerkiksi sokerin ja suolan käyttöä sekä lisäämään enemmän proteiinia sisältävien tuotteiden määrää. Nestlé on määrittänyt koko tarkasteluajanjaksolla olennaiseksi myös väestön yli- ja aliravitsemuksen. Kaikki yritykset pitävät myös tuotteiden edullisuutta ja saatavuutta tärkeinä teemoina. Terveyden edistämisen rinnalla olennaiseksi on tunnistettu vastuullinen markkinointi ja viestintä.

Yhteydenpidon tulee perustua totuuteen, eikä kuluttajia ei johdeta markkinoinnin ja viestinnän keinoin harhaan.

Maitoalan yrityksissä toimitusketjun ja hankintojen vastuullisuus, kuten jäljitettävyys ja läpinäkyvyys, on määritetty olennaiseksi lähes kaikissa yrityksissä koko tarkasteluajanjaksolla. Tämä tarkoittaa sitä, että tuotteiden raaka-aineet ovat laadukkaita ja turvallisia ja niiden alkuperä on jäljitettävissä. Maitoalalla erityisen haasteellisia raaka-aineita ovat soija, palmuöljy, kaakao ja kahvi, joita käytetään elintarvikkeiden valmistuksessa. Raaka-aineiden jäljitettävyuden ja vastuullisen tuotannon lisäksi tuotteiden pakkausselosteet tulee merkitä läpinäkyvästi. Toimitusketjun vastuullisen johtamisen työkaluina käytetään esimerkiksi toimittaja-auditointeja ja -standardeja. Useat yritykset vaativat, että myös toimittajat noudattavat yrityksen vastuullisen toimintatavan periaatteita. Koko toimitusketjun vastuullisuuteen liittyy merkittävänä osana myös ihmisoikeudet, kuten lapsityövoiman käyttö, pakkotyövoima ja työsuhteeseen liittyvät ehdot ja työolosuhteet. Ainoastaan Nestlé on kuitenkin määrittänyt ihmisoikeudet olennaiseksi teemaksi.

Myös eläinten hyvinvointi ja terveys on määritetty olennaiseksi teemaksi kaikissa maitoalan yrityksissä koko tarkasteluajanjaksolla. Maitoalan liiketoiminta perustuu tuotantoeläinten käyttöön, minkä vuoksi eläinten hyvinvoinnilla on suuri merkitys. Eläinten hyvinvointiin liittyy keskeisenä osana esimerkiksi lehmien laiduntaminen ulkona sekä antibioottien vastuullinen käyttö. Lehmien hyvinvointi heijastuu puolestaan myös maitoraaka-aineen laatuun ja puhtauteen, mikä vaikuttaa tuotteiden turvallisuuteen. Maitoalan yritykset kohtaavat kritiikkiä erityisesti eläinaktivisteilta, mikä voi johtaa mainehaittaan. Eläinten hyvinvoinnista huolehtimisen taustalla vaikuttavat siis useat eri tekijät.

Nestlé on nostanut vuoden 2019 vastuullisuusraportissaan esiin myös vastuullisen teknologian käytön, tietoturvan ja kyberturvallisuuden. Digitalisaation myötä erilaisiin tietoturvariskeihin varautuminen koetaan entistä tärkeämpänä. Huolimatta siitä, että teema on määritetty liiketoiminnan kannalta olennaiseksi, sitä ei olla kuitenkaan käsitelty vastuullisuusraportissa tarkemmin.

Taulukko 8 Sosiaalisen vastuun olennaiset teemat

	2015	2016	2017	2018	2019
Nestlé	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yli- ja aliravitsemus ✓ ruoan edullisuus ja saatavuus ✓ erityisryhmien ravitseminen ✓ vastuullinen markkinointi ✓ hankintojen jäljitettävyys ✓ eläinten hyvinvointi ✓ naisten voimaantuminen ✓ vesihuolto ✓ ihmisoikeudet ✓ ruoan turvallisuus ✓ henkilöstön työolot, turvallisuus ja terveys 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yli- ja aliravitsemus ✓ ruoan edullisuus ja saatavuus ✓ vastuullinen markkinointi ✓ hankintojen jäljitettävyys ✓ eläinten hyvinvointi ✓ naisten voimaantuminen ✓ vesihuolto ✓ ihmisoikeudet ✓ ruoan ja tuotteiden turvallisuus ✓ henkilöstön terveys ja turvallisuus ✓ oikeudenmukainen työnantaja ja nuorten työllistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yli- ja aliravitsemus ✓ ruoan edullisuus ja saatavuus ✓ vastuullinen markkinointi ✓ hankintojen jäljitettävyys ✓ eläinten hyvinvointi ✓ naisten voimaantuminen ✓ vesihuolto ✓ ihmisoikeudet ✓ ruoan ja tuotteiden turvallisuus ✓ henkilöstön terveys ja turvallisuus ✓ oikeudenmukainen työnantaja ja nuorten työllistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yli- ja aliravitsemus ✓ toimitusketjun hoitaminen ✓ ruoan ja tuotteiden turvallisuus ✓ kuluttajien ja trendien muutos ✓ vesihuolto ✓ ihmisoikeudet ✓ vastuullinen markkinointi ✓ tuotelaatu ✓ ruokaturva ✓ teknologian vastuullinen käyttö, tieto- ja kyberturva ✓ naisten voimaantuminen ✓ yhteisösuhteet ✓ eläinten hyvinvointi, työntekijöiden terveys ja turvallisuus ✓ oikeudenmukainen työnantaja 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yli- ja aliravitsemus ✓ toimitusketjun hoitaminen ✓ ruoan ja tuotteiden turvallisuus ✓ kuluttajien ja trendien muutos ✓ vesihuolto ✓ ihmisoikeudet ✓ vastuullinen markkinointi ✓ tuotelaatu ✓ ruokaturva ✓ teknologian vastuullinen käyttö, tieto- ja kyberturva ✓ naisten voimaantuminen ✓ yhteisösuhteet ✓ eläinten hyvinvointi, työntekijöiden terveys ja turvallisuus ✓ oikeudenmukainen työnantaja
FrieslandCampina	<ul style="list-style-type: none"> ✓ terveelliset tuotteet ja terveyden edistäminen ✓ läpinäkyvät pakkausmerkinnät ✓ raakamaidon laatu ja turvallisuus ✓ ulkolaidunnus ✓ eläinten terveys ja hyvinvointi ✓ antibioottien vastuullinen käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ terveelliset tuotteet ja terveyden edistäminen ✓ läpinäkyvät pakkausmerkinnät ✓ raakamaidon laatu ja turvallisuus ✓ ulkolaidunnus ✓ eläinten terveys ja hyvinvointi ✓ antibioottien vastuullinen käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ eläinten terveys ja hyvinvointi ✓ terveyden edistäminen ✓ vastuullinen hankinta ✓ tuotteiden laatu ja turvallisuus ✓ raakamaidon laatu ja turvallisuus ✓ ruoan edullisuus ✓ antibioottien vastuullinen käyttö ✓ sidosryhmien osallistaminen ✓ terveyden edistäminen ✓ ulkolaidunnus ✓ henkilöstön monimuotoisuus ✓ houkutteleva työnantaja ✓ läpinäkyvät pakkausmerkinnät ✓ toimittajastandardit ✓ turvalliset työolot ✓ avunanto kriisitilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ eläinten terveys ja hyvinvointi ✓ terveyden edistäminen ✓ vastuullinen hankinta ✓ tuotteiden laatu ja turvallisuus ✓ raakamaidon laatu ja turvallisuus ✓ ruoan edullisuus ✓ antibioottien vastuullinen käyttö ✓ sidosryhmien osallistaminen ✓ terveyden edistäminen ✓ ulkolaidunnus ✓ henkilöstön monimuotoisuus ✓ houkutteleva työnantaja ✓ läpinäkyvät pakkausmerkinnät ✓ toimittajastandardit ✓ turvalliset työolot ✓ avunanto kriisitilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ terveelliset tuotteet ✓ tuotelaatu ja -turvallisuus ✓ eläinten terveys ja hyvinvointi ✓ houkutteleva työnantaja ✓ toimitusketjun johtaminen ✓ vastuullinen hankinta ✓ niittyloidunnus ✓ maidottomat vaihtoehdot ✓ ruoan edullisuus ✓ tuotteiden luonnollisuus ja puhtaus ✓ ihmisten monimuotoisuus

Arla Foods	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ruoan turvallisuus, terveellisyys ja edullisuus ✓ eläinten hyvinvointi ✓ vastuullinen hankinta ✓ henkilöstön terveys ja turvallisuus ✓ pakkausmerkinnät, ✓ toimitusketjun tehokkuus ✓ paikallisyhteisöt ✓ vuorovaikutus sidosryhmien kanssa ✓ ihmisten monimuotoisuus ✓ julkisiin hankkeisiin osallistuminen kestävän liiketoiminnan edistämiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ruoan turvallisuus, terveellisyys ja edullisuus ✓ eläinten hyvinvointi ✓ vastuullinen hankinta ✓ henkilöstön terveys ja turvallisuus ✓ pakkausmerkinnät, ✓ toimitusketjun tehokkuus ✓ paikallisyhteisöt ✓ vuorovaikutus sidosryhmien kanssa ✓ ihmisten monimuotoisuus ✓ julkisiin hankkeisiin osallistuminen kestävän liiketoiminnan edistämiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ruoan turvallisuus ✓ eläinten hyvinvointi ✓ luonnolliset tuotteet ✓ terveelliset ja edulliset tuotteet ✓ vastuullinen hankinta ✓ toimitusketjun tehokkuus ✓ työolot ✓ henkilöstön kehittäminen ✓ pakkausmerkinnät ✓ vuorovaikutus sidosryhmien kanssa ✓ terveyden edistäminen ✓ ihmisten monimuotoisuus ✓ paikallisyhteisöjen osallistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ruoan turvallisuus ✓ eläinten hyvinvointi ✓ luonnolliset tuotteet ✓ terveelliset ja edulliset tuotteet ✓ vastuullinen hankinta ✓ toimitusketjun tehokkuus ✓ työolot ✓ henkilöstön kehittäminen ✓ pakkausmerkinnät ✓ vuorovaikutus sidosryhmien kanssa ✓ terveyden edistäminen ✓ ihmisten monimuotoisuus ✓ paikallisyhteisöjen osallistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ruoan turvallisuus ✓ eläinten hyvinvointi ✓ luonnolliset tuotteet ✓ terveelliset ja edulliset tuotteet ✓ vastuullinen hankinta ✓ toimitusketjun tehokkuus ✓ työolot ✓ henkilöstön kehittäminen ✓ pakkausmerkinnät ✓ vuorovaikutus sidosryhmien kanssa ✓ terveyden edistäminen ✓ ihmisten monimuotoisuus ✓ paikallisyhteisöjen osallistaminen
Glanbia	ei raportoitu	ei raportoitu	ei raportoitu	ei raportoitu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ tuoteturvallisuus ja -laatu ✓ henkilöstön terveys, turvallisuus ja kunnioitus ✓ eläinten hyvinvointi ✓ terveyden edistäminen ✓ ihmisten monimuotoisuus ✓ vastuullinen toimitusketju ja tuotteet ✓ oikeudenmukainen hinnoittelu ✓ sidosryhmien osallistaminen
Valio	<ul style="list-style-type: none"> ✓ tuotantoeläinten hyvinvointi ✓ tuotteiden turvallisuus ja terveellisyys ✓ kotimaisuus ✓ tuotteiden hinta-laatusuhde ✓ monipuolinen ravinto ✓ vastuullinen viestintä ✓ vuorovaikutus sidosryhmien kanssa ✓ GMO vapaat tuotteet ✓ maidontuottajien ammattitaidon kehittäminen ✓ henkilöstön hyvinvointi ja turvallisuus ✓ toimitusketjun luotettavuus ✓ huoltovarmuus ✓ tuotevalikoiman monipuolisuus ✓ hyväntekeväisyystyö 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ tuotantoeläinten hyvinvointi ✓ tuotteiden turvallisuus ja terveellisyys ✓ kotimaisuus ✓ tuotteiden hinta-laatusuhde ✓ monipuolinen ravinto ✓ vastuullinen viestintä ✓ vuorovaikutus sidosryhmien kanssa ✓ GMO vapaat tuotteet ✓ maidontuottajien ammattitaidon kehittäminen ✓ henkilöstön hyvinvointi ja turvallisuus ✓ toimitusketjun luotettavuus ✓ huoltovarmuus ✓ tuotevalikoiman monipuolisuus ✓ hyväntekeväisyystyö 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ eläinten hyvinvointi ✓ läpinäkyvä hankinta 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ eläinten hyvinvointi ✓ läpinäkyvä hankinta 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ eläinten hyvinvointi ✓ läpinäkyvä hankinta

5.3.3 Ympäristövastuu

Tutkimuksen tulosten mukaan ympäristövastuun olennaisten teemojen määrä on pysynyt melko tasaisena vuosien tarkastelujakson aikana (taulukko 9). Myös aihealueet ja yritysten näkemykset ympäristövastuun olennaisista teemoista ovat pysyneet hyvin yhtenäisinä vuosina 2015–2019. Tärkeimmät ympäristövastuun teemat liittyvät resurssitehokkuuteen, jätteisiin ja ilmastonmuutokseen. Olennaisia teemoja ovat myös luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sekä maaperän hyvinvointi. Yritysten olennaiseksi määrittämät ympäristövastuun teemat on esitetty taulukossa 10.

Taulukko 9 Olennaisten ympäristöteemojen määrä vuosina 2015–2019

Ympäristövastuu	2015	2016	2017	2018	2019
Yhteensä	22	22	16	18	22
Nestlé	4	3	3	5	5
FrieslandCampina	8	9	7	7	6
Arla Foods	4	4	4	4	4
Glanbia	0	0	0	0	5
Valio	6	6	2	2	2

Resurssitehokkuus nähdään olennaisena asiana kaikissa maitoalan yrityksissä koko tarkasteluajanjaksolla. Resurssitehokkuus pitää sisällään materiaalien, energian ja veden tehokkaan käytön. Energiatehokkuutta yritykset ovat raportoineet parantaneensa uusiutuvan energian käytöllä, optimoimalla energian kulutusta ja lisäämällä esimerkiksi biokaasun käyttöä. Valio korostaa vuosina 2015–2016 erityisesti kotimaisen energian käyttöä. Veden käyttöä voidaan puolestaan tarkastella sekä ympäristö- että sosiaalisesta näkökulmasta. Kaikilla ihmisillä tulisi olla käytettävissään riittävästi puhdasta vettä, minkä vuoksi vettä tulisi käyttää tehokkaasti. Kaikki yritykset pitävät veden tehokasta käyttöä tärkeänä.

Resurssitehokkuuteen liittyy jätteiden käsittely, kierrättäminen ja hävittäminen sekä ruokahävikin vähentäminen, jotka nähdään olennaisina kaikissa yrityksissä. Elintarvikkeita valmistavilla maitoalan yrityksillä tuotepakkaukset aiheuttavat merkittävästi ympäristövaikutuksia. Osa yrityksistä on määrittänyt pakkausmateriaalit

erillisenä aiheena olennaiseksi, kun taas jotkut ovat sisällyttäneet sen laajempaan aihealueeseen, kuten jätteisiin tai kiertotalouteen. Esimerkiksi Valio on määrittänyt pakkausmateriaalit erikseen olennaiseksi vuosina 2015–2016, ja FrieslandCampina ja Glanbia vuonna 2019. Yritykset raportoivat pyrkimyksistään kehittää pakkauksia entistä ympäristöystävällisemmiksi käyttämällä kierrätysmateriaaleja, vähentämällä muovin käyttöä ja muuttamalla pakkauksia kasvipohjaisiksi. Pakkausten kehittäminen koetaan kuitenkin haastavana, koska samanaikaisesti pakkauksen tulee suojata elintarviketta, kestää kuljetusta ja edistää sen säilyvyyttä sekä vähentää siten hävikkiä.

Kaikki yritykset ovat määrittäneet olennaiseksi koko tarkasteluajanjaksolla myös ilmastonmuutoksen torjunnan, kasvihuonepäästöjen vähentämisen, hiilijalanjäljen tai yleisesti ottaen kestävän maidontuotannon ja ympäristövaikutukset. Ilmastonmuutoksella voi olla taloudellisia riskejä ja muita seuraamuksia yrityksen toiminnalle. Ilmastonmuutos vaikuttaa merkittävästi ruoantuotannon mahdollisuuksiin, sillä eri maissa voidaan kärsiä joko kuivuudesta tai tulvista. Sääolosuhteet vaikuttavat siihen, voidaanko maata hyödyntää maidontuotannossa. Toisaalta maidontuotanto aiheuttaa ilmastonmuutosta kiihdyttäviä päästöjä. Noin puolet maitotilojen päästöistä aiheutuu lehmien märehtimisessä syntyvästä metaanista. Lisäksi rehuntuotanto sekä maidonjalostus aiheuttavat typpioksiduuli- ja hiilidioksidipäästöjä. Kaikki yritykset ovat ottaneet tavoitteekseen vähentää tai nollata hiilijalanjälkensä. Ilmastovaikutuksia on pyritty vähentämään monin eri tavoin, kuten nurmipeltojen hiilensidontakyvyn parantamisella, lannan hyödyntämisellä biokaasuna, biokaasun käytöllä polttoaineena, tehtaiden energiatehokkuuden parantamisella, kuljetusreittien optimoinnilla, ympäristöystävällisillä pakkauksilla sekä hävikin vähentämisellä.

Luonnon monimuotoisuus ja maaperän hyvinvointi nähdään olennaisena kaikissa yrityksissä, mutta yritysten olennaiset teemat on esitetty eri tarkkuudella. Kaikki yritykset raportoivat kuitenkin työskentelevänsä luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja edistämiseksi esimerkiksi kannustamalla ja kouluttamalla maidontuottajia vähäpäästöisempiin maidontuotantomenetelmiin. Maitotilojen toiminnalla on yritysten mukaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta suuri merkitys, kun taas tuotantolaitosten vaikutukset luontoon nähdään esimerkiksi Valiolla vähäisempänä.

Myös maitotilojen investointihankkeissa tulee huomioida ympäristön näkökulma. Maaperän köyhtymistä estävillä toimilla, kuten maan käytön suunnittelulla ja maaperän ravinnepitoisuuden ja laadun parantamisella nähdään olevan myös merkittäviä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen. Nestlé on pyrkinyt edistämään luonnon monimuotoisuutta tekemällä yhteistyötä organisaation ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Nestlé lupaa vastuullisuusraportissa suojelevansa luontoa seuraavasti:

Liiketoimintamme perustuu hyvinvoiviin metsiin, maaperään ja valtameriin, joista saamme raaka-aineita. Sen vuoksi olemme sitoutuneet suojelemaan luonnonvaroja ja luonnon monimuotoisuutta sekä minimoimaan vaikutuksemme ympäristöön. (Nestlé 2019, 40).

FrieslandCampina on määrittänyt vastuullisuusraportoinnissaan olennaiseksi erikseen myös eläinten ruokinnan aiheuttamat ympäristövaikutukset. Vaikka muut yritykset eivät ole määrittäneet teemaa olennaiseksi, useampi yritys on kuitenkin huomionnut tämän toiminnassaan ja kertonut siitä vastuullisuusraportissaan. Tuotantoeläimiä on ruokittu aiemmin muun muassa soijalla, jota on tuotu Eurooppaan erityisesti sademetsäalueilta. Sademetsiä hakataan soijan viljelyn vuoksi, mikä aiheuttaa metsäkatoa. Vastuullisesti tuotetun rehun käyttäminen tuotantoeläinten ruokinnassa on tärkeää ympäristövaikutusten näkökulmasta, ja osa yrityksistä suosiikin nykyisin ruokinnassa vastuullisesti tuotetun soijan lisäksi esimerkiksi nurmirehua ja viljoja.

Taulukko 10 Ympäristövastuun olennaiset teemat

	2015	2016	2017	2018	2019
Nestlé	<ul style="list-style-type: none"> ✓ resurssitehokkuus ja jätteet ✓ hävikki ✓ ilmastonmuutos ✓ luonnonvarat ✓ vesi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ resurssitehokkuus, jätteet ja kiertotalous ✓ ilmastonmuutos ✓ luonnonvarat ✓ vesi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ resurssitehokkuus, jätteet ja kiertotalous ✓ ilmastonmuutos ✓ luonnonvarat ✓ vesi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ tuotepakkaukset ja muovi ✓ luonnonvarat ✓ ilmastonmuutos ✓ resurssitehokkuus, hävikki ja kiertotalous ✓ maankäyttö ✓ vesi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ tuotepakkaukset ja muovi ✓ luonnonvarat ✓ ilmastonmuutos ✓ resurssitehokkuus, hävikki ja kiertotalous ✓ maankäyttö ✓ vesi
FrieslandCampina	<ul style="list-style-type: none"> ✓ energiatehokkuus ✓ ilmastonmuutos ✓ kasvihuonepäästöt ✓ vastuullisesti tuotettu rehu ✓ jätteet ✓ veden käyttö ✓ luonnon monimuotoisuus ✓ maaperän ravinteet ja laatu 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ energiatehokkuus ✓ ilmastonmuutos ✓ kasvihuonepäästöt ✓ vastuullisesti tuotettu rehu ✓ jätteet ✓ veden käyttö ✓ ulkolaidunnus ✓ luonnon monimuotoisuus ✓ maaperän ravinteet ja laatu 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvihuonepäästöt ✓ energiatehokkuus ✓ maaperän laatu ✓ vastuullisesti tuotettu rehu ✓ luonnon monimuotoisuus ✓ jätteet ✓ veden käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvihuonepäästöt ✓ energiatehokkuus ✓ maaperän laatu ✓ vastuullisesti tuotettu rehu ✓ luonnon monimuotoisuus ✓ jätteet ✓ veden käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ hiilijalanjälki ✓ luonnon monimuotoisuus ✓ pakkausmateriaalit ✓ energiatehokkuus ✓ jätteet, ✓ veden käyttö
Arla Foods	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvihuonekaasut ✓ kierrätys ja jätteet ✓ vesi ✓ luonnon monimuotoisuus 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvihuonekaasut ✓ kierrätys ja jätteet ✓ vesi ✓ luonnon monimuotoisuus 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvihuonekaasut ✓ kierrätys ja jätteet ✓ vesi ✓ luonnon monimuotoisuus 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvihuonekaasut ✓ kierrätys ja jätteet ✓ vesi ✓ luonnon monimuotoisuus 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kasvihuonekaasut ✓ kierrätys ja jätteet ✓ vesi ✓ luonnon monimuotoisuus
Glanbia	ei raportoitu	ei raportoitu	ei raportoitu	ei raportoitu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ilmastonmuutos ✓ pakkausmateriaalit ja jätteet ✓ vesi ✓ energia ✓ kestävä maidontuotanto
Valio	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ympäristövaikutukset ✓ pakkausmateriaalit ✓ ruokahävikki ✓ jätevesi ✓ kotimainen energia ja energiatehokkuus ✓ kierrättäminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ympäristövaikutukset ✓ pakkausmateriaalit ✓ ruokahävikki ✓ jätevesi ✓ kotimainen energia ja energiatehokkuus ✓ kierrättäminen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kestävä maidontuotanto ✓ kiertotalous 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kestävä maidontuotanto ✓ kiertotalous 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kestävä maidontuotanto ✓ kiertotalous

5.4 Muutokset olennaisuudessa

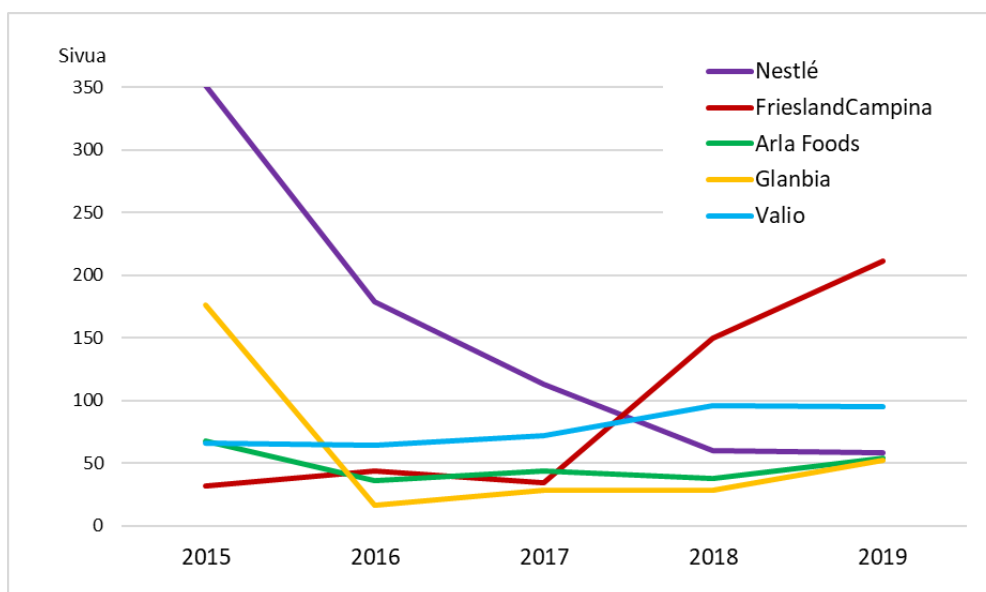
Maitoalan olennaisuuden määrittelyssä on tapahtunut muutoksia erityisesti vuoden 2016 jälkeen (taulukko 11). Olennaisuusmäärittelyt on toteutettu useimmiten yhden, kahden tai kolmen vuoden välein. GRI:n G4-ohjeiston päivityksen myötä yritykset siirtyivät raportoimaan GRI-standardien mukaisesti vuosien 2017–2019 aikana. Merkittävimmät muutokset koskevat olennaiseksi määritettyjen teemojen yksityiskohtaisuutta, esittämistapaa, sidosryhmien osallistamista sekä raportoinnin laajuutta. Nestlé, FrieslandCampina ja Valio ovat alkaneet raportoida olennaisuudesta aiempaa yleisemmällä tasolla. Lisäksi raporttien esitystavat ovat muuttuneet muun muassa eri osaluokkien esittämisjärjestyksen suhteen. Vastuullisuusraporttien esittämistavalle ei ole määritetty selkeää rakennetta, minkä johdosta yritykset ovat voineet itse määrittää, millä tavalla ja missä järjestyksessä yritys vastuutiedot on esitetty.

Yritykset ovat käyttäneet olennaisuusmäärittelyn perustana lukuisia eri lähteitä ja sidosryhmiltä saatua tietoa, joiden avulla olennaiset teemat on tunnistettu ja asetettu tärkeysjärjestykseen. Käytetyt tietolähteet ja tärkeimmiksi tunnistetut sidosryhmät eroavat kuitenkin yritysten välillä merkittävästi. Yritykset ovat tunnistaneet vain kaksi kaikkien yritysten näkökulmasta keskeistä sidosryhmää: omistajat ja asiakkaat. Muutoin yritykset korostavat eri sidosryhmien tärkeyttä. Lisäksi sidosryhmät osallistuvat olennaisuuden määrittelyyn eri tavoin. Kaikki yritykset korostavat sidosryhmien tärkeyttä yritykselle, mutta joidenkin sidosryhmien painoarvo on toisia suurempi. Tutkimuksessa havaitaan, että olennaisten teemojen määrittämisessä eri sidosryhmäjoukkojen näkemykset on yleisimmin koottu yhteiseksi, kaikkia sidosryhmiä koskevaksi näkökulmaksi. Tällöin on kuitenkin vaarana, että painoarvoltaan heikommassa asemassa olevien sidosryhmien näkemykset jäävät olennaisuusmäärittelyn ulkopuolelle.

Taulukko 11 Olennaisuuden määrittelyssä tapahtuneet muutokset vuosina 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Nestlé	Ei muutoksia	Ei muutoksia	<ul style="list-style-type: none"> ✓ muutos olennaisten teemojen jaottelussa ✓ sidosryhmäyhteistyön raportoinnin vähentyminen 	✓ siirtymä G4-ohjeistosta GRI-standardeihin	✓ olennaisuuden raportointi siirretty osittain verkkosivuille
FrieslandCampina	Ei muutoksia	Ei muutoksia	<ul style="list-style-type: none"> ✓ siirtymä G4-ohjeistosta GRI-standardeihin ✓ muutos olennaisten teemojen priorisoinnissa aiempaa enemmän olennaisia asioita 	✓ olennaisuusmatriisin visuaalisen ilmeen muutos	<ul style="list-style-type: none"> ✓ raportointi vuosikertomuksen yhteydessä ✓ siirtymä olennaisuuden vuosittaisesta määrittämisestä joka toiseen vuoteen ✓ olennaisuuden määrittelyn siirto ulkopuoliselle taholle
Arla Foods	Ei muutoksia	Ei muutoksia	Ei muutoksia	Ei muutoksia	Ei muutoksia
Glanbia	Ei muutoksia	<ul style="list-style-type: none"> ✓ G4-ohjeiston käyttöönotto ✓ siirtymä vuosikertomuksesta erilliseen vastuullisuusraporttiin 	Ei muutoksia	Ei muutoksia	<ul style="list-style-type: none"> ✓ siirtymä G4-ohjeistosta GRI-standardeihin ✓ aiempaa laajempi olennaisuuden raportointi olennaisuusmatriisin käyttöönotto
Valio	Ei muutoksia	Ei muutoksia	✓ olennaisten asioiden raportointi aiempaa yleisemmällä tasolla	✓ siirtymä G4-ohjeistosta GRI-standardeihin	Ei muutoksia

Vastuullisuusraporttien laajuus sivumäärällisesti tarkasteltuna on muuttunut viiden vuoden ajanjakson aikana (kuvio 9). Tarkastelussa on mukana koko raportin sivumäärä, joten vuosikertomuksen yhteydessä julkaistut vastuullisuusraportit ovat merkittävästi muita laajempia. Nestlé ja Arla Foods on tiivistänyt vastuullisuusraportointiaan vuoden 2015 jälkeen, kun taas Glanbia ja Valio ovat raportoineet aiempaa laajemmin. Nestlé kertookin vuoden 2019 vastuullisuusraportissaan siirtäneensä osan yritysvastuutiedoista yrityksen verkkosivuille ja erillisiin raportteihin.

Kuvio 9 Vastuullisuusraporttien laajuuden kehittyminen vuosina 2015–2019

Yhteenveto maitoalan yritysten määrittämistä olennaisista teemoista on esitetty taulukossa 12. Huolimatta olennaisuuden määrittämisen prosessissa ilmenneistä poikkeamista yritysten välillä, yritysten näkemys olennaisuudesta on ollut hyvin yhtenäinen vuosina 2015–2019. Yritykset raportoivat kaikista yritysvastuun tarkastelun kohteena olevista osa-alueista, mutta sosiaalisen vastuun osa-alue painottuu lukumäärällisesti eniten. Lisäksi sosiaalisen vastuun teemojen määrä on kasvanut vuosien 2015–2019 aikana. Sen sijaan taloudellisten ja ympäristövastuun teemojen määrät ovat pysyneet suhteellisen tasaisena. Yritysten välillä on kuitenkin eroavaisuuksia olennaisten teemojen esittämistarkkuudessa, mutta vastuullisuusraporttien lähemmällä tarkastelulla voidaan todeta, että kaikki yritykset ovat ottaneet raportoinnissaan huomioon samoja yritysvastuun aiheita. Tutkimustuloksissa havaittiin vain yksittäisiä olennaisia teemoja,

joita kaikki yritykset eivät olleet määrittäneet olennaiseksi, kuten tuotantoeläimen maidontuottokyky, tietoturva ja rehun ympäristövaikutukset.

Taulukko 12 Yhteenveto maitoalan olennaisista teemoista

Taloudellinen vastuu	Sosiaalinen vastuu	Ympäristövastuu
Maitotilojen elinvoimaisuus	Tuotteiden laatu ja turvallisuus	Energian ja veden käyttö
Työllistäminen	Eläinten hyvinvointi ja terveys	Jätteet, hävikki ja kierrätys
Hyvä liiketapa	Terveyden edistäminen	Pakkausmateriaalit
Innovaatiot	Toimitusketju ja hankinnat	Luonnonvarat ja biodiversiteetti
Läpinäkyvyys	Henkilöstön terveys ja turvallisuus	Ilmastonmuutos
Lainsäädäntö ja verotus	Tuotteiden edullisuus ja saatavuus	Rehun ympäristövaikutukset
Kannattavuus	Markkinointi ja viestintä	
Eläinten tuottokyky	Yhteiskunnallinen rooli	
	Tasa-arvo ja monimuotoisuus	
	Henkilöstön kunnioittaminen	
	Ihmisoikeudet	
	Hyvä työnantajakuva	
	Tietoturva	
	Kuluttajakäyttäytyminen	

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Tutkimuksen yhteenveto

Tutkielman tarkoitus oli tutkia, mitä ja miten yritykset raportoivat yritysvastuun olennaisista teemoista vastuullisuusraportoinnissaan vuosina 2015–2019. Tutkielma pyrki luomaan käsityksen siitä, kuinka GRI-ohjeistoa käytetään vastuullisuusraportoinnin tukena maitoalalla. Tutkielman tavoitteena oli lisätä ymmärrystä maitoalan vastuullisuusraportoinnista ja erityisesti GRI-ohjeiston mukaisesta olennaisuuden määrittelystä. Tutkimusongelmaa lähestyttiin seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Mitkä yritysvastuun teemat ovat olennaisia maitoalan vastuullisuusraportoinnissa ja miten ne on määritetty olennaisiksi?
2. Millä tavoin GRI-ohjeiston mukaisen vastuullisuusraportoinnin olennaisuus on muuttunut maitoalalla vuosien 2015–2019 aikana?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyrittiin selvittämään, millä tavoin olennaisuus on määritetty maitoalan vastuullisuusraportoinnissa ja millaisia yritysvastuuseen liittyviä asioita olennaisuuden määrittelyllä on tunnistettu. Toinen tutkimuskysymys etsi vastausta siihen, kuinka olennaisuuden raportointi on muuttunut viiden vuoden tarkasteluajanjaksolla.

Maitoalan vastuullisuusraportoinnin olennaisuuden määrittelyä peilattiin GRI-ohjeistoon. GRI-ohjeiston (2016) mukaan olennaisuuden käsitteen tavoitteena on lisätä vastuullisuusraportoinnin läpinäkyvyyttä ja ymmärrettävyyttä. Olennaisuuden avulla pyritään määrittelemään, mitä raportointiin sisällytetään ja mitä jätetään ulkopuolelle (Edgley 2014, 14). GRI-ohjeiston mukaan (GRI-101 2016, 7) vastuullisuusraportin on oltava täsmällinen ja tarkka, tasapainoinen, ymmärrettävä, vertailukelpoinen, luotettava ja oikea-aikainen. Tasapainon saavuttamiseksi raportissa tulisi esittää yhtä lailla sekä

myönteisiä että kielteisiä asioita ja painottaa vastuullisuustietoja suhteessa niiden olennaisuuteen. Tutkimuskirjallisuuden mukaan yritysvastuun mittaaminen ja vertaaminen on kuitenkin vaikeaa jopa saman toimialan sisällä (Boiral & Henri 2017, 283). Samalla toimialalla olevia yrityksiä koskevat yleensä samat vastuullisuuden erityispiirteet ja raportointivelvoitteet, mutta Leen (2008, 69) mukaan haasteita raportoinnin luotettavuudelle ja vertailukelpoisuudelle aiheuttavat tarkkojen sisältö- ja muotovaatimusten puute sekä eri maiden väliset kulttuuri- ja institutionaaliset erot.

Olenaisuuden määrittäminen vaihteli yritysten ja eri vuosien välillä merkittävästi, mikä teki raporttien vertailusta haastavaa. Raportoinnissa noudatettiin pääsääntöisesti GRI-ohjeiston asettamia vaatimuksia, mutta toteuttamistavat poikkesivat toisistaan. Tutkimustulokset puoltavat GRI-ohjeiston aikaisemmassa tutkimuksessa saamaa kritiikkiä. GRI-standardeissa ei ole esimerkiksi määritetty, kuinka usein olenaisuuden määrittely on toteutettava, ja vain yksi kohdeyrityksistä määritteli olennaiset teemat joka vuosi. Osa yrityksistä toteutti olenaisuuden määrittämisen organisaation ulkopuolisen tahon toimesta, kun taas osa määritteli olenaisuuden itse. Olenaisuuden määrittämisen perustana käytetyt tietolähteet ja yhteydenpitotavat sidosryhmiin poikkesivat toisistaan. Lähes kaikki yritykset olivat käyttäneet vastuullisuusraporteissaan GRI-ohjeiston mukaista olenaisuusmatriisia, mutta myös sen käytössä havaittiin vaihtelua.

Merkittävimmät vastuullisuusraportoinnin olenaisuudessa havaitut muutokset vuosina 2015–2019 käsittelivät olennaiseksi määritettyjen teemojen yksityiskohtaisuutta, esittämistapaa, sidosryhmien osallistamista sekä raportoinnin laajuutta. Useiden yritysten vastuullisuusraporteista havaittiin, että olenaisuusmäärittely on muuttunut aiempaa epätarkemmaksi. Tietoa on alettu esittämään entistä yleisemmällä tasolla, minkä lisäksi vastuullisuusraportointia on tiivistetty. Tietoa on siirretty erillisiin raporteihin tai yrityksen verkkosivuille. Lisäksi olennaisten teemojen määrittelyssä käytettyjen tietolähteiden, tärkeimmiksi tunnistettujen sidosryhmien ja sidosryhmien osallistamisen välillä havaittiin huomattavia eroja. Tämän perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että olenaisuuden määrittelyn sisältö- ja muotovaatimuksia tulisi edelleen kehittää vastuullisuusraportoinnin vertailukelpoisuuden parantamiseksi. GRI-ohjeiston

olennaisuuden määrittelyn vaatimuksissa on puutteita, minkä vuoksi ohjeistoa tulisi tarkentaa.

Tutkimustuloksista ilmeni, että yritykset raportoivat pääosin hyvin samankaltaisista olennaisista teemoista vuosien 2015–2019 aikana. Keskeisiä olennaisia teemoja maitoalalla olivat erityisesti maitotilojen elinvoimaisuus, työllistäminen, tuotteiden laatu ja turvallisuus, eläinten hyvinvointi, henkilöstön terveys, vastuullinen toimitusketju, resurssitehokkuus, ilmastonmuutos sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Mielenkiintoinen havainto on, että olennaiseksi määritetyt teemat olivat melko yhdenmukaiset yritysten koosta, kulttuurista ja maantieteellisistä eroista huolimatta.

Vastuullisuusraporteissa painottui eniten sosiaalisen vastuun osa-alue, jossa tärkeimmäksi teemaksi osoittautui tuotteiden laatu ja turvallisuus. Tulos tukee myös Maailman ruokaturvaindeksin selvitystä koskien elintarvikkeiden turvallisuuden heikentymistä (The Global Food Security Index 2021). Sosiaalisen vastuun painottuminen kuvastaa myös sitä, että maitoalan yritykset ja sidosryhmät pitävät toimialaa yhteiskunnallisesti merkittävänä muun muassa ihmisten ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Ihmisten ja eläinten terveydestä kiinnostuneet sidosryhmät, kuten kuluttajat ja eläinaktivistit, ovat suuressa roolissa maitoalan yritysten maineen ja kilpailukyvyn edistämisessä. Sidosryhmiltä tullut paine onkin nähty suurimpana motiivina vastuullisuusraportoinnille (Tschopp & Nastanski 2014, 150).

Taloudellisen vastuun osa-alue oli puolestaan muita yritysvastuun osa-alueita vähäisempi, eikä kaikissa vastuullisuusraporteissa ollut lainkaan taloudelliselle vastuulle omaa osiotaan. Olennaiset taloudelliset teemat käsittelivät maitotilojen tukemista ja elinvoimaisuuden säilyttämistä, työllistämistä, innovaatioita ja liiketoiminnan eettisyyttä ja läpinäkyvyyttä. Ympäristövastuun painotus pysyi tasaisena koko tarkasteluajanjakson aikana. Tärkeimmät ympäristövastuun teemat liittyvät luonnonvarojen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen sekä ilmastonmuutokseen. Erityisesti ympäristövastuun teemat ovat herättäneet huomiota maitoalan vastuullisuuteen liittyvässä keskustelussa, mutta niiden painoarvo ei ole kuitenkaan tutkimustulosten mukaan kasvanut. Toisaalta pelkkä olennaisten teemojen lukumäärä ei anna

kokonaiskuvaa organisaatioiden vastuullisuudesta, minkä vuoksi yleistettäviä päätelmiä yritysten todellisuudessa tärkeinä pitämistä teemoista näistä havainnosta ei voi tehdä.

Tutkimuksessa havaittiin, että olennaiset teemat eivät ole yksiselitteisiä. Yritykset luonnehtivat ja tulkitsivat olennaisuutta hyvin eri tavoin. Yritykset tunnistivat useita samoja yritys vastuun teemoja, mutta painottivat ja jaottelivat niitä raportoinnissaan eri tavoin. Osa vastuullisuusteemoista oli määritetty yleisemmällä tasolla, kun taas osa teemoista oli raportoitu toisia yksityiskohtaisemmin. Jotkut yritykset sisällyttivät vastuullisuusraportteihin tarpeettoman paljon tietoa, minkä vuoksi olennainen tieto saattoi jäädä huomiotta. Sen sijaan osa yrityksistä oli jättänyt joitakin asioita raportoimatta tai raportoi niistä vain niukasti. Näiden havaintojen perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että yritysten tulisi kuvata olennaisuusmäärittelyn prosessi entistä huolellisemmin tulkinnanvaraisten johtopäätösten ehkäisemiseksi. Yksityiskohtaisemmalla kuvauksella olennaisuuden määrittämiseen vaikuttavista tekijöistä ja prosessista voidaan lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja vahvistaa yrityksestä muodostuvaa vastuullisuuskuvaa.

6.2 Tutkimuksen kontribuutio

Tässä tutkielmassa luotiin katsaus maitoalan vastuullisuusraportointiin ja GRI-viitekehyksen mukaiseen olennaisuuden määrittelyyn vuosina 2015–2019. Tutkimuksen tulosten perusteella havaittiin, että yritysten vastuullisuusraportoinnissa on edelleen kehitettävää. Vastuullisuusraporteissa esitetyt tiedot olivat osin puutteellisia, minkä vuoksi syvällistä ymmärrystä yritysten vastuullisuudesta oli haasteellista saavuttaa. Yritysten välillä oli huomattavasti eroja raportoinnin yksityiskohtaisuudessa.

Myös aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa yritys vastuuta ja yritysten vastuullisuusraportointia on tarkasteltu kriittisesti. Yritys vastuun käsite on muuttunut ajan kuluessa (Lee 2008, 54; Hartmann 2011, 297; Carroll 1999, 291), eikä sen määritelmä ole yksiselitteinen (Dahlsrud 2008). Tämä luo puolestaan haasteita

vastuullisuusraportoinnin toteuttamiselle, koska pelkkä yritys vastuun käsite on tulkinnanvarainen.

Myös GRI-viitekehys on kohdannut kritiikkiä kyvystään saattaa yritys vastuutiedot vertailukelpoiseen muotoon (Levy ym. 2010, 102; Boiral & Henri 2017, 300–301; Toppinen & Korhonen-Kurki 2013, 214). GRI-standardien periaatteet edellyttävät, että vastuullisuusraportti sisältää yritys vastuun kannalta olennaiset tiedot. Olennaisuus voidaan kuitenkin ymmärtää ja sitä voidaan hyödyntää monin eri tavoin (Puroila & Mäkelä 2019, 1060). Olennaisuusmäärittelyn avulla yritys vastuutiedoista pyritään antamaan tilinpäätösraportoinnin kaltainen oikea ja riittävä kuva, vaikka käytännössä tämä on mahdotonta yritys vastuuseen liittyvien ilmiöiden monitulkinnallisuuden ja ristiriitaisten näkemysten vuoksi (Puroila & Mäkelä 2019, 1052). Tässä tutkimuksessa ilmeni, että yritysten tulkinnat yritys vastuusta ja GRI-ohjeiston mukaisesta olennaisuuden määrittelystä poikkeavat toisistaan eri yritysten ja vuosien välillä, mikä tukee Puroilan ja Mäkelän (2019) näkemystä. GRI-ohjeiston sisältämiä kriteereitä ja vaatimuksia tulisi kehittää selkeämmiksi ja ymmärrettävämmiksi vastuullisuusraportoinnin vertailukelpoisuuden parantamiseksi. Tutkimuksessa tunnistetut tulkintaerot vahvistavat näkemystä siitä, että GRI-ohjeisto vaatii tarkennuksia luotettavamman vastuullisuusraportoinnin saavuttamiseksi. Raportointiviitekehysten tulisi sisältää täsmällisemmät ohjeistukset olennaisuuden määrittelyyn ja sen tulosten esittämiseen.

Tämän tutkimuksen tulokset luovat ymmärrystä maitoalan vastuullisuusraportoinnista ja GRI-viitekehysten mukaisen olennaisuuden käsitteen tulkinnasta. Tutkielma lisää yritys vastuun aihepiirin tuntemusta ja ymmärrystä vastuullisuusraportoinnin moniulotteisesta tulkinnasta. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää raportointiviitekehysten ja maitoalan yritysten vastuullisuusraportoinnin kehittämisessä.

6.3 Tutkimuksen rajoitukset ja luotettavuuden arviointi

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta on kritisoitu, sillä tutkimustulosten luotettavuutta on vaikeaa arvioida sen tulkinnallisen luonteen vuoksi (Eskola & Suoranta 1998). Tutkimuksen tulokset ovat sidoksissa tutkijan subjektiiviseen käsitykseen tutkittavasta ilmiöstä, koska tutkija päättää tutkimusasetelmasta oman ymmärryksensä varassa (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tutkimustuloksiin vaikuttavat siis tutkijan oma käsitys ja ennako-oletukset tutkittavasta ilmiöstä. Luotettavuuden parantamiseksi tutkielman toteuttamisen eri vaiheet on pyritty kirjoittamaan mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi. Tutkimustulosten tulkinnallisuuteen vaikuttaa osaltaan myös se, että neljä viidestä tutkimuskohteena olevan yrityksestä ovat julkaisseet vastuullisuusraportin englannin kielellä. Erilaiset tulkintatavat ja käännökset englannin kielestä suomen kielelle saattavat heikentää tutkimuksen luotettavuutta.

Lisäksi tutkimusaineiston suppeus rajoittaa tutkielman luotettavuutta. Aineisto koostuu viiden eurooppalaisen maitoalan yrityksen vastuullisuusraportista tai vuosikertomuksesta, minkä vuoksi tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin maitoalan organisaatioihin. Tutkielman kohdeorganisaatiot eroavat toisistaan muun muassa koon, yritysmuodon, markkinoiden ja tuoteportfolion suhteen. Vaikka yritykset toimivat samalla toimialalla, niiden erityispiirteet vaikuttavat jossain määrin vastuullisuusraportointiin. Tutkielman luotettavuutta tarkastellessa on otettava myös huomioon, että tulokset perustuvat ainoastaan kohdeorganisaatioiden julkaisemiin vastuullisuusraportteihin tai vuosikertomuksiin. Tutkielmassa ei ole siis huomioitu vastuullisuusraportoinnin ulkopuolella julkaistua yritysvastuutietoa.

Tutkimustulokset on esitetty osittain kvantitatiivisessa muodossa, jotta ilmiötä olisi selkeämpää tarkastella objektiivisesti. Tämän vuoksi esimerkiksi yritysvastuun eri osa-alueiden painotusta vastuullisuusraportoinnissa on havainnollistettu niihin liittyvien olennaisten teemojen määrän perusteella. Tästä huolimatta tutkimuksessa halutaan korostaa, että yritysvastuun osa-alueiden merkityksellisyys ei riipu olennaisten teemojen määrästä, vaan niiden vaikutuksista liiketoimintaan ja sidosryhmiin.

6.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkielmassa tarkasteltiin maitoalan yritysvastuuta vastuullisuusraporttien olennaisuusmäärityksen näkökulmasta. Tutkielman luodessa ymmärrystä maitoalan vastuullisuusraportoinnista ja GRI-ohjeiston mukaisen olennaisuuden käsitteen tulkinnasta, se nosti samalla esiin mielenkiintoisia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Tutkielman laajuuden rajallisuuden vuoksi aineistoon valittiin viisi maitoalan yritystä, mutta jatkotutkimusehdotuksena tutkimuksen voisi laajentaa koskemaan myös Euroopan ulkopuolisia maitoalan yrityksiä. Näin tutkimuksen tulokset olisivat yleistettävämpiä. Toisaalta aihetta olisi kiinnostavaa tarkastella myös muilla toimialoilla, jotta vastuullisuusraportoinnin ja olennaisuusmäärittelyn tulkinnallisuutta voisi tarkastella laajemmassa kontekstissa.

Tämä tutkielma käsitteli ainoastaan maitoalan yritysten vuosittain julkaisemia vastuullisuusraportteja, mutta vastuullisuusraportit ovat vain yksi osa yritysten vastuullisuusviestintää. Syvällisemmän ymmärryksen luomiseksi maitoalan yritysvastuusta tarkasteluun voisi ottaa mukaan myös yritysten muuta vastuullisuusviestintää, kuten verkkosivuilla julkaistua informaatiota, lehdistötiedotteita, uutisia ja viestintää sosiaalisessa mediassa.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino.
- Anttiroiko, A-V. (2004). Yritysvastuu ja sen määrittelyprosessi. Teoksessa Järvinen, R. (toim.) *Yritysvastuu: näkökulmia yritysten ja julkisyhteisöjen yhteiskunnalliseen vastuuseen*. Tampere University Press.
- Arla Foods. (2020). Consolidated Annual Report 2020 (EN).
<https://www.arla.com/link/deeff1a5889f4b798da21e9e7a7a7c38.aspx>
- Berinde, M., & Andreescu, N. A. (2015). Reporting Corporate Social Responsibility According to Gri Standards. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 24(1), 17–23.
- Boiral, O., & Henri, J.-F. (2017). Is Sustainability Performance Comparable? A Study of GRI Reports of Mining Organizations. *Business & Society*, 56(2), 283–317.
- Carroll, A. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*. 34. 39-48.
- Carroll, A. B. (1999). Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct. *Business & Society*, 38(3), 268–295.
- Cooper, S. (2017). *Corporate Social Performance: A Stakeholder Approach*. London: Routledge (Corporate Social Responsibility Series).
- Dahlsrud, A. (2008). How Corporate Social Responsibility is Defined: an Analysis of 37 Definitions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15(1), 1-13.
- Deegan, C. (2002), "Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 15 No. 3, pp. 282-311.
- Edgley, C., Jones, M., & Atkins, J. (2015). The adoption of the materiality concept in social and environmental reporting assurance: A field study approach. *The British Accounting Review*, 47(1), 1–18.

- Elkington J. (1997). *Cannibals with Forks: the Triple Bottom Line of 21st Century Business*. New Society: Gabriola Island, BC.
- Elkington, J. (1998). ACCOUNTING FOR THE TRIPLE BOTTOM LINE. *Measuring business excellence*, 2(3), 18–22.
- Elkington, J. (2018). Recalling the Triple Bottom Line. Julkaistu 9.7.2018. Luettu 10.1.2021. <https://johnelkington.com/2018/07/recalling-the-triple-bottom-line/>
- English, D. M., & Schooley, D. K. (2014). The Evolution of Sustainability Reporting. *CPA Journal*, 84(3), 26–35.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Euroopan komissio. (2021). Maito ja maitotuotteet. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/animals-and-animal-products/animal-products/milk-and-dairy-products_fi Luettu 22.5.2021.*
- European Commission. (2020). EU agricultural outlook 2020-30: sustainability objectives to impact meat and dairy along the supply chain. Luettu 22.5.2021. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agricultural-outlook-2020-report_en.pdf
- Euroopan komissio. (2019). Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmaston liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa
- FAO (2018). Dairy development's impact on poverty reduction. Luettu 30.10.2020. <http://www.fao.org/3/CA0289EN/ca0289en.pdf>
- Freeman, R. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman
- FrieslandCampina. (2020). Annual report 2020. <https://www.frieslandcampina.com/about-frieslandcampina/financials/financial-and-sustainability-reports/>
- Glanbia. (2020). Annual Report and Financial Statements 2020. <https://www.glanbia.com/sites/glanbia/files/glanbia/investors/annual-report/2021/Glanbia-Annual-Report-20.pdf>

- Glavas, A., & Fitzgerald, E. (2020). The process of voluntary radical change for corporate social responsibility: The case of the dairy industry. *Journal of Business Research*, 110, 184-201.
- Gray, R. (2006). "Social, environmental and sustainability reporting and organisational value creation? Whose value? Whose creation?", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 19 No. 6, pp. 793-819.
- GRI. (2016). Materiality and topic boundary. Luettu 23.5.2021.
<https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/questions-and-answers/materiality-and-topic-boundary/>
- GRI. (2020). Consolidated set of GRI standards. Luettu 18.10.2020.
<https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
- GRI. (2021a). Our mission and history. Luettu 26.3.2021.
<https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/>
- GRI. (2021b). How we are funded. Luettu 26.3.2021.
<https://www.globalreporting.org/about-gri/how-we-are-funded/>
- GRI-101. (2016). GRI Sustainability Reporting Standards. Foundation 2016. Luettu. 7.12.2020. <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
- GRI-103. (2016). GRI Sustainability Reporting Standards. Management Approach. Luettu 7.12.2020. <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
- Hartmann, M. (2011). Corporate social responsibility in the food sector. *European Review of Agricultural Economics*, 38(3), 297-324.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- IASB. (2018). IASB clarifies its definition of 'material'. Luettu 4.4.2021.
<https://www.ifrs.org/news-and-events/2018/10/iasb-clarifies-its-definition-of-material/>

IFPRI. (2021). Food security. International Food Policy and Research Institute. Luettu 8.3.2021. <https://www.ifpri.org/topic/food-security>

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Kakkuri-Knuuttila M-L. & Heinlahti, K. (2014). *Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia*. Gaudeamus.

KPMG. (2020). The time has come: The KPMG survey of Sustainability Reporting 2020. Luettu. 24.1.2020. https://home.kpmg/content/dam/kpmg/fi/pdf/12/KPMG_Time_has_come_External_presentation_pdf.pdf

Laine, M. (2009). *A way of seeing corporate sustainability reporting*. Tampere University Press.

Laine, M. & Vinnari, E. (2017). The transformative potential of counter accounts: a case study of animal rights activism. *Accounting, Auditing, & Accountability*, 30(7), 1481–1510.

Lee, M. P. (2008). A review of the theories of corporate social responsibility: Its evolutionary path and the road ahead. *International Journal of Management Reviews*, 10(1), 53–73.

Lerro, M., Vecchio, R., Caracciolo, F., Pascucci, S., & Cembalo, L. (2018). Consumers' heterogeneous preferences for corporate social responsibility in the food industry. *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*, 25(6), 1050–1061.

Leszczynska, A. (2012). Towards shareholders' value: an analysis of sustainability reports. *Industrial Management & Data Systems*, 112(6), 911–928.

Levy, D. L., Szejnwald Brown, H., & de Jong, M. (2010). The Contested Politics of Corporate Governance: The Case of the Global Reporting Initiative. *Business & Society*, 49(1), 88–115.

Luke. (2020). Maidontuotanto. Luettu 30.10.2020. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/maatalous-ja-maaseutu/maidontuotanto/>

Muun kuin taloudellisen tiedon direktiivi 2014/95/EU.

Nestlé. (2020). Annual Review 2020. <https://www.nestle.com/sites/default/files/2021-03/2020-annual-review-en.pdf>

Niskala, M., Pajunen, T., Tarna-Mani, K., & Puroila, J. (2019). *Yritysvastuu: raportointi- ja laskentaperiaatteet*. ST-Akatemia Oy.

OECD/FAO (2020). Dairy and dairy products. In OECD-FAO agricultural outlook 2020-2029. Luettu 30.10.2020. <http://www.fao.org/3/ca8861en/Dairy.pdf>

Puroila, J., & Mäkelä, H. (2019). Matter of opinion: Exploring the socio-political nature of materiality disclosures in sustainability reporting. *Accounting, Auditing, & Accountability*, 32(4), 1043–1072.

RaboResearch. (2020). Global dairy top 20. Luettu 8.10.2020. https://research.rabobank.com/far/en/sectors/dairy/dairy_top_20_2020.html

Russo-Spena, T., Tregua, M., & De Chiara, A. (2018). Trends and drivers in CSR disclosure: A focus on reporting practices in the automotive industry: *JBE. Journal of Business Ethics*, 151(2), 563-578.

Stranieri, S., Orsi, L., Banterle, A., & Ricci, E. C. (2019). Sustainable development and supply chain coordination: The impact of corporate social responsibility rules in the European Union food industry. *Corporate Social Responsibility & Environmental Management*, 26(2), 481-491.

Suchman, M. C. (1995). Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management. The Academy of Management Review*, 20(3), 571.

Suomen YK-Liitto. (2021). Kestävän kehityksen tavoitteet. Luettu 22.3.2021. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Euroopan parlamentin ja neuvoston tilinpäätösdirektiivi 2013/34/EU

The Global Food Security Index. (2021). The Economist. Luettu 7.3.2021. <https://foodsecurityindex.eiu.com/>

Thongplew, N., (Kris) van Koppen, C. S. A., & Spaargaren, G. (2016). Transformation of the dairy industry toward sustainability: The case of the organic dairy industries in the Netherlands and Thailand. *Environmental Development*, 17, 6-20.

Tschopp, D., & Nastanski, M. (2014). The harmonization and convergence of corporate social responsibility reporting standards: JBE. *Journal of Business Ethics*, 125(1), 147–162.

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.

UN Global Compact. (2021). Tietoa meistä. Luettu 5.4.2021.
<https://www.globalcompact.fi/gc-network-finland>

United Nations. (2021). Sustainable Development Goals. Luettu 8.3.2021.
<https://sdgs.un.org/goals>

Valio. (2017b). Valio tuo markkinoille suomalaisesta kaurasta valmistetun Valio Oddlygood™-tuoteperheen. Julkaistu 19.12.2017. Luettu 30.3.2021.
<https://www.valio.fi/yritys/media/uutiset/valio-tuo-markkinoille-suomalaisesta-kaurasta-valmistetun-valio-oddlygood-tuoteperheen/>

Valio. (2019b). Mistä Valion tuotteet tulevat ja mihin niitä viedään? Julkaistu 12.6.2019. Luettu 30.3.2021. <https://www.valio.fi/yritys/artikkelit/mista-valion-tuotteet-tulevat-ja-mihin-niita-viedaan/>

Valio. (2021). Valio yrityksenä. Luettu 30.3.2021.
<https://www.valio.fi/yritys/yritystieto/>

Aineisto

Arla Foods. (2015.) Corporate responsibility report 2015.
<http://csrreport2015.arla.com/EN/>

Arla Foods. (2016.) Corporate responsibility report 2016. <http://docs.arla.com/csr-report/2016/EN/>

Arla Foods. (2017.) Corporate responsibility report 2017. <http://docs.arla.com/csr-report/2017/EN/>

- Arla Foods. (2018.) Corporate responsibility report 2017.
https://www.arla.com/492906/contentassets/133b70e4e42d4f9eb4e57eb53a7c2719/arlacsr2018_uk.pdf
- Arla Foods. (2019.) Corporate responsibility report 2019.
https://www.arla.com/49300f/contentassets/709e7d666e9f4e409e13945884bbc0e4/arlacsr2019_uk_0225a.pdf
- FrieslandCampina. (2015). CSR Update 2015.
<https://www.frieslandcampina.com/uploads/2020/03/FrieslandCampina-CSR-Update-2015.pdf>
- FrieslandCampina. (2016). CSR Report 2016.
<https://www.frieslandcampina.com/uploads/2020/03/FrieslandCampina-CSR-Report-2016.pdf>
- FrieslandCampina. (2017). CSR Report 2017.
<https://www.frieslandcampina.com/uploads/2020/03/FrieslandCampina-CSR-Report-2017.pdf>
- FrieslandCampina. (2018). Annual Report 2018.
<https://www.frieslandcampina.com/uploads/2020/03/FrieslandCampina-Annual-Report-2018.pdf>
- FrieslandCampina. (2019). Annual Report 2019.
<https://www.frieslandcampina.com/uploads/2020/03/FrieslandCampina-Annual-Report-2019.pdf>
- Glanbia. (2015). Annual report and accounts 2015.
<https://www.glanbia.com/sites/glanbia/files/glanbia/investors/annual-report/2015-annual-report-glanbia.pdf>
- Glanbia. (2016). Sustainability report 2016.
<https://www.glanbia.com/sites/glanbia/files/glanbia/investors/annual-report/newfull-sustainability-report-reprint-web.pdf>
- Glanbia. (2017). Sustainability report 2017.
<https://www.glanbia.com/sites/glanbia/files/glanbia/investors/annual-report/glanbia-sustainability-report-2017.pdf>

- Glanbia. (2018). Sustainability report 2018.
<https://www.glanbia.com/sites/glanbia/files/glanbia/investors/annual-report/sustainability-report-2018.pdf>
- Glanbia. (2019). Sustainability report 2019.
<https://www.glanbia.com/sites/glanbia/files/glanbia/investors/annual-report/Sustainability-Report-2019.pdf>
- Nestlé. (2015). Nestlé in society – Creating Shared Value and meeting our commitments 2015. https://www.nestle.com/sites/default/files/asset-library/documents/library/documents/corporate_social_responsibility/nestle-csv-full-report-2015-en.pdf
- Nestlé. (2016). Nestlé in society – Creating Shared Value and meeting our commitments 2016. https://www.nestle.com/sites/default/files/asset-library/documents/library/documents/corporate_social_responsibility/nestle-csv-full-report-2016-en.pdf
- Nestlé. (2017). Nestlé in society – Creating Shared Value and meeting our commitments 2017. https://www.nestle.com/sites/default/files/asset-library/documents/library/documents/corporate_social_responsibility/nestle-csv-full-report-2017-en.pdf
- Nestlé. (2018). Creating Shared Value – Meeting our commitments 2018. https://www.nestle.com/sites/default/files/asset-library/documents/library/documents/corporate_social_responsibility/creating-shared-value-report-2018-en.pdf
- Nestlé. (2019). Creating Shared Value and meeting our commitments. Progress Report 2019. <https://www.nestle.com/sites/default/files/2020-04/creating-shared-value-report-2019-en.pdf>
- Valio. (2015). Valion vastuullisuusraportti 2015.
<https://www.valio.fi/mediafiles/4fd54a45-d6d3-4da7-aead-eba757766f78/>
- Valio. (2016). Valion vastuullisuusraportti 2016.
<https://www.valio.fi/mediafiles/bef3a48d-ce79-49a6-ab20-fe87f05854e2/>
- Valio. (2017a). Valion vastuullisuusraportti 2017.
<http://ejulkaisu.grano.fi/Valio/Vastuullisuusraportti2017>

Valio. (2018). Valion vastuullisuusraportti 2018.
<https://ejulkaisu.grano.fi/valio/vastuullisuusraportti2018>

Valio. (2019a). Valion vastuullisuusraportti 2019.
<https://ejulkaisu.grano.fi/valio/vastuullisuusraportti2019>

LIITTEET

LIITE 1: Aineiston valinta (mukaillen RaboResearch 2020)¹.

	Yritys	Mukana aineistossa	Poissulkukriteeri
1	Nestlé	kyllä	-
2	Lactalis	ei	ei vastuullisuusraporttia
3	Dairy Farmers of America	ei	yhdysvaltalainen
4	Danone	ei	ei noudata GRI-viitekehystä (v. 2019)
5	Yili	ei	kiinalainen
6	Fonterra	ei	uusiseelantilainen
7	FrieslandCampina	kyllä	-
8	Mengniu	ei	kiinalainen
9	Arla Foods	kyllä	-
10	Saputo	ei	kanadalainen
11	DMK	ei	ei noudata GRI-viitekehystä
12	Unilever	ei	ei noudata GRI-viitekehystä
13	Meiji	ei	japanilainen
14	Sodiaal	ei	raportti ranskaksi
15	Savencia	ei	ei noudata GRI-viitekehystä
16	Gujarat Co-Operative Milk Marketing Federatio	ei	intialainen
17	Agropur	ei	kanadalainen
18	Kraft Heinz	ei	yhdysvaltalainen
19	Schreiber Foods	ei	yhdysvaltalainen
20	Müller	ei	raportti saksaksi

¹ Tutkimusaineiston rajauksen apuna käytetyn Rabobank Global Dairy Top 20 -listauksen ulkopuolelta mukaan valittiin myös irlantilaisen Glanbian ja suomalaisen Valion vastuullisuusraportit aineiston kattavuuden parantamiseksi.